

Derewel i məsler i ndo i maslanj hay

Məfələkwe

Ka Luka na, Derewel i məsler i ndo i maslanj hay a tsik na, huya ka Labara Ngwalak eye. Faya ma tsikiye Yesu a slər tay ha ndo i maslanj hay kəkay, tə də ha bazlam ŋgay kwa a ŋgay. Tə də ha təday na, ma Zerozelem ada ma gəma neheye tə mbay naħa aye, ada a dala neheye tə lawara na bəlay naħak tə zalay Mediterane aye. Ta ge na məsler naħak Yesu a vəlatay aye (Luka 24.47-48; Derewel i ndo i maslanj hay 1.8).

Ka madazlay i derewel nakay na, Yesu a tsal ka təv i Mbəlom (1.9). Anəke na, neŋgeye andaya ka təv tay sa bay, ane tuk na, a sləraw Məsəfəre Tsədañja eye a ndo i maslanj hay (Məsler hay 2). Məsəfəre niye a vəlatay tsəved mədə ha wu neheye bagwar eye Mbəlom faya ma giye, ada Məsəfəre Tsədañja eye faya ma halaweye ndo wedeye hay ka məpe mədzal gər ka Yesu.

Hus ka madədo 12 na, Piyer ndo i maslanj i Yesu neŋgeye ndo naħak derewel nakay a tsik faya haladzay aye.

Gawla i Yesu hay tə hutawa dəretsətseh ta təv i bagwar i Yahuda hay andza Yesu (Madədo 3 hus ka 8).

Tə də ha Labara Ngwalak eye a ndo neheye Yahuda hay bay aye (Madədo 8 hus ka 12).

A dazlay ka madədo 13 na, Pol ndo i maslanj i Yesu a zəvay naħa faya a Piyer. Yesu Kəriste

a zalay a Pol (madədo 9). Madədo 13 hus ka 28 faya ma tsikiye ka mahəhele i Pol nakə a dawa ha Labara Ngwalak eye aye.

¹ A nəkar Tiyofil, mə derewel ga nakə kurre na watsaka naħħa aye na, məsler i Yesu nakə a ge, tə matətike nakə a tətik tay ha ndo hay aye tebiye, na pasla a dəma, kwa ka madazlay i məsler ŋgay, ² hus ka mede ŋgay a mbəlom. Ahəl nakə ki ye ŋgway a mbəlom zuk bay aye na, kə datay ha wu hay ta gədañ i Məsəfəre Tsədañja eye a ndo neheye a pala tay andza ndo i maslañ hay aye.

Yesu a gwad ma sləraweye Məsəfəre Tsədañja eye

³ Ma dəba i məmətə ŋgay na, kə lətsa abəra ma mədahanj ka bəzatay ha bo a ndo i maslañ ŋgay hay lele, a datay ha na, neŋgeye andaya. Kə ndza ka təv i gawla ŋgay hay məħħane kuro kuro fad. Ma məħħane niye kuro kuro fad eye na, a tsikawatay bazlam i Bəy i Mbəlom nakə ma ta ləviye.

⁴ Pat eye andaya Yesu faya ta ndiye wu mənday ta gawla ŋgay hay na, a gwadatay: «Kâ yum abəra ma Zerozelem zuk bay. Həbum wu nakə na gwadakum Bəba Mbəlom a gwad ma vəlakumeye. ⁵ Yuhana neŋgeye a dzəħubawa tay ha ndo hay na, a yam. Ane tuk na, nəkurom na, ma məndze aza mba tsekweñ na, nəkurom ta dzəħubiye kurom ha a Məsəfəre Tsədañja eye.»

Yesu a tsal a mbəlom

⁶ Ndo neheye ka təv i Yesu aye, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Bəy Maduweñ, ka ta matay ha bəy a ndo i Israyel hay na, pat eye niye daw?»

⁷ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Pat eye kəday na, mata səre na, nəkurom bay. Mata tsike na, Bəba ga, neñgeye nəte ŋgwen gədanj ŋgay andaya məge. ⁸ Ane tuk na, ka ta hutumeye gədanj ahəl nakə Məsəfəre Tsədənja eye ma mbəzlaweye fakuma aye. Ka ta tərumeye ndo məde ha labara ga ma Zerozelem, ka dala i Yahuda, ka dala i Samari ada ka kokway i məndzibəra tebiye.»

⁹ Ma dəba i bazlam ŋgay niye hay na, a tsal ha a mbəlom. Ahəl nakə gawla ŋgay hay faya ta zəbiye faya na, pazlay a ŋgaha na abəra ka dəre tay.

¹⁰ Yesu faya ma tsaliye na, nəteye faya ta zəbiye na ha faya huya. Tsa na, ndo hay sulo tə peteked kwedek kwedek eye hay ti yaw ka təv tay, ¹¹ tə gwadatay: «A nəkurom Galile hay, faya ka mətsumeye mazəbe dəre a magərbəlom na, hərwi mey? Yesu na, ki ye fakuma abəra a mbəlom. Ma ta maweye na, andza nakə ka ŋgatumay, a ye fakuma abəra aye.»

Bəruk i ndo i maslanj hay

¹² Ndo i maslanj i Yesu hay tə tsəne andza niye na, tə mbəzlaw abəra ma tsaholok niye tə zalay Mahəmba i Tetədçəz aye, ta mbəda gər a Zerozelem. Tsaholok niye na, bəse ta wuzlah gay. Mede abəra ma Zerozelem a dəma na, ma sliye bəre nəte bay. ¹³ Ahəl nakə tə ndisl a Zerozelem aye na, ti ye naha tə tsal a gay nakə ka gər i gay neñged aye. Tə ndzawa pat pat na, mə dəma. Məzele i ndo neheye tə ndzawa mə gay niye na, Piyer, Yuhana, Yakuba ta Anđare, Filip ta Tomas, Bartelemi tə Mata, Yuda wawa i Alfe, Simon ndo məge vəram hərwi dala

ŋgay* ada Yahuda wawa i Yakuba. ¹⁴ Nəteye tebiye tə hayawa gər pat pat, ta ŋgwas hay, ta Mari may i Yesu ada ta malamar i Yesu. Tə hayawa gər hərwi mađuwulay naħħa me a Mbəlom.

Tə pa Matiyas a bəram i Yudas

¹⁵ Pat wuray na, ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom tə haya gər. Nəteye tebiye ta giye na, temerre tə kuro kuro sulo. Piyer a lətse a wuzlah tay, a gwadatay: ¹⁶ «Malamar ga hay, wu nakə Məsəfəre Tsədañja eye a tsik mə Derewel i Mbəlom aye na, kə ge bo. A tsik tə bazlam i Davit. A tsik kurre ka Yudas nakə a təra ndo mədatay tsəved a ndo neheye tə gəs Yesu aye. ¹⁷ Yudas na, neŋgeye nəte mə walaj may, kə huta məsler andza nəmay.»

¹⁸ Suloy nakə tə vəlay hərwi məkədə gər i ndo aye na, Yudas a səkəm ha guvah. Mə dəma na, a dəd tə hud. Hud ŋgay a nduzl, dende ŋgay hay ti yaw a bəra tebiye. ¹⁹ Ndo i gəma i Zerozelem hay tə tsəne labara niye na, tə zalay a guvah niye tə me i gəma tay guvah i Hakeldama, andza məgwede: Guvah i Bambaz.

²⁰ Piyer a gwadatay sa: «Azlakwa mawatsa eye mə derewel i Dəmes hay na, a gwad:

“Gay ŋgay mā təra na, rəgay,

ndəray mā ndza mə gay ŋgay bay.†”

«Mawatsa eye sa na, a gwad:

“Ndo mekelen eye

mā zla məsler ŋgay.‡”

---

* **1:13** A həlay i Yesu na, Yahuda hay tə gəsawatay me a Roma hay bay, a satay mələve gər tay. Roma ma ləva dala tay bay. † **1:20** Dəmes hay 69.26. ‡ **1:20** Dəmes hay 109.8.

21 «Anəke na, a ye ka bo nakə ka zlakweye ndo nəte mə walanj i ndo neheye ta zəŋgalawa kway ahəl nakə Bəy Maduwenj tə nəkway ka həhalawakwa ka gəma ka gəma aye. **22** Kwa ahəl nakə Yuhana madzəhuşə ndo a yam a dzəhuş Yesu a yam aye hus ahəl ngay nakə a ye abəra mə walanj kway a tsal a mbəlom aye na, nəteye tə nəkway. Ndoweye niye ka zlakweye na, ma ndziye tə nəkway. Ma diye ha labara i malatsew i Yesu abəra ma mədahan.»

23 Mə walanj i ndo niye hay na, tə pala ndo hay sulo. Ndo niye hay sulo eye na, neñged məzele ngay Yusufa nakə tə zalay Barsabas aye. Tə pa faya məzele mamahkar eye sa, tə zalay Zustus. Ada ndo neñged tə zalay Matiyas. **24** Tsa na, ndo niye hay mahaya gər eye ta duwulay me a Mbəlom, tə gwad: «Bəy Maduwenj, nəkar nakə ka sər dərev i ndo zezenj aye na, dəmay ha way nakə mə walanj i ndo neheye sulo ka zla, **25** hərwi məge məsler yak aye, a bəram i Yudas nakə a gər ha, a ye a təv nakə a say a neñgeye aye.»

26 Ta ndəv ha maduwule me na, tə ge tsakwal. Tsakwal a zla Matiyas, Matiyas a təra makuro gər eye sulo i ndo i maslanj hay.

2

Məsəfəre i Mbəlom a yaw

1 Magurlom i Peñtekot* a slaw na, gawla i Yesu hay nəteye mahaya gər eye ka təv manəte eye.

2 Ahəl nakə nəteye mahaya gər eye na, kwayanjna

---

* **2:1** Peñtekot na, tə me i Gərek. Magurlom i gər i ndzuhosl. Tə ge magurlom eye na, məhəne 50 ma dəba i Pak. I ndo məpe mədzal gər ka Yesu magurlom i məhute Məsəfəre Tsədənja eye.

maləve i wuye a tsənew ma magərmbəlom. Maləve i wuye niye na, andza mətasl bagwar eye. A ye fataya, mavəzle ŋgay eye a rah a gay nakə nəteye mandza eye mə dəma aye. ³ Kwayanŋja tə ŋgatay andza dərnəh i ako a yaw, a ŋəna bo, ti ye tə ndza ka gər i ndo niye hay nəte nəte tebiye. ⁴ Nəteye tebiye tə rah ta Məsəfəre Tsəðanŋja eye ada ta dazlay a mətsike me tə me hay wal wal. Kwa way a tsik andza nakə Məsəfəre Tsəðanŋja eye a gwaday tsik aye.

⁵ Azlakwa pat eye niye na, Yahuda neheye tə paway bəzay a Mbəlom ta tsəved eye, nəteye andaya. Ti yaw ma gəma neheye wal wal ka məndzibəra aye mata ndze naħħa məħħəne tsekwen ma Zerozelem. ⁶ Tə tsəne maləve i wu niye na, tə haya gər tebiye. Nəteye niye tebiye a gatay wadən wadən. Ti ye naħħa na, tə ŋgatay a ndo niye hay mə gay aye. Kwa way a tsəne mətsike me i ndo məpe mədżal gər niye hay faya a tsik me tə me ŋgay ŋgway. ⁷ Nəteye neheye ti ye naħħa tebiye aye faya ta zəbiye fataya, ada a gatay hərħabəkka. Tə gwad: «Ndó neheye faya ta tsikiye me aye nəteye tebiye na, Galile hay bədaw? ⁸ Ada kwa way kway eye ka tsənakwa nəteye faya ta tsikiye me tə me kway na, ma kəkay? ⁹ Mə walaŋ kway na, siye hay ti yaw ma dala i Partiya, ma Madiya ada ma Elam. Siye hay ti yaw ma dala i Mizapotami, ma Yahuda ta Kapados ada ma dala i Ponjus, ma dala i Azi, ¹⁰ ma dala i Firigiya, ma dala i Pamfeli, ma dala i Ezipt, ta dala Libiya nakə bəse ta gəma i Siren aye. Siye hay ti yaw ma Roma, ¹¹ ma dala i Kəret ta Arabi. Mə walaŋ tay niye hay na, siye hay tə wa tay

nəteye Yahuda hay, siye hay madurloj hay ta təra Yahuda hay matəre. Ada azlakwa ka tsənakwa nəteye faya ta diye tə bazlam i gəma kway hay wu neheye bagwar eye Mbəlom a ge aye.»

¹² Nəteye tebiye a gatay wadəŋ wadəŋ, tə sər wu nakə ta dzaliye bay. Tə tsik mə waləŋ tay, tə gwad: «Wu nakay na, andza məgwede mey?»

¹³ Siye hay tə ŋgwasa ka ndo məpe gər niye hay ka Yesu aye, tə gwad: «Ndo neheye na, ta kwaya.»

Piyer a tsik me

¹⁴ Piyer a tsəne bazlam niye na, a lətse. Tə lətse tə siye i ndo i maslaŋ i Yesu niye hay kuro gər eye nəte aye tebiye. Piyer a lətse na, a tsik ta magala, a gwadatay a ndo niye hay: «Nəkurom Yahuda hay ada tə nəkurom neheye tebiye mandza eye ma Zerozelem aye, pumay zləm a bazlam ga neheye na tsikakumeye ada tsənum wu nakə a ge bo aye lele təday. ¹⁵ Andza nakə ka dzalum aye na, ndo neheye ta kwaya bay. Hərwi anəke na, mekedoe mba zlezle ta kwaya tsa daw? ¹⁶ Ane tuk na, wu nakə Zowel ndo məde ha bazlam i Mbəlom a tsik ahəl niye mə Derewel i Mbəlom aye na, ma giye bo anəke tuk.

¹⁷ “Mbəlom a gwad:

Mata dayaw ka mandəve i məndzibəra na, wuye mey?

Na vəlateye Məsəfəre ga a ndo hay tebiye.

Wawa kurom hasləka eye hay tə dem kurom hay ta təriye ndo i maslaŋ ga hay.

Na ta bəzatay ha wu wedeye a gawla kurom hay.

Məsine ma ta gateye a bagwar kurom hay, na tsikiye me ma nəteye.

- 18** Ayaw! Pat eye niye na,
 na sləratayaweye Məsəfəre ga
 a ndo i məsler ga hay,
 ta təriye ndo i maslaŋ ga hay.
- 19** Na ta giye masuwayaŋ mə mbəlom,
 ada wu neheye ta gateye hərbəbəkka a ndo
 hay aye ka məndzibəra.
 Ndo hay ta ɳgateye a bambaz, ta ɳgateye a ako
 ta genjgis eye tərdəlenŋja.
- 20** Pat ma ta dəviye sa bay
 ada kiye ma təriye ndozza andza bambaz.
 Pat eye niye na, pat bagwar eye, pat mədəslay
 ha gər.
 Wu neheye kə ge bo tebiye na,
 Bəy Maduweŋ ma deywewe ye tuk.
- 21** Kwa way ka dıuwulay me a Bəy Maduweŋ mā
 təma ha na,
 Bəy Maduweŋ ma təmiye ha.[†]
- 22** «A nakurom Israyel hay, pumay zləm a wu
 nakə na tsikakumeye: Yesu ndo i Nazaret na, ndo
 nakə Mbəlom a dakum ha gədanŋ ɳgay tə neŋgeye.
 Kə ge masuwayaŋ hay wal wal mə walaŋ kurom,
 kə dakum ha neŋgeye way na, ka sərum. **23** Yesu,
 neŋgeye Mbəlom a vəlakum ha a həlay na, andza
 nakə a say aye. Wu nakə ka gum ta neŋgeye na,
 6a Mbəlom a sər kurre. Nəkurom ka vəlumay ha
 a ndo neheye lele bay aye hay hərwi ada tâ dar na
 ka mayako mazlaimbada eye, ada kə mət. **24** Ane
 tuk na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra na mədahanŋ.
 Kə mbəla ahaya abəra mə dəretsətseh i mədahanŋ. A
 ndza ma mədahanŋ huya bay na, hərwi mədahanŋ a

[†] **2:21** Zowel 3.1-5.

sla faya bay. ²⁵ Hərwi Davit kə tsik faya ahəl niye, a gwad:

“Na ŋgataway a Bəy Maduwenj ga huya kame ga.

Neŋgeye ka tsakay ga

hərwi ada nā dzədzar bay.

²⁶ Hərwi niye dərev ga kə rah ta məŋgwese,

ada bazlam ga faya ma giye dəmes ta məŋgwese.

Bo ga ma zəzukwiye bo lele, na dzaliye wuray sa bay.

²⁷ Bəy Maduwenj, ka gəriye ga ha ma təv məndze i mədahanj hay bay.

Ka gəriye ha neŋ ndo məpe mədzal gər ka nəkar nā ze ma tsəvay bay.

²⁸ Ka deŋ ha tsəvednakə na zəŋgaliye, ma diye ga ha a sifa aye,

Ka təra ga ha ndo maŋgwasa eye hərwi nəkar tə neŋ.”[‡]

²⁹ Piyer a gwadatay sa: «Malamar ga hay, ka bəba təte kway Davit na, na sliye faya mətsikakum parakka lele. Neŋgeye na, kə mət. Ta la na ada ka sərakwa ha tsəvay ŋgay andaya bəgom ma təv kway. ³⁰ Ane tuk na, ahəl niye na, neŋgeye ndo məde ha bazlam i Mbəlom. A sər ha ba Mbəlom kə tsikay kurre, a gwaday: “Aza ma dəba yak na, na ta vəliye bəy yak a ndo nəte mə walaŋ i wawa yak hay.”[§]

³¹ «Neŋgeye na, ba kə sər ha kurre Kəriste na, ma lətseweye abəra ma mədahanj.

“Mbəlom ma gəriye ha ma təv məndze i mədahanj hay bay,

[‡] **2:28** Dəmes hay 16.8-11.   [§] **2:30** Dəmes hay 132.11.

ada bo ɳgay ma ziye ma tsəvay bay.*”»

³² Piyer a gwadatay sa: «Yesu nakə na tsik faya aye na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahaŋ. Nəmay tebiye nəmaa həliye na mbal ɳgay. ³³ Ma dəba eye na, Mbəlom kə zla na Yesu, a pa na tə həlay i mənday ɳgay. Mbəlom kə vəlay Məsəfəre Tsədəŋŋja eye nakə Mbəlom a tsik kurre a gwad ma ta vəleye aye. Neŋgeye dərmak kə vəlamayaw wu nakə anəke ka ɳgatumay ada ka tsənum aye. ³⁴ Davit na, neŋgeye kə tsal a mbəlom təbey, ane tuk na, a gwad:

“Bəy Maduwen Mbəlom a gwaday a Bəy Maduwen ga na:

Dara, ndza tə həlay i mənday ga,

³⁵ hus a pat nakə neŋ, na piye ndo məne dəre yak
hay a huſ i sik yak hay
andza wu məpe faya sik aye təday.†”»

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta səkah

³⁶ «Nəkurom Israyel hay tebiye sərum ha ta dedək, Yesu nakə ka darum na ka mayako mazləlmbada eye na, Mbəlom a təra ha Bəy Maduwen ada ndo mətəme ha ndo hay na, neŋgeye.»

³⁷ Ndo niye hay tebiye tə tsəne bazlam niye na, dərev a ye fataya abəra. Ta tsətsah ka Piyer ada ka siye i ndo i maslaŋ hay, tə gwad: «Malamar hay, anəke nəmaa giye na, kəkay?»

³⁸ Piyer a mbədətatay faya, a gwadatay: «Gərum ha mezeleme kurom ada tâ dzəhuň kurom ha a yam ta məzele i Yesu Kəriste hərwi ada Yesu ma pəsakumeye ha mezeleme kurom hay. Ka gum

---

* **2:31** Dəmes hay 16.10. † **2:35** Dəmes hay 110.1.

andza niye na, Mbəlom ma vəlakumeye Məsəfəre ңgay Tsədənja eye. ³⁹ Hərwi Mbəlom kə tsik kurre, a gwad: Ma vəlakumeye a nəkurom ada a wawa kurom hay. A gwad ma vəliye a ndo neheye nəteye mandza eye dərenj aye dərmak. Ayaw! Bəy Maduwenj kway Mbəlom ma vəliye Məsəfəre ңgay a ndo neheye ma zalateye hərwi ada tâ pay bəzay aye.»

⁴⁰ Piyer a tsikatay bazlam mekeleñ eye hay hal-adzay hərwi məmatay na ha dərev ada tâ dzala ha. A gwadatay: «Dumara abəra mə walaj i ndo neheye sewed eye hay. Gərumay ha bo kurom a Mbəlom mâm təma kurom ha.»

⁴¹ Ndo hay haladzay mə walaj i ndo niye hay ta təma bazlam i Piyer. Tsa na, ta dzəhuñ tay ha a yam. Pat eye niye na, ndo hay ta giye gwezem mahkar tə pa mədzal gər ka Yesu, ta səkah tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

Məndze i ndo məpe mədzal gər ka Yesu

⁴² Nəteye niye tebiye tə paway zləm a matətike i ndo i maslanj i Yesu neheye ta tətikawatay aye tə metsehe lele. Tə ndzawa ka təv manəte eye, tə ndayawa wu mənday ka təv manəte eye ada ta duwulaway me a Mbəlom ka təv manəte eye.

⁴³ Kwa way a ndzawa na, tə madzədzere eye hərwi Mbəlom a gawa masuwayanj wal wal tə həlay i ndo i maslanj i Yesu hay. ⁴⁴ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye, nəteye madzapa eye nəte, wu tay hay tebiye ta ңgənawa ha a bo mə walaj tay. ⁴⁵ Ta səkəmawa ha wu tay hay ada ta ңgənawa ha a bo suloy eye kwa a way da ka məge wu ңgay nakə a say aye. ⁴⁶ Tə hayawa gər pat pat a gay i mədəslay ha

gər a Mbəlom, kwa tsekweñ ta tərətsawa ha bay. Tə ndayawa wu mənday ka təv manəte eye mə gay tay hay. Tə ndayawa wu mənday niye na, ta məñgwese eye, magunjuze kwa tsekweñ andaya bay. ⁴⁷ Ta zambadaway a Mbəlom ada nəteye niye hay tebiye tə yatay a gər a ndo hay. Andza niye, Bəy Maduwen a təmawa tay ha ndo hay pat pat, a səkah tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ndo neheye faya ma təmiye tay ha aye.

3

Piyer ta Yuhana tə mbəl ha ndo matəra eye

¹ Pat wuray Piyer ta Yuhana ti ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom mata duwulay me a Mbəlom. Ti ye ta bəre mahkar i huwa. Ndo hay ti yawa ta duwulaway naha me a Mbəlom na, ta bəre mahkar eye niye. ² Ndoweye andaya bəse ta məged i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom niye. Məged nakə tə zalay məged nakə a le aye. Ndoweye niye na, matəra eye kwa abəra ka məwe ŋgay. Tə zlawna na, tə hənawa ha bəse ta məged niye pat pat. A tsətsahawa dala ka ndo neheye ti yawa na na a gay i məvəlay wu a Mbəlom aye. ³ Pat eye niye na, a ŋgatay a Piyer ta Yuhana ta diye, ta fələkwiye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tsa na, a tsətsah fataya dala.

⁴ Piyer ta Yuhana ta ndazl na lele. Tsa na, Piyer a gwaday: «Zəba famaya lele.» ⁵ Tsa na, ndo niye a zəba fataya, a zəzur tay ha tə metsehe lele. Neŋgeye a dzala na, ta vəlenjeye wu. ⁶ Piyer a gwaday: «Dala andaya fagaya bay tebiye, ane tuk na, na vəlakeye na, wu nakə andaya fagaya aye. Neŋ faya na

gwadakeye ta gədañ i Yesu Kəriste i Nazaret lətse, do!»

⁷ Tsa na, Piyer a gəs na abəra mə həlay i mənday hərwi madzəne na ka mələtse ha ka mbəlom. Kwayanja sik ŋgay hay tə mandərkukwasl ŋgay hay tə huta gədañ. ⁸ A ndapa a mbəlom tə sik ŋgay hay lele. Tsa na, a pa bo ka mede. A ye, tə fələkwa ka bo dziye ta ndo i maslañ i Yesu niye hay a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ndo niye na, a ye lele ta mandepe a mbəlom tsadaw tsadaw ada tə mazambaday a Mbəlom.

⁹ Ndo hay tebiye tə ŋgatay faya ma diye kutenj kutenj lele ada faya ma zambadeye a Mbəlom. ¹⁰ Tə sər ha, neŋgeye ndo nakə a rəkawa bəse ta məged nakə a le haladzay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, nəteye niye tebiye ta dzədzar ada a gatay hərbaňəkka hərwi wu nakə a ge bo ta ndo niye aye.

¹¹ Piyer ta Yuhana nəteye mə mazambal i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə tə zalay Mazambal i Salomon aye. Ndo nakə a mbəl abəra mə matəre aye na, a wuda məgəre tay ha sa bay. Ndo hay haladzay ti ye naħħa mahway mahway hərwi nəteye tebiye a gatay hərbaňəkka. ¹² Piyer a ŋgatay a ndo neheye ti ye naħħa haladzay aye na, a gwadatay andza nakay: «Nəkurom ndo i Israyel hay, ndo nakay a mbəl na, a gakum hərbaňəkka na, hərwi mey? Nəkurom faya ka zəbumeye famaya andza niye na, hərwi mey? Nəkurom faya ka dzalumeye mə gər kurom na, maa mbəl ha ndo nakay na, Piyer ta Yuhana hərwi bo tay eye gədañ eye. Tə mbəl ha na, nəteye tə pay bəzay a Mbəlom lele. Ane tuk na, a'ay andza niye bay. ¹³ Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak ada Mbəlom i Zakob nakə nəteye

neheye ta duwulay me aye, a bəz ha məzlaň i ndo i məsler ŋgay Yesu. Nəkurom eye, ka vəlumay ha a həlay i Roma hay hərwi ada tâ kəd na ada ka kalum ha kame i Pilat. Pilat na, habe a say məgəre ha. ¹⁴ Nəkurom ka kalum ha ndo nakə dada neŋgeye kə ge mənese bay. Neŋgeye ndo dedek eye. A yakum a gər duh matsətsehe tâ gərakum ha na, ndo məkəde ndo. ¹⁵ Andza niye, ka kədsum na, ndo nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye. Ane tuk na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra mə walaj i mədahanj hay. Nəkway tebiye ka sərakwa ha. ¹⁶ Ndo nakay anaj ka ŋgatumatay, ka sərum ha aye na, maa vəlay gədaň na, məzele i Yesu hərwi nakə nəmaa pa mədzal gər may ka Yesu aye. Ayaw! Ndo nakay a mbəl lele ka ŋgatumatay tə dəre kurom aye na, hərwi nakə nəmaa pa mədzal gər ka Yesu aye.

¹⁷ «Malamar ga hay, ahəl nakə nəkurom ta bəy kurom hay ka kalum ha Yesu aye na, neŋ na sər ha wu nakə ka gum aye na, ka sərum bay. ¹⁸ Ane tuk na, Mbəlom a ge na, wu nakə a tsik ahəl niye tə bazlam i ndo məde ha bazlam ŋgay aye. A gwad: Kəriste na, ma ta giye dəretsətseh. ¹⁹ Anəke na, mbədum ha mede kurom, mbədumaw me ka təv i Mbəlom hərwi ada mā mbatakum ha mənese kurom hay. ²⁰ Ka gum andza niye na, Bəy Maduweň Mbəlom ma vəlakumeye zay ada ma ta slərakumaweye Yesu ndo mətəme ha ndo nakə a zla na kurre hərwi kurom aye. ²¹ Anəke na, kutoň Yesu Kəriste ma ndziye mə mbəlom təmaň hus a pat nakə Mbəlom ka təra ha wu hay tebiye andza nakə a da ha ahəl niye tə bazlam i ndo məde ha bazlam ŋgay hay aye. ²² Musa, neŋgeye a gwadatay a bəba təte kway hay: “Bəy Maduweň kurom

Mbəlom ma ta slərakumaweye ndo mədə ha bazlam ŋgay andza nej na gwad bədaw? Neŋgeye na, slala kurom. Ka ta pumay zləm a wu nakə ma ta tsikakumeye tebiye. ²³ Ndoweye kə pay zləm a bazlam i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom niye bay na, ma ndziye mə walanj i ndo i Mbəlom hay bay. Ta kədiye na mədahanj eye.”*

²⁴ «Siye i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay dərmak ta tsik andza i Musa. Ta tsik ka wu nakə ma giye bo ahəl kway nakay anaŋ aye. Kwa Samuyel ada kwa siye i ndo maslaŋ i Mbəlom neheye ti yaw ma dəba ŋgay aye. ²⁵ Malamar ga hay, Mbəlom a tsik wu neheye tə bazlam i ndo mədə ha bazlam ŋgay hay na, a nəkurom. Andza niye dərmak, ahəl nakə Mbəlom a ɓar dzam ta bəba təte kurom hay aye na, a gwaday a Abraham: “Na ta piye ŋgama ka ndo i məndzibəra hay tebiye tə həlay i wawa i hud yak hay. Dzam nakə Mbəlom a ɓar aye na, i kurom.” ²⁶ Andza niye, Mbəlom a sləraw ndo i məsler ŋgay na, hərwi kurom təday. A sləraw na, hərwi məpe fakuma ŋgama, ada mətsoya kurom ahaya abəra ka tsəved i mənese.»

4

Piyer ta Yuhana kame i bagwar i Yahuda hay

¹ Ahəl nakə Piyer ta Yuhana, nəteye faya ta tsikateye me a ndo hay mba aye na, ndo məvəlay wu a Mbəlom hay, bəy i ndo matsəpe gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ta Saduke hay ti ye naħħa ka təv tay. ² Ti ye naħħa na, tə ge

---

* ^{3:23} Madayaw abəra ma Ezipt 18.15, 18-19. † ^{3:25} Madazlay i wu hay 22.18; 26.4.

dərev haladzay ka Piyer ta Yuhana hərwi nəteye faya ta tətikiye tay ha ndo hay, tə gwadatay: «Yesu kə lətsew abəra ma mədahanj ada mələtsew i Yesu niye a lətsew aye na, ndo hay ta sliye faya mələtsew abəra ma mədahanj.» ³ Ndo niye hay tə gəs tay ha Piyer ta Yuhana, ta dərəzl fataya a danğay. Ta dərəzl fataya na, ta gatay sariya zuk bay, hərwi həvad kə ge tsiy. ⁴ Mə walaŋ i ndo neheye tə tsəne matətike i Piyer ta Yuhana aye na, ndo hay haladzay ta dzala ha ka Yesu. Ndo məpe mədzal gər ka Yesu ta səkah, ndo hay tebiye ma giye gwezem zlam.

⁵ Tədəe eye i mekedəe na, bəy i Yahuda hay, madugula i Yahuda hay ta ndo mədzənqawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə haya gər a Zerzelem. ⁶ Mə walaŋ tay niye hay tə haya gər aye na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom nakə tə zalay Han aye andaya, Kayif, Yuhana, Aləgəzandər ada tə siye i ndo neheye ma bədgay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom tebiye nəteye andaya. ⁷ Tə həlataya ahaya ndo i maslaŋ i Yesu niye hay sulo eye kame tay. Tsa na, ta tsətsah fataya, tə gwadatay: «Ka mbəlum ha ndo nakay na, ma kəkay? Ka hutumaw gədaŋ eye na, məñgay? Ada ka mbəlum ha na, ta məzele i way?»

⁸ Ta tsətsah fataya andza niye na, kwayanŋa Piyer a rah ta Məsəfəre Tsədaŋŋa eye, a gwadatay: «Nəkurom bəy mələve ndo hay ta madugula hay, ⁹ ka tsətsahumeye famaya bazlam bəgom na, hərwi nakə nəmaa gay ŋgalak a ndo matəra eye, a mbəl ma kəkay ka tsətsahum famaya andza niye na gwađ ba? ¹⁰ Ayaw lele! Kə ge andza niye na,

nəkurom sərum ha, nəkurom tebiye tə siye i ndo i Israyel hay, sərum ha na, ndo nakə a lətse kame kurom neñgeye zay lele aye na, ta məzele i Yesu Kəriste nakə a yaw abəra na Nazaret aye. Neñgeye ndo nakə ka darum na ka mayako mazləlmbada eye ada Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahanj aye na, neñgeye. **11** Derewel i Mbəlom a tsik faya, a gwad:

“Kwar nakə nəkurom ndo madəzle gay hay ka kalum ha aye na,
ka təra kwar nakə ma vəleye gədaŋ a gay aye
duh.”*

12 «Ka mbakweye faya mətəme na, tə neñgeye nəte ңgwej. Hərwi ka məndzibəra tebiye Mbəlom kə vəl ndo mekelenj eye nakə ma təmiye kway ha aye na, andaya bay.»

13 Ndo niye hay tə haya gər aye na, a gatay wadəŋ wadəŋ. Hərwi ta zəba ka Piyer ta Yuhana na, ta dzədzar bay, tə tsik me parakka. A gatay wadəŋ wadəŋ wene wene eye na, hərwi nəteye ta tətik wuray kwa tsekwenj bay tebiye. Tə sər ha nəteye na, ndo məpay bəzay a Yesu tsa. **14** Ane tuk na, nəteye faya ta ңgateye a ndo nakə a mbəl aye dərmak, neñgeye malətsa eye ka təv tay. Tə sər wu nakə ta mbədatay faya a Piyer ta Yuhana aye bay. **15** Tsa na, tə gwadatay: «Dum abəra mə gay.» Piyer ta Yuhana ti yaw wu tay abəra mə dəma na, nəteye tə mətsa mə gay tə ma ha ka bo bazlam. **16** Tə gwad a bo mə walanj tay: «Ndo neheye ka gakweye tay ha na, kəkay? Ndo i Zerozelem hay tebiye tə sər ha masuwayanj nakə tə ңgatay aye parakka, maa ge

---

* **4:11** Dəməs hay 118.22. Kwar eye niye na, Yesu.

na, Piyer ta Yuhana. Ka slakweye faya məmbedə bay. ¹⁷ Ane tuk na, gakwatay me ada pakwa fataya zluwer na, tâ tətikatay bazlam nakay a ndo hay tə məzele i Yesu Kəriste bay hərwi ada siye i ndo hay tâ tsəne labara i masuwayan nakə tə ge aye bay.» ¹⁸ Ti ye tə zalatayaw. Piyer ta Yuhana ta mbəda naha gər ka təv tay. Ti ye naha na, tə gatay me, tə gwadatay: «Kâ tsikumatay kəgəbay kâ tətikumatay a ndo hay tə məzele i Yesu sa bay.»

¹⁹ Ane tuk na, Piyer ta Yuhana ta mbədatay faya, tə gwadatay: «Nəkurom na, dzalum ha wu nakə dedek eye kame i Mbəlom aye təday. Lele marəhay ha gər na, a nəkurom tsukudu a Mbəlom dəw? ²⁰ Nəmaa sliye faya məgər ha matətike wu nakə nəmaa əngatay ada nəmaa tsəne aye bay. Nəmaa tsikiye huya.»

²¹ Ndo niye hay mahaya gər eye tə tsəne andza niye na, tə pa fataya zluwer haladzay sa. Tsa na, tə gər tay hay, ti ye wu tay. Tə gər tay ha na, ta huta fataya mənese nakə da məgatay dəretsətseh aye bay, hərwi siye i ndo hay nəteye tebiye faya ta zambadeye a Mbəlom hərwi wu nakə Piyer ta Yuhana tə ge aye. ²² Ndo niye tə mbəl ha ta masuwayan aye na, məve əngay ma ziye məve kuro kuro fa.»

Maduwule me i ndo məpe mədzal gər hay

²³ Tə gər tay ha Piyer ta Yuhana. Tə gər tay ha na, ta mbəda gər, ti ye ka təv i ndo məpe mədzal hay ka Yesu. Ti ye naha na, ta təkəratay wu nakə bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay i Yahuda hay tə tsik aye. ²⁴ Tə tsəne bazlam niye na, kwayanja nəteye tebiye tə dzapa

nəte, tə pa bo ka maduwulay me a Mbəlom. Tə gwaday na ha a Mbəlom: «Bəy Maduwenj, maa ge magərmbəlom ta dala, ta bəlay ada tə wu neheye mə dəma tebiye aye na, nəkar. ²⁵ Maa tsik me tə bazlam i bəba tətə may Davit ndo i məsler i yak na, nəkar. Neñgeye a tsik ta gədañ i Məsəfəre Tsədañŋa eye, a gwad:

“Ndo hay tebiye tə ge mevel na, kemey?

Tə ma ha ka bo bazlam na, hərwi mey?

²⁶ Bagwar i bəy i dala i məndzibəra hay ta ləva bo məge vəram.

Bəy hay ta haya gər məge vəram ta Bəy Maduwenj Mbəlom

ada ta ndo nakə a pay dzagwa i bəy a gər aye.[†]

²⁷ «Andza niye dedek, ta haya gər ma gəma nakay. Herod tə Pojos Pilat ta gəma hay ada ndo i Israyel hay ta haya gər məge vəram ka Yesu ndo i məsler yak tsədañŋa eye. Neñgeye nakə ka pay dzagwa i bəy a gər aye. ²⁸ Wu nakə tə ge andza nakay aye na, andza i yak nakə ka tsik kurre a saka məge ta gədañ yak aye. ²⁹ Anəke na, Bəy Maduwenj may, dzəna may abəra ka təv i sewed tay neheye tə gamay aye tey. Vəlamay gədañ yak ada nəmaâ da ha bazlam yak ta dedek. ³⁰ Vəlamay gədañ hərwi ada nəmaâ mbəl tay ha ndo hay, hərwi ada nəmaâ ge masuwayan hay wal wal ta məzele i Yesu, ndo i məsler yak tsədañŋa eye.»

³¹ Ta ndəv ha maduwulay me a Mbəlom na, təv nakə nəteye mahaya gər eye mə dəma aye a bəl haladzay dzekiň dzekiň. Nəteye niye tebiye, Məsəfəre Tsədañŋa eye a rahatay a bo. Kwayanŋa tə pa bo ka məde ha bazlam i Mbəlom ze madzədzere.

---

† 4:26 Dəmes hay 2.1-2.

Məndze nəte i ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom

³² Ndo neheye ta təra ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye na, nəteye tebiye tə ndzawa na, nəte, ta wuda bo lele ada mədzal gər tay nəte. Ndəray kwa nəte mə walaŋ tay mətsike nakay na, wu ga na, andaya bay. Mə walaŋ tay wu tay hay tebiye ta ŋənawha ha a bo mə walaŋ tay. ³³ Ndo i maslaŋ i Yesu hay tə dawa ha bazlam i mələtsew i Bəy Maduweŋ Yesu abəra ma mədahanj ta gədanj haladzay. Tə gwadawa: «Nəmaa ŋatay kə lətsew abəra ma mədahanj.» Ada Mbəlom a pa ŋama haladzay ka ndo məpe mədzal gər hay. ³⁴ Ndəray mə walaŋ tay kwa tsekwenj wu a kətsay bay. Ndo neheye guvah tay hay kəgəbay gay tay andaya na, ta səkəmawa ha. Suloy i wu nakə ta səkəm ha aye na, ti yawa ahaya ³⁵ ada tə vəlawatay a ndo i maslaŋ i Yesu hay. Ma dəba eye na, ta ŋənawha ha suloy eye kwa a way da andza nakə a say aye.

³⁶ Andza niye ndoweye andaya tə zalay Yusufa. Ndo i maslaŋ i Yesu hay tə pa faya məzele na, Barnabas, andza məgwede: Ndo nakə ma gwadiye tete a siye i ndo hay aye. Neŋgeye slala ŋgay na, Levit hay. Tə wa na ma gəma nakə tə zalay Sipəre aye. ³⁷ Neŋgeye a ye, a səkəm ha guvah ŋgay. Tsa na, a zla ahaya suloy eye, a vəlatay a ndo i maslaŋ i Yesu hay.

5

Maraw me i Ananiyas ta Safira

¹ Ane tuk na, ndoweye andaya tə zalay Ananiyas. Tə zalay a ŋgwas ŋgay Safira. Pat wuray na, ta səkəm ha guvah tay tə gwad ayaw mə walaŋ

tay. ² Ananiyas a həl faya abəra ka suloy i guvah niye, a ye ha siye a vəlatay a ndo i maslaŋ i Yesu hay. Suloy nakə a həl faya abəra aye na, ɳgwas ɳgay a sər faya lele. ³ A ye naħa na, Piyer a gwaday: «Ananiyas, ka gəray ha dərev yak a Fakalaw na, hərwi mey? Ka gər ha siye i suloy i guvah yak a mətagay, ka zlaw tsekwenj, ka raway me a Məsəfəre Tsədaŋŋa eye na, hərwi mey? ⁴ Ahəl nakə ka səkəm zuk bay aye na, guvah yak wu yak bəna i ndəray daw? Ada suloy i guvah nakə ka səkəm ha aye na, i yak bədaw? Ka dzala mə gər yak məge wu andza nakay na, ma kəkay? Ka raway me na, a Mbəlom bəna, a ndo hay bay.»

⁵ Ananiyas a tsəne bazlam niye hay na, a dəd abəra ka mbəlom. Kwayaŋŋa a mət tsadək tsadək. Ndo neheye tə tsəne labara niye aye na, nəteye tebiye ta dzədzar haladzay. ⁶ A mət na, gawla hay ti yaw tə mbəkwa na mədahaŋ. Tsa na, tə zla na, ti ye tə la na.

⁷ Mazlambar ma giye bəre mahkar na, ɳgwas i Ananiyas a yaw a fələkwa a gay. A yaw na, kə sər ka wu nakə a ge bo aye bay. ⁸ A fələkwa naħa a gay na, Piyer a tsətsah faya, a gwaday: «Tsikenj, suloy i guvah kurom nakə ka səkəmum ha ta zal yak aye na, andza nakay daw?»

Ngwas niye a mbədəy faya, a gwaday: «Ayaw! Nəmaa səkəm ha na, suloy eye andza nakay.»

⁹ Piyer a gwaday: «Ka mum ha ka bo bazlam mə walanj kurom hərwi madzəgur me ka Məsəfəre i Bəy Maduweŋ na, kəkay? Tsəne, ndo neheye tə la zal yak aye, nəteye andaya malətsa eye ka məged tsiy ada ta deyewe耶 ta zliye kar dərmak.»

¹⁰ Piyer a tsikay andza niye na, kwayanja a dəd ka sik i ndo i maslañ i Yesu niye hay. Tsa na, a mət. Gawla hay ti yaw, tə fələkwa naha a gay. Ti ye naha na, kə mət. Tə zla na, ti ye ha tə la na ka tsakay i zal ŋay. ¹¹ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tebiye ada tə siye i ndo neheye tə tsəne labara niye aye na, ta dzədzar haladzay.

Ndo i maslañ hay tə gawa masuwayan wal wal haladzay

¹² Ndo i maslañ hay tə gawa masuwayan wal wal haladzay mə walan i ndo hay. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə hayawa gər a dalaṁətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, mə Mazambal i Salomon. ¹³ Ndo neheye tə pa mədzal gər ka Yesu təbey aye na, zluwer a gatay mede ka təv tay. Ane tuk na, ndo hay tebiye tə dəslatay ha gər. ¹⁴ Ndo hay haladzay faya ta səkahiyə, hasləka hay ta ŋgwas hay tə dzala ha ka Bəy Maduwej. Ndo məpe mədzal gər hay ta səkah haladzay. ¹⁵ Hərwi masuwayan neheye ndo i maslañ hay tə ge aye na, ndo hay tə həlawə naha ndo i dəvats hay. Tə həlawə tay naha ka sləlah kəgəbay ka hubok. Tə pawa tay ha ka tsakay i tsəved hərwi ada ahəl nakə Piyer ma diye tə dəma aye na, kwa kəkay mezek ŋgay kə husa ka ndo nəte mə walan tay ma mbəliye. ¹⁶ Ndo hay haladzay ti yawaw abəra ma gəma neheye tə mbay naha a Zerozelem aye. Tə həlawə naha ndo i dəvats ta ndo neheye məsəfəre lele bay eye hay mə bo tay aye. Ndo i maslañ hay tə mbəl tay ha tebiye.

Tə gəs tay ha ndo i maslañ hay

¹⁷ Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom ta ndo neheye tə paway bəzay aye, andza məgwede ta Saduke hay, tə tsəne ndo i maslaŋ hay faya ta giye masuwayan haladzay na, a ndalatay, dərev tay a rah ta sələk. Tə ma ha ka bo bazlam, tə gwad: «Gəsakwa tay hal!» ¹⁸ Tsa na, ti ye tə gəs tay ha. Ti ye tə pa tay a daŋgay. ¹⁹ Ane tuk na, ta həvad ahəl nakə ndo i maslaŋ hay nəteye ma daŋgay aye na, gawla i Mbəlom a ye, a həndəkatay na məged i gay i daŋgay niye. A həlatay ahaya ndo i maslaŋ niye hay abəra mə dəma, a gwadatay: ²⁰ «Dum ta dumatay ha labara i sifa wedeye a ndo hay ma dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom!»

²¹ Ndo i maslaŋ hay ta təma bazlam i gawla i Mbəlom nakə a tsikatay aye. Pərik i mekedœ na, tə həl bo ti ye a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ti ye naha tə pa bo ka matətikatay a ndo hay.

Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom ta ndo neheye nəteye dziye, tə zalatay a madugula i Yahuda hay, tə haya gər. Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay. Tsa na, tə slər ndo hay ka ndo i maslaŋ hay a gay i daŋgay, tâ ye tâ həlatay ahaya. ²² Ane tuk na, ndo neheye ti ye, tə husa a dəma na, ta huta tay ha mə gay i daŋgay bay. Tə maw ka təv i ndo neheye tə slər tay na ha aye, tə matay ha labara eye. ²³ Tə gwadatay: «Nəmaa ye naha, nəmaa ndzay a gər a gay i daŋgay na, madərəzla eye lele ada ndo matsəpe məged hay nəteye andaya faya ta tsəpiye. Ane tuk na, nəmaa həndək na məged na, nəmaa huta ndəray kwa nəte bay!»

²⁴ Tə tsəne labara niye andza niye na, bəy i ndo

matsəpe gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə sər wu nakə ta dzaliye bay. Ta tsətsahay a gər tay, tə gwad: «Matəra ta ndo i məsler niye hay na, wuye mey?»

²⁵ Ahəl nakə nəteye faya ta dzaliye andza niye na, ndoweye a yaw ka təv tay, a gwadatay: «Tsənum! Ndo neheye ka pum tay a daŋgay aye na, nəteye faya ta tətikateye a ndo hay mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom!»

²⁶ Tə tsəne andza niye na, kwayanja bəy i ndo matsəpe gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta ndo ŋgay hay, ti ye mata ma tay ahaya ndo i maslaŋ niye hay. Ane tuk na, ti ye tə ma tay ahaya na, ta gatay dəretsətseh bay hərwi ta dzədzar ta ndo hay, ta ta kaliye tay ha tə kwar.

Ndo i maslaŋ hay kame i sariya

²⁷ Ti ye tə həlatay ahaya na, ti ye tay ha kame i madugula i Yahuda hay. Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a pa bo ka matsətsehe fataya abəra bazlam. ²⁸ A gwadatay: «Nəmaa gakum me ka matətikatay a ndo hay ta məzele i Yesu bədaw? Ada ka gum na, mey? Nəkurom na, tsəkam matətikatay a ndo hay ma wuzlahgəma i Zerozəlem tebiye na, kəkay? Ada a sakum məgwede maa kəd na ndo niye na, nəmay daw?»

²⁹ Piyer tə siye i ndo i maslaŋ hay ta mbədəfatay faya, tə gwadatay: «Marəhay ha gər na, a Mbəlom bəna a ndo hay bay. ³⁰ Ka darum na Yesu ka mayako mazləlmbaða eye hərwi ada mā mət. Ane tuk na, Mbəlom i bəba təte kway hay kə lətse ahaya abəra ma mədahanj. ³¹ Mbəlom kə lətse ahaya

abəra ma mədahaŋ ta gədanj ŋgay. Kə pa na a bəy, neŋgeye ndo mətəme ha ndo hərwi ada Israyel hay tâ mbəda ha mede tay. Ta huta, Mbəlom ma pəsatay ha mezeleme tay hay. ³² Nəmay na, ndo məhəle mbal i wu neheye a ge bo aye, nəmay ta Məsəfəre Tsədənja eye nakə Mbəlom a vəlatay a ndo neheye ta rəhay ha gər aye.»

³³ Tə tsəne bazlam niye na, a ndalatay haladzay. A satay mədəke tay ha ndo i maslaŋ hay. ³⁴ Ane tuk na, Farisa wuray andaya məzele ŋgay Gamaliyel. Neŋgeye na, ndo mədzanŋawa bazlam i Mbəlom mapala eye. Ndo hay tebiye ta təmawa bazlam ŋgay. A lətse mə waləŋ i ndo niye hay mahaya gər eye, a gwadatay: «Ndo neheye tâ ye abəra kanaŋ tsekwenj təday.»

³⁵ Ndo i maslaŋ hay ti yaw abəra mə dəma na, a gwadatay: «Israyel hay, gum metsehe hərwi wu nakə a sakum məgatay a ndo neheye. ³⁶ Ndo niye məzele ŋgay Tiyodas aye na, mâ makumaw a gər. A yaw ahəl niye a gwad neŋgeye na, bagwar i ndo. Ndo hay ta giye temerre fad ta pay bəzay. Ane tuk na, ta kəd'na. Ndo neheye tə pay bəzay aye ta ŋgəna gər tebiye. Kwa ndərəy ka ləkaw bay.

³⁷ «Ma dəba ŋgay na, ndoweye andaya dərmak, məzele ŋgay Yudas. Neŋgeye ndo i Galile. Neŋgeye a ndohwaw ahəl i məpesle ndo, kə zalatay a ndo hay haladzay ka məpay bəzay. Neŋgeye dərmak ta kəd' na ada ndo neheye tə pay bəzay aye ta ŋgəna gər tebiye kweye kweye. ³⁸ Neŋ faya na tsikakumeye anəke, kâ mətsum ka ndo neheye bay, gərum tay ha tâ ye wu tay. Hərwi kə ge mədzal gər tay, ta məsler tay, ti yaw ma ndo hay na, ta

ndziye bay. Ta dziye. ³⁹ Ane tuk na, kə ge məsler tay a yaw abəra mə həlay i Mbəlom na, ka slumeye faya məmbete ha bay. Gum metsehe lele, faya ka gumeye vəram na, ka Mbəlom duh!»

⁴⁰ Ndo niye hay mahaya gər eye ta təma bazlam i Gamaliyel. Tə zalatay a ndo i maslaŋ hay sa. Ti ye nahə, tə ndaňa tay ha. Tə gwadatay: «Dada kâ tsikumay me a ndəray tə məzele i Yesu sa bay.» Tsa na, tə gər tay ha.

⁴¹ Ndo i maslaŋ i Yesu niye hay ti yaw abəra mə walaŋ i məhay gər tay niye tə məŋgwese hərwi dəretsətseh nakə tə gatay hərwi məzele i Yesu aye. ⁴² Duh ta tətikawa ada tə dawa ha mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada mə gay tay hay pat pat tə gərawa ha bay, Yesu na, Kəriste.

6

Tə pala ndo hay tasəla hərwi madzəne ndo i maslaŋ i Yesu hay

¹ Ahəl niye na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu faya ta səkahiye haladzay. Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər neheye tə tsik me i Gərek aye na, tə ge dərev ka ndo məpe mədzal gər neheye nəteye tə tsik bazlam i Yahuda hay aye. Tə ge dərev na, hərwi ahəl nakə ta ŋənawatay wu mənday a madakway i ŋgwas hay aye na, tə vəlawatay a madakway i ŋgwas tay hay təbey.

² Ndo i maslaŋ neheye kuro gər eye sulo aye, tə hayatay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, tə gwadatay: «Nəmaa gəriye ha məde ha bazlam i Mbəlom hərwi məmətse maŋgəne wu mənday bay.

³ Hərwi niye malamar hay, pəlum ndo hay tasəla

mə walaŋ kurom. Ka pəlumeye na, ndo i ḥgwalak hay, ndo neheye nəteye maraha eye ta Məsəfəre Tsədənja eye ada tə sər gər lele aye. Nəmaa vəliye məsler i manğəne wu mənday na, a həlay tay.
⁴ Nəmay, nəmaa duwulay me a Mbəlom ada ta məde ha bazlam ḥgay a ndo hay.»

⁵ Bazlam tay niye a yatay a gər a ndo hay tebiye. Tsa na, tə pala ndo hay tasəla. Ndo makurre eye na, Etiyen, ndo nakə ta mədzal gər lele ada maraha eye ta Məsəfəre Tsədənja eye, Filip, Pərakor, Nikanor, Timon, Parmenas ada Nikolas ndo i gəma i An̄tiyos neñgeye a gawa kule, ane tuk na, ahəl niye na, ka dazlay a məpay bəzay a kule i Yahuda hay. ⁶ Tsa na, ti ye tay ha ka təv i ndo i maslaŋ i Yesu hay. Ndo i maslaŋ i Yesu hay tə pa fataya həlay ada ta duwulay me a Mbəlom.

⁷ Bazlam i Mbəlom a da a zləm haladzay. Ndo məpe mədzal gər hay ta səkah haladzay ma Ze-rozelem ada ndo məvəlay wu a Mbəlom hay haladzay tə dzala ha ka Yesu.

Tə gəs na Etiyen

⁸ Etiyen na, ndo nakə nəte mə walaŋ i ndo neheye tə pala tay tasəla aye. Neñgeye na, Mbəlom kə pa faya ḥgama haladzay. Ka tsəved i Mbəlom na, neñgeye gədaŋ eye haladzay. A gawa masuwayan hay mə walaŋ i ndo hay. ⁹ Siye i Yahuda hay nəteye andaya, tə haya gər a gay i maduwule me nakə tə zalay gay i maduwule me i beke neheye tə gər tay ha aye. Ti yaw ma gəma i Siren ada ma gəma i Aləgəzandəri, ti yaw ma dala i Silisi ada ma dala i Azi. Nəteye niye tebiye ta təma bazlam i Etiyen bay, faya ta kədiye wuway ta neñgeye. ¹⁰ Ane

tuk na, ndo niye hay tə mba ka Etiyen tə bazlam bay, hərwi maa vəlay ndaraw ka mətsike me na, Məsəfəre i Mbəlom.

¹¹ Tə vəlatay wu a ndo hay, hərwi ada ndo niye hay tâ raw me tâ gwad na: «Nəmaa tsəne faya abəra bazlam, faya ma tsaleye ka gər a Musa ada faya ma tsaleye ka gər a Mbəlom.»

¹² Tə sutə faya ndo hay, madugula hay ada ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ka Etiyen. Tsa na, tə wuya kurah ka Etiyen, tə gəs na. Ti ye ha kame i madugula i Yahuda hay. ¹³ Tə həl naha ndo mədəse faya parasay hay, tə gwad: «Ndo nakay na, faya ma tsikiye wu lele bay eye ka gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ka bazlam i Musa mapala eye. ¹⁴ Nəmaa tsəne faya abəra a gwad: Yesu ndo i Nazaret ma deyeweye, ma mbəzliye ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ma mbədiye ha kule kway nakə Musa a vəlakway aye.»

¹⁵ Ndo niye hay tebiye nəteye mandza eye mə gay i məhay gər aye, tə ma ha dəre ka Etiyen. Ta zəba faya, tə ngatay na, da'ar ngay a dəv andza i gawla i Mbəlom.

7

Bazlam i Etiyen

¹ Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a tsətsah ka Etiyen, a gwaday: «Wu nakə tə tsik fakaya na, dedek daw?»

² Etiyen a mbəday faya, a gwaday: «Malamar ga hay ta bəba ga hay, tsənum wu nakə na tsikakum-eye təday. Mbəlom nakə a ze wu hay tebiye ta

məzla⁶ aye a bəzay ha bo a bəba təte kway Abraham ka dala i Mizapotami kurre ahəl nakə ki ye a Haran zuk bay aye, ³ ada a gwaday: “Lətse abəra ma gəma yak ada gər ha ndo yak hay, do a gəma nakə na dakeye faya aye.”*

⁴ «Yaw! Abraham a tsəne bazlam i Mbəlom na, a lətse abəra ma Kaladeyen hay, a ye mata ndze ma Haran. Ma dəba eye bəba ŋgay a mət na, Mbəlom a zla na abəra ma Haran, a ye ha a gəma nakay anən nəkway mandza eye mə dəma aye. ⁵ Mə dəma na, Mbəlom kə vəlay guvah i məda ŋgay kwa tsekwenj bay, kwa dala tsekwenj bəbay na, kə dəsay bay. Ba Mbəlom kə tsikay kurre, a gwaday: “Gəma nakay na, na ta vəlakeye ha tebiye. Aza nəkar andaya sa bay na, wawa i hud' yak hay ta ndziye mə dəma, ma təriye i tay.” Ahəl niye Mbəlom a tsikay a Abraham na, wawa ŋgay andaya kwa nəte zuk bay. ⁶ Wu nakə Mbəlom a tsikay aye na, a gwaday: “Wawa i hud' yak hay ta diye, ta ndziye ma gəma i ndo hay. Mə dəma na, ta təriye tay beke eye hay. Ta gateye dəretsətseh. Ta ndziye məve temerre fad mə dəretsətseh. ⁷ Ane tuk na, na ta giye sariya ka ndo i gəma niye hay tə gatay dəretsətseh aye. Ma dəba eye na, ta diye abəra ma gəma nakay, ta diye ta dəslenj ha gər ma təv nakə ta ndziye mə dəma aye.”⁸ Mbəlom a 6ar dzam ta Abraham, a day ha na, ta mədəse bo. Ma dəba eye, Abraham a wa Izak, a ge məhəne tsamahkar na, a dəs na. Izak a wa Zakob, Izak a dəs na. Zakob dərmak a wa wawa hay kuro gər eye sulo. Nəteye neheye ta təra bəba

---

* **7:3** Madazlay i wu hay 12.1. † **7:7** Zəba mə Madazlay i wu hay 15.13-14 ada mə Madayaw abəra ma Ezipt 3.12.

təte kway hay na, Zakob a dəs tay ha dərmak.

9 «Bəba təte kway hay tə nay dəre a malamar tay nakə nəte mə walaj tay tə zalay Yusufa aye. Tə gəs na ta səkəm ha beke eye a gəma i Ezipt. Ane tuk na, Mbəlom ka tsəpa na. **10** Mbəlom kə təma ahaya Yusufa abəra mə dəretsətseh hay tebiye. A vəlay metsehe ta ŋgwalak i bo ka dəre i bəy nakə a ləva Ezipt tebiye, tə zalay Farawon aye. Nenjeye a pa na bəy eye ka dala i Ezipt ada a ləvay gər a ndo neheyə mə gay ŋgay aye tebiye.

11 «Ma dəba eye na, mandərzlanj a ge ka dala i Ezipt tebiye ada ka dala i Kanan. Mandərzlanj niye a ge na, mandərzlanj bagwar eye. Ndo hay ta sa dəretsətseh haladzay. Bəba təte kway hay tə huta wu mənday kwa tsekwerj bay tebiye. **12** Zakob a tsəne wu mənday andaya ma Ezipt na, a slər wawa ŋgay niye hay ta təra bəba təte kway aye. A slər tay ha makurre eye. **13** Ta mbədə gər masulo eye na, Yusufa a datay ha bo ada Farawon bəy bagwar eye a sər ha nəteye na, gwala i Yusufa hay. **14** Tsa na, Yusufa a slər ndo hay ka bəba ŋgay Zakob ta ndo i gay ŋgay hay tebiye. Nəteye tebiye na, kuro kuro tasəla gər eye zləm. **15** Zakob tə həl bo, ti ye a Ezipt ta ndo i gay ŋgay hay. Zakob a mət mə dəma ada bəba təte kway hay dərmak tə mət mə dəma. **16** Mədahanj tay na, tə həlawə a gəma nakə tə zalay Sisem aye. Tə pawa a tsəvay nakə Abraham a səkəm abəra ka wawa i Hamor ma gəma i Sisem ta suloy aye.

17 «Wu nakə Mbəlom a tsikay kurre a Abraham aye na, mazlambar həlay eye kə ndislew. Gwala kway hay tə wa bo. Ta səkah məwe bo haladzay

ma Ezipt. ¹⁸ Bəy nakə a sər Yusufa aye na, andaya sa bay. Tə pa na bəy wedeye nakə faya ma ləviye dala i Ezipt aye. Nəñgeye na, a sər Yusufa bay. ¹⁹ Bəy niye bagwar eye a vatay gər a bəba təte kway hay. A gawatay dəretsətseh haladzay ada a gawatay kutorj ka məkwetse wawa tay a pesl ada tâ mət. ²⁰ Həlay niye na, tə wa na Musa. Musa a le haladzay ada a yay a gər a Mbəlom. Tə wa na na, tə gəl na kiye mahkar mə gay i bəba ŋgay. ²¹ Ma dəba eye na, tə gər ha. Dem i Farawon a ndzay a gər, a zla na. A ye ha a gəl na andza wawa ŋgay. ²² Andza niye, Musa a gəl bo na, a zla metsehe ta ndaraw i Ezipt hay. A təra ndo ta məzlağ eye hərwi bazlam ŋgay neheye a tsikawa aye ta məsler neheye a gawa aye.

²³ «Musa a ge məve kuro kuro fađ na, a say mede mata dzəne tay ha gwala ŋgay Israyel hay. ²⁴ A ye na, a ŋgatay a ndo i Ezipt faya ma geye dəretsətseh a ndo nətə mə walaj i Israyel hay. Tsa na, a ye nahə a dzəna na ndo niye faya ta geye dəretsətseh aye. A kəd na ndo i Ezipt niye mədahan eye. ²⁵ Musa a dzala na, Israyel malamar ŋgay hay tə sər ha Mbəlom ma ta təmiye tay ha abəra mə dəretsətseh tə həlay ŋgay. Ane tuk na, tə sər bay. ²⁶ Tədəe eye Musa a ndzatay a gər a Israyel hay sulo faya ta kədiye bo. A say a Musa manğəne tay ha ada tâ ndza zay mə walaj tay. A gwaday: “Dzam ga, nəkurom ta malamar tuk na, ada ka gumeye dəretsətseh a bo kurom ta məkəde bo na, hərwi mey?” ²⁷ Ane tuk na, ndo nakə faya ma geye dəretsətseh a malamar ŋgay aye na, a pay həlay a Musa, a gwaday: “Maa pa kar bəy ada ndo məge

may sariya na, way? ²⁸ A saka məkəde ga andza nakə ka kəd ndo i Ezipt məveneq aye sa daw?” ²⁹ Musa a tsəne andza niye na, a hway, a ye ŋgway ka dala i Madiyan. Mə dəma na, a zla ŋgwas. Tə wa wawa hasləka eye hay sulo.

³⁰ «Ma dəba i məve kuro kuro fad na, Musa neŋgeye huya ma gəma niye mə makulkwandah aye. Pat wuray na, neŋgeye bəse ta mahəmba i Sinay. Gawla i Mbəlom a yaw, a bəzay ha bo. Musa a ŋgatay na, ma ako ka gay i dak nakə faya ma təmiye aye. ³¹ Musa a ŋgatay andza niye na, a gay hərbaħəkkə. Ane tuk na, ahəl nakə neŋgeye faya ma həndzədiye naħħa faya bəse mazəbe faya na, a tsəne mətsike me i Bəy Maduwen, a gwadayaw: ³² “Nej Mbəlom i bəba təte yak hay, Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak, ada Mbəlom i Zakob.” Musa a tsəne andza niye na, a dzədzar, zluwer a gay. Tsa na, a say mazəbe dəre ka ako niye sa bay. ³³ Mbəlom a gwadayaw sa: “Musa, tsok na tahərak abəra mə sik, hərwi təv nakay nəkar mə dəma aye na, təv tsədaňja eye. ³⁴ Faya ta gateye dəretsətseh a ndo ga hay ma Ezipt kəkay na, na ŋgatay. Na tsəne mətuwe tay ada na yaw na, mata mbəle tay ha. Na sləriye kar ha, do anəke a Ezipt.‡”

³⁵ «Musa neŋgeye nakə Israyel hay tə kal ha, tə gwaday: “Maa pa kar bəy ada ndo məge may sariya na, way?” aye. Ane tuk na, Mbəlom a slər ka təv tay hərwi ada mā təra bəy tay ada ndo mətəme tay ha abəra mə dəretsətseh na, neŋgeye. Mata sləre na ka məsler niye na, gawla i Mbəlom nakə a bəzay ha bo ma ako ka gay i dak aye. ³⁶ Maa

---

‡ **7:34** Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 2.14–3.10.

ndzatay kame a Israyel hay məndohwaw abəra ma Ezipt na, neŋgeye. Kə ge masuwayan̄ hay wal wal mə dəma. Kə ge kame i Bəlay Ndozza eye ada mə makulkwandah dərmak hus a məve kuro kuro fad.

³⁷ «Maa gwadatay a Israyel hay: “Mbəlom ma ta slərakumaweye ndo mədə ha bazlam ŋgay andza neŋ. Ma zliye na, abəra ma gwala kurom§” na, Musa. ³⁸ Sa na, ahəl nakə Israyel hay nəteye mahaya gər eye mə makulkwandah aye na, maa lətse mə walaŋ i bəba təte kway ta gawla nakə a tsikawatayaw me mə mahəmba i Sinay aye na, Musa. Gawla i Mbəlom ma tsikataweye bazlam nakə ma vəliye sifa aye ada neŋgeye ma makweye ha.

³⁹ «Ane tuk na, bəba təte kway hay ta kərah matəme bazlam ŋgay. Ta kal na a pesl. A satay mambədə gər ka dala i Ezipt. ⁴⁰ Tə gwaday a Aroŋ: “Lambadamay mbəlom hay hərwi məzle kame kway. Hərwi ka sərakwa wu nakə a ndzay a gər a Musa, ndo məhəlakway ahaya abəra mə Ezipt na, ka sərakwa bay.” ⁴¹ Tsa na, ta lambad kule andza sla wawa eye andza mbəlom tay. Tə vəlay wu a kule tay niye. Tə ge magurlom tə məŋgwese eye lele hərwi wu nakə bo tay eye ta lambad aye. ⁴² Ane tuk na, Mbəlom a mbədatay dəba. Ma dəba eye tə dəslay ha gər a wurzla hay. Mbəlom a vəlay tsəved andza nakə mawatsa eye mə dərewel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay, Mbəlom a gwad: “A nəkurom Israyel hay,
wu neheye hay ka vəlawum wal wal

---

§ 7:37 Bazlam mapala eye masulo eye 18.15. * 7:40 Madayaw abəra ma Ezipt 32.1, 23.

ada ta gənaw hay
 məve kuro kuro fad aye na, a nej bədaw?
 43 Ka zlum madzawadzawa i gay i mbəlom kurom
 Molok,
 ka zlum mandzəkit bo i wurzla i mbəlom
 kurom Refam.
 Kule kurom neheye ka gum aye na,
 hərwi mədəslay ha gər.
 Hərwi niye na həliye kurom abəra ma gəma nakay,
 na diye kurom ha dərenj abəra ta gəma i Ba-
 bilon.[†]»

44 Etiyen a gwadatay sa: «Ahəl niye bəba təte
 kway hay nəteye mə makulkwandalı na, madza-
 wadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom andaya fa-
 taya hərwi ada tâ sər ha Mbəlom andaya ta nəteye.
 Gay niye mapa eye na, andza nakə Mbəlom a
 tsikay a Musa aye. Mbəlom a gwaday a Musa tâ
 ge na gay niye na, andza nakə a ŋgatay aye. 45 Ma
 dəba eye na, bəba təte kway hay ta vəlatay ha
 madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom niye a
 wawa i huđtay hay. Ndo məndzatay kame a wawa
 i huđtay niye hay na, Zozowe. Ti ye a gəma niye
 na, ta zla na gay i madzawadzawa niye. Mbəlom
 ka həhar tay ha ndo i gəma niye abəra kame tay.
 Ta sla fataya. Andza niye gay i madzawadzawa a
 ndza ma gəma niye hus a həlay i bəy Davit. 46 Davit
 na, a yay a gər a Mbəlom haladzay. A tsətsah tsəved
 ka Mbəlom ka madəzlay gay nakə wawa i huđ i
 Zakob hay ta sliye faya mədəslay ha gər a Mbəlom
 mə dəma aye. 47 Maa dəzlay gay na, Salomon.

[†] 7:43 Amos 5.25-27. Molok, tə zalay Molek ma Dzam Guram,
 mbəlom i Kanan hay. Tə dzala, məvələy a mbəlom tay niye na, ndo
 zezen. Refam mbəlom zlezle eye i Babilon hay.

48 «Ane tuk na, Mbəlom Fetek ma ndziye mə gay neheye ndo hay ta dəzl aye bay. Andza nakə mawatsa eye mə dərewel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye na, Mbəlom a gwad:

49 “Təv məndze i bəy ga na, mbəlom,
ada məndzibəra na, təv sik ga.

Gay nakə ka dəzlumeñeye na, slala i gay waray?

Təv nakə ma sliye məndze mə dəma aye na,
waray?

50 Maa ge wu neheye tebiye na, neŋ bədaw?[‡]»

51 Etiyen a gwadatay sa: «A nəkurom neheye sewed eye hay. Ka dərəzlum na dərev kurom ta zləm kurom hay a məzele i Mbəlom nakə faya ma zalakumeye. A sakum mahəndəkay na dərev kurom a Məsəfəre Tsədañja eye bay. Nəkurom na, andza bəba təte kurom hay. **52** Ndo məde ha bazlam i Mbəlom waray nakə bəba təte kurom hay ta gay dəretsətseh bay aye? Kwa məkəde ta kəd tay ha ndo neheye tə da ha madayaw i ndo nakə neŋgeye ndo i dedək nəte ŋgwej aye. Ndo nakə anəke ka gum faya daf ada ka kədum na aye na, neŋgeye. **53** Mbəlom kə vəlakum bazlam ŋgay mapala eye tə həlay i gawla ŋgay hay§, ane tuk na, ka rəhumay ha gər bay.»

Tə kəd na Etiyen

54 Ndo niye hay mahaya gər eye tə tsəne bazlam i Etiyen niye na, a ndalatay haladzay, ta həpəd zler ka Etiyen kəraw kəraw. **55** Ane tuk na, Etiyen na, a rah ta Məsəfəre Tsədañja eye. Tsa na, a zəba dəre a

---

‡ **7:50** Ezay 66.1-2. § **7:53** Andza nakə kule i Yahuda a tsik aye na, Mbəlom a dəy ha bazlam mapala eye a Musa tə həlay i gawla ŋgay hay.

mbəlom. A ŋatay naha a dzaydzay i Mbəlom ada a ŋatay naha a Yesu malətsa eye tə həlay i mənday i Mbəlom. ⁵⁶ A gwadatay a ndo niye hay: «Tsənum! Neŋ faya na ŋateye a mbəlom mahəndəka eye ada Wawa i Ndo neŋgeye malətsa eye tə həlay i mənday i Mbəlom.»

⁵⁷ Tə tsəne andza niye na, nəteye tebiye ta wuda haladzay ada ta dərəzl na zləm tay hay. Nəteye tebiye ka manətə eye tə mbəzla ka Etiyen məgəse. ⁵⁸ Tə gəs na, tə vaha na abəra mə wuzlah gay. Ti ye naħa, tə pa bo ka məkele na tə kwar hərwi məkədə na. Ndo məħəle mbal hay ta tsok na peteked tay hay, tə gər ha ka təv i gawla eye andaya tə zalay Sol.

⁵⁹ Ahəl nakə nəteye faya ta kaliye Etiyen tə kwar aye na, Etiyen neŋgeye faya ma duwuleye me a Mbəlom. Mə maduwule me niye faya ma duwuliye na, a gwad: «Bəy Maduweŋ ga Yesu, zla na məsəfəre ga.» ⁶⁰ Tsa na, a dəkw gurmets, a wuda ta magala, a gwad: «Bəy Maduweŋ ga, mezeleme nakay tə ge aye na, kâ matay ha mənese bay.» A tsik andza niye na, ma dəba eye a mət.

8

¹ Məkədə Etiyen nakə tə kəd aye na, a yay a gər a Sol.

Pat eye niye na, kwayanja ta dazlay a məgatay dəretsətseh a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste neheye ma Zerozelem aye. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ŋgəna gər, ta hway tebiye. Ta hway a gəma i Yahuda ada siye hay a Samari. Maa ze naħa na, ndo i maslaŋ hay. ² Siye neheye tə pa mədzal gər tay dedek ka Yesu aye, ti

ye tə zla na mədahaŋ i Etiyen, tə la na. Tə tuwa na haladzay. ³ Sol na, a zaka ha mabəbezle tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. A yawa ka gay ka gay, a gəsawa ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, hasləka hay kwa ŋgwas. A pawa tay ha a gay i danğay.

Filip a da ha labara wedeye ma Samari

⁴ Ndo neheye ta hway, ta ŋgəna gər aye na, ta həhal ka gəma ka gəma. Tə dawa ha bazlam i Mbəlom. ⁵ Filip neŋgeye na, a ye a wuzlah i dala i Samari. A ye naħa, a da ha Yesu ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a sləraweye. ⁶ Ndo i gəma niye hay tebiye tə tsəne bazlam i Filip ada tə ŋgatay a masuwayan̄ neheye a ge aye na, tə pay zləm a bazlam ŋgay ta səkeffe eye lele. ⁷ Fakalaw hay tə yawaw abəra mə bo i ndo i dəvats hay. Tə yawaw abəra mə bo tay na, ta wudawa ka bo haladzay. Ndo neheye vərezl i bo tay maməta eye hay ta ndo neheye ta dzəgədasla sik tay matəra eye hay aye, ta mbəl. ⁸ Andza niye məŋgwese bagwar eye a ge ma gəma niye.

⁹ Ahəl niye na, ndoweye andaya ka dala i Samari eye niye. Ndoweye niye na, tə zalay Simon. Neŋgeye na, a gawa maharam zla anəke bay ada maharam ŋgay nakə a gawa aye na, a gawatay a ndo i gəma niye hay hərbəbəkka. Ma mədzal gər ŋgay na, a gwad neŋgeye ŋgwalak i ndo. ¹⁰ Ndo hay tebiye, gawla hay ta bagwar hay, tə pa zləm na, ka neŋgeye. Tə gwad: «Ndo nakay na, gədaŋ i Mbəlom bagwar eye nakə tə zalay Gədaŋ Bagwar eye.»

¹¹ Tə pawa zləm ka wu ңgay nakə a gawa aye na, lele. Hərwi maharam ңgay nakə a gawatay masuwayan a ndo hay aye na, kə ndza haladzay.

¹² Ane tuk na, Filip a ye na ha mata da ha Labara Ngwalak eye ka Bəy i Mbəlom ada ka Yesu Kəriste na, tə dzala ha ka Yesu. Hasləka hay, ңgwas hay, Filip a dzəhu6 tay ha a yam. ¹³ Simon neñgeye dərmak a dzala ha ka Yesu, ta dzəhu6 ha a yam. Neñgeye na, a ndzawa ka təv i Filip. A ңgataway a masuwayan tə wu hay wal wal neheye Filip a gawa aye na, a gay hərbaþəkka.

¹⁴ Ndo i maslaŋ neheye nəteye ma Zerozelem aye tə tsəne ndo i gəma i Samari hay ta pa mədzal gər tay ka bazlam i Mbəlom na, tə sləratay naha Piyer ta Yuhana. ¹⁵ Tə həl bo, ti ye. Tə ndisl naha a dəma na, ta ɖuwulay me a Mbəlom hərwi ada ndo i gəma i Samari niye hay tə pa gər ka bazlam i Mbəlom aye tâ huta Məsəfəre Tsəðaŋja eye. ¹⁶ Ahəl nakə ta dzəhu6 tay ha a yam aye na, ta dzəhu6 tay ha tə məzele i Yesu Bəy Maduweŋ. Ndo kwa nəte mə walaŋ tay Məsəfəre Tsəðaŋja eye kə mbəzlaw faya zuk bay. ¹⁷ Hərwi niye, Piyer ta Yuhana tə pa fataya həlay, ta ɖuwulay me a Mbəlom. Tsa na, tə huta Məsəfəre Tsəðaŋja eye.

¹⁸ Simon a ңgatay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə huta Məsəfəre Tsəðaŋja eye hərwi nakə ndo i maslaŋ hay tə pa fataya həlay aye na, a vəlatay suloy a Piyer ta Yuhana. ¹⁹ A gwadatay: «Vəlumeŋ gədaŋ eye dərmak hərwi ada ndo neheye na piye fataya həlay aye na, tâ huta Məsəfəre Tsəðaŋja eye.»

²⁰ Ane tuk na, Piyer a mbədəy faya, a gwaday:

«Dze ta suloy yak tebiye, hərwi nəkar ka dzala mə gər yak masəkəme gədanj i Mbəlom na, ta suloy! **21** Ka məsler nakay nəmay faya nəmaa giye na, ka sliye faya mədzepe tə nəmay bay hərwi dərev yak tsədañja kame i Mbəlom bay. **22** Da ha mezeleme yak, duwulay me a Bəy Maduwenj ada agəna ma pəsakeye ha mədzal gər yak neheye lele bay eye. **23** Na zəba faya na, dərev yak maraha eye ta bor i bo ada mezeleme kə pa kar a dəngay.»

24 Simonj a tsəne bazlam niye hay na, a gwadatay a Piyer ta Yuhana: «Bo kurom eye, duwulumay me a Bəy Maduwenj hərwi ga hərwi ada wu nakay ka tsikum aye mā təra tə nej bay tey.»

25 Ma dəba eye na, Piyer ta Yuhana tə da ha Yesu ada tə da ha bazlam əngay a ndo hay. Tsa na, tə həl bo, ta mbəda gər a Zerozelem. Nəteye ka tsəved faya ta diye na, tə da ha Labara Ngwalak eye ma gəma hay wal wal ka dala i Samari.

Filip ta ndo i Etiyopi wuray

26 Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom a gwaday a Filip: «Do, ka diye na, ka zəngaliye tsəved nakə a ye ta diye i tsakay aye, ta tsəved nakə a yaw abəra ma Zerozelem a ye a gəma i Gaza aye. Tsəved eye niye na, a ye tə kəsaf.» **27** Filip a tsəne na, kwayanjə a həl bo, a ye. A husa ka tsəved, faya ma diye na, a əngatay a ndo wuray, neñgeye bagwar i ndo məge məsler i Bəy i Etiyopi Kandəs. Məsler əngay na, mələvay gər a suloy i bəy. Bəy i Etiyopi niye na, əngwas eye. A ye a Zerozelem mata dəslay ha gər a Mbəlom. **28** Anəke na, faya ma maweye abəra ma Zerozelem, ma diye a mətagay. Neñgeye mandza eye mə muta i pəles əngay faya ma diye ha.

Nenjeye faya ma dzanjiye derewel i Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom.

²⁹ Filip a ŋatay a ndo niye na, Məsəfəre Tsədanjna eye a gwaday: «Hway bəse ka tsakay i muta i pəles taday faya ma diye aye.»

³⁰ Filip a tsəne andza niye na, a hway, a ye a həndzəd naha faya. Nəteye faya ta diye na, a tsəne ndo i Etiyopi niye faya ma dzanjiye derewel i Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom. Filip a tsətsah faya, a gwaday: «Wu nakə faya ka dzanjiye na, ka tsəne ŋgway daw?»

³¹ Ndo niye a mbəday faya, a gwaday: «Kə ge ndəray kə deñ ha bay na, na sliye faya mətsəne na, ma kəkay?» Tsa na, a gwaday a Filip: «Tsalaw a muta i pəles ada ndza ka tsakay ga.» ³² Ndo niye faya ma dzanjiye mə derewel niye na, wuye mey? Təv nakə faya ma dzanjiye mə dəma aye na, a gwad:

«Nenjeye a təra andza təbañ nakə tə gəs,
ta diye ha ka təv nakə tə kədawa wu mə dəma
aye.

Nenjeye a təra andza təbañ nakə ta dəsiye faya
abəra məkwets na,
a tuwa bay aye.

Ka həndək abəra ka bazlam bay tebiye.

³³ Tə pasla na a walaj i ndo hay na, kəriye
ada ta gay sariya i dedek bay.

Mata tsike me ka wawa ŋgay hay na, way?

Ndəray kwa nəte andaya bay!

Nenjeye ta dze ha məsəfəre ŋgay abəra ka
məndzibəra.*»

---

* ^{8:33} Ezay 53.7-8.

34 Ndo məge məsler niye a tsətsah ka Filip a gwaday: «Amboh, tsikenj tey, ndo məde ha bazlam i Mbəlom a tsik niye na, ka way? A tsik na, ka bo ŋgay eye ŋgway tsukuđu ka ndo mekelej daw?»

35 Yawa! Filip a dazlay a məđay ha ka təv nakə a dzanja aye. A day ha Labara Ngwalak eye i Yesu. **36** Ahəl nakə nəteye faya ta diye aye na, tə ndisl a təv eye andaya yam mə dəma. Ndo məge məsler niye a gwaday a Filip: «Yam ananj, anəke mata genj ŋgatay abəra ka madzəhuđe bo a yam na, mey sa mey?»

[**37** Filip a gwaday: «Tadə ka pa məđdal gər yak ka Yesu na, ka sliye faya madzəhuđe bo a yam.»

Ndo niye a mbəđay faya, a gwaday: «Na pa məđdal gər ka Yesu Kəriste. Nenjeye na, Wawa i Mbəlom.»]

38 Tsa na, a lətse ha muta i pəles ŋgay niye, tə mbəzlaw abəra mə dəma ta Filip. Filip ta nenjeye salamay tə mbəzla a yam, Filip a dzəhuđ ha a yam.

39 Tə tsalaw abəra ma yam na, Məsəfəre i Bəy Maduwenj a zla na Filip. Ndo məge məsler niye kə ŋgatay a Filip sa bay. Ane tuk na, nenjeye a ye ŋgway tə məŋgwese eye. **40** Filip a zəba dəre na, nenjeye ma gəma i Azot. Tsa na, ahəl bo ma diye a Sezare. Faya ma diye na, a dəha Labara Ngwalak eye ka gəma, ka gəma hus a hələy nakə a ndisl ka dala i Sezare aye.

9

Bəy Maduwenj a zalay a Sol

1 Ahəl niye na, Sol nenjeye a dzala huya ka məzlatay zay a ndo məpe məđdal gər hay ka Yesu huya hərwi məkəđe tay ha. A ye ka təv i bagwar

i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. ² A ye naha a tsətsah faya dərewel nakə ma diye ha ka təv i bagwar i gay i maduwule me neheye ma Damas aye hərwi ada tadə ndo hay andaya faya ta pay bəzay a tsəved i Bəy Maduweñ, hasləka hay kwa ŋgwas hay na, ma gəsiye tay ha ada ma diye tay ha a Zerozelem.

³ Tə watsay dərewel niye tə vəlay na, a həl bo a ye a Damas.

Pol faya ma ndisliye bəse ta Damas na, dzaydzay a mbəzlaw abəra mə mbəlom, a dəv ka təv ŋgay niye. A lawara na a wuzlah. ⁴ A dəd'ka dala. Tsa na, a tsəne mətsike me, a gwadəy: «Sol, Sol, nəkar faya ka gejeye dəretsətseh andza niye na, hərwi mey?»

⁵ Sol a mbəday faya, a gwadəy faya: «Nəkar eye na, way, Bəy Maduweñ?»

Mətsike me niye a mbədayaw faya, a gwadəy: «Neñ na, Yesu nakə faya ka geye dəretsətseh aye.

⁶ Ane tuk na, lətse do a walar̄ gay. Ka ye a dəma na, ta tsikakeye wu nakə ka giye.»

⁷ Ndo neheye ti ye naha ka bo dziye tə Sol aye, tə lətse ka təv niye. Kwa mətsike me, ta sla faya mətsike bay tebiye. Mətsike me nakə a tsənew mə mbəlom aye na, tə tsəne. Ane tuk na, nəteye ta ŋgatay a ndəray bay. ⁸ Sol a lətse abəra ka dala. A həndək abəra ka dəre na, a ŋgatay a dəre bay tebiye. Tə gəsay həlay, ti ye ha a Damas. ⁹ A ye naha a dəma na, məhəne mahkar neŋgeye mandza eye guluf eye, a ŋgatay a dəre kwa tsekweñ bay. Məhəne mahkar eye niye na, kə nda wu mənday bay ada kə sa yam bay.

¹⁰ Ndo məpe mədzal gər wuray ka Yesu andaya ma Damas, məzele ŋgay Ananiyas. Bəy

Maduwenj a zalay ma məsine, a gwaday: «Ananiyas, Ananiyas!»

Ananiyas a mbədəy faya, a gwaday: «Neñ ananj!»

¹¹ Bəy Maduwenj a gwaday: «Do anəke ka tsəved nakə tə zalay “Mahədzaka eye bay” aye ada kâ ye a gay i Yudas. Ka ye naha na, tsətsah ndo i gəma i Tarsis wuray, tə zalay Sol. Neñgeye faya ma duwuleye me a Mbəlom, ¹² ada a ŋgatay a Ananiyas ma məsine faya ma diye naha ka təv ŋgay ada ma piye faya həlay hərwi ada mā ŋgatay a dəre.»

¹³ Ananiyas a mbədəy faya, a gwaday: «Bəy Maduwenj, ndo niye na, ndo haladzay ta təkərenj dəretsətseh nakə faya ma gateye a ndo yak hay ma Zerozelem aye tebiye. ¹⁴ Ada a yaw kananj na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta vəlay tsəved ka məgəse ndo neheye faya ta pakeye bəzay kananj aye tebiye dərmak. A yaw na, hərwi niye.»

¹⁵ Ane tuk na, Bəy Maduwenj a gwaday: «Do, hərwi na zla na ndo niye hərwi məge məsler ga. Neñgeye na, ma diye ha məzele ga a siye i gəma hay ada a bəy tay hay. Ada ma ta dateye ha a ndo i Israyel hay dərmak. ¹⁶ Bo ga eye na ta dateye ha wu nakə ma giye dəretsətseh hərwi ga aye tebiye.»

¹⁷ Ananiyas a tsəne andza niye na, a həl bo a ye. A ye naha a fələkwa a gay nakə Sol mə dəma aye. A ye naha a pa həlay ka Sol, a gwaday: «Sol malamar ga, maa sləra ga ahaya ka təv yak na, Bəy Maduwenj Yesu. Maa bəzaka ha bo ka tsəved nakə faya ka diye ahaya aye na, neñgeye. A sləra ga ahaya hərwi ada kâ ŋgatay a dəre andza nakə kurre aye ada kâ rah ta Məsəfəre Tsədaňja eye.»

18 Kwayanja wuye hay tə kutsyaw abəra ka dəre i Sol andza dəba i kəlef, a ŋatay a dəre tuk. Tsa na a lətse, a ye ta dzəhu⁊ ha a yam. **19** Ma dəba eye, a nda wu mənday ada gədanj ŋgay a maw tuk.

Sol a ndza məhəne tsakway ta ndo məpay bəzay a Yesu neheye ma Damas aye. **20** Kwayanja a dazlay a məde ha bazlam i Mbəlom mə gay i maduwule me hay. A da ha parakka Yesu na, Wawa i Mbəlom. **21** Ndo neheye tebiye tə tsəne bazlam ŋgay niye na, a gatay hərbəbəkkə. Ta tsətsah, tə gwad: «Maa gatay dəretsətseh haladzay a ndo məpay bəzay a Yesu hay ma Zerozelem na, ndo nakay bədaw? Ada a yaw kanaŋ na, hərwi məgəse tay ha ada mede tay naħa a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ba?»

22 Sol neŋgeye diuh gədanj ŋgay a səkah ka məde ha bazlam i Mbəlom pat pat. A datay ha a Yahuda neheye ma gəma i Damas aye parakka Yesu na, Kəriste. Nəteye niye tə sər wu nakə ta tsikeye faya aye sa bay.

23 Ma dəba i məhəne tsakway na, Yahuda hay tə ma ha ka bo bazlam ka təv manəte eye hərwi məkəde na Sol. **24** Ane tuk na, Sol a sər tay naħa ka wu tay nakə a satay məge aye. Ta tsəpawa na məged i walaj i gay ta həpat kwa ta həvad hərwi ada tadə ta gəs na na, ta kədiye na. **25** Sol ta gawla ŋgay hay ti ye ta həvad ka bəd i mavavar i zled i walaj gay niye. Tə zla na Sol tə pa na a kəteh. Tə mbəzla ahaya tə mavavar niye dərenj tə walaj gay.

Sol ma Zerozelem

26 Sol a ye a Zerozelem. A ndisl naħa a dəma na, a say mədzepe ta ndo məpe mədzal gər ka Yesu hay.

Ane tuk na, ndo hay tebiye ta dzədzaray, hərwi tə dzala na, tə gwađneñgeye ka təra ndo məpe mədzal gər ka Yesu ta dedek bay. ²⁷ Ane tuk na, Barnabas, neñgeye a zla na, a ye ha ka təv i ndo i maslanj i Yesu hay. Ti ye naħa na, a təkəratay kəkay nakə Sol a እገታ a Bəy Maduwenj ka tsəved i mede a Damas ada kəkay nakə Bəy Maduwenj a tsikay me aye, ada Sol a da ha bazlam i Yesu kwa ka dzədzar bay ma Damas na, kə tsikatay dərmak.

²⁸ Pat eye niye kwayanja Sol a ndza ka təv tay. A yawa ta nəteye a Zerozelem ada tə mawa ka bodziye, a dawa ha bazlam i Bəy Maduwenj parakka lele. ²⁹ A tsikawatay bazlam i Yesu a Yahuda neheye tə tsik me i Gərek aye dərmak. Tə kədawa wuway haladzay. Ane tuk na, ta pəla tsəved a satay məkəde na. ³⁰ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta təra malamar hay, tə tsəne na, tə zla na Sol abəra ka təv niye. Ti ye ha a gəma i Sezare. Ma dəba eye na, ti ye ha a gəma i Tarsis.

³¹ Yawa! Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma gəma i Yahuda, ma Galile, ada ma Samari, nəteye tebiye mandza eye zay zay lele. Nəteye faya ta hutiye gədañ pat pat. Ta rəhay ha gər a Bəy Maduwenj lele. Məsəfəre Tsədañja eye a vəlawatay gədañ, a səkahawa tay ha haladzay.

Piyer a mbəl ha Ene

³² A həlay niye na, Piyer a yawa a gəma hay tebiye. Pat wuray na, a ye a gəma i Lida. ³³ Mə dəma na, ndoweye andaya tə zalay Ene, neñgeye matəra eye. Məve tsamahkar neñgeye mahəna eye. Ahəl nakə Piyer a ye naħa aye na, a እገታ. ³⁴ Piyer a gwaday: «Ene! Yesu Kəriste ma mbəliye

kar ha, lətse, zla sləlah yak.» Kwayanja Ene a lətse.
35 Ndo i gəma i Lida hay ta ndo neheye ka barrbar i Saron aye tebiye tə ŋgatay andza niye na, ta mbəda ha mədzal gər tay. Tə pa mədzal gər tay ka Bəy Maduwenj.

Piyer a mbəl ahaya Tabita abəra ma mədahanj

36 Ngwas məpe mədzal gər ka Yesu andaya məzele ŋgay Tabita. Tə zalay tə bazlam i Gərek na, Dorkas. Andza məgwede: Mawene. A ndzawa i ŋgay na, ma gəma i Zope. Neŋgeye a gawa ŋgalak a ndo hay huya ada a dzənawa tay ha mətawak hay.
37 A həlay niye na, a dəd a dəvats ada a mət. A mət na, tə bara na. Tsa na, tə tsal ha a gay nakə ka gər i gay niye aye.

38 Gəma i Lida na, bəse ta gəma i Zope. Ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye ma Zope aye tə tsəne Piyer neŋgeye ma Lida na, tə slər ndo hay sulo ka təv i Piyer, mā yaw. Tə gwaday naha: «Nəmaa gaka naha amboh, dara bəse təday.» Ndo neheye sulo aye ti ye ka təv i Piyer. **39** Piyer a tsəne bazlam tay niye na, kwayanja a həlaw bo, ti yaw ta ndo niye hay.

Piyer a husaw na, tə laka ha a gay nakə ka gər i gay neŋged mədahanj mə dəma aye. Madakway i ngwas hay tə ŋgatay na, ta həndzəd naha ka təv ŋgay ta mətuwe eye. Ta bəzay ha peteked neheye Tabita a ŋgarawa ahəl nakə neŋgeye andaya tə dəre mba aye. **40** Tsa na, Piyer a həhar tay ahaya ndo hay tebiye abəra. A dəkw gurmets, a duwulay naha me a Mbəlom. A mbəda me ka təv i mədahanj. A gwad: «Tabita lətse!» Tabita a həndək abəra ka dəre. A ŋgatay a Piyer na, a lətse, a ndza. **41** Piyer a gəs na

abəra mə həlay, a dzəna na mələtse ha ka mbəlom. Tsa na, a zalatay a madakway i ŋgwas niye hay ta siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye. Ta ma naha ka təv ŋgay a gay. Ti ye naha na, a gwadatay: «Anaŋ ndo kurom kə mbəl.»

⁴² Masuwayan nakə a ge bo aye na, a da a zləm ma gəma i Zope tebiye. Ndo hay haladzay tə dzala ha ka Bəy Maduweŋ. ⁴³ Piyer a ndza haladzay ma Zope. A ndza na, mə gay i ndo wuray a lambadawa mbal, məzele ŋgay Simon.

10

Gawla i Mbəlom a bəzay ha bo a Korney

¹ Ndo wuray ma gəma i Sezare, məzele ŋgay Korney. Neŋgeye na, bagwar i sidzew i Roma hay. Sidzew niye hay na, tə zalatay Sidzew i Itali hay.

² Ndo niye na, a paway bəzay a Mbəlom ada a rəhaway naha gər a Mbəlom ta ndo i gay ŋgay hay tebiye. A dzənawa tay ha Yahuda neheye mətawak eye hay aye ada a duwulaway me a Mbəlom pat pat.

³ Pat wuray ta huwa ma giye bəre mahkar na, məsine a gay. Ane tuk na, neŋgeye tə dəre. A ŋgatay a gawla i Mbəlom parakka lele faya ma diye naha a gay ka təv ŋgay. A ye naha a zalay, a gwaday: «Korney!»

⁴ Korney a zəba ka gawla i Mbəlom niye tə madzədzere eye, a gwaday: «Ka yaw na, labara i mey Bəy Maduweŋ ga?»

Gawla i Mbəlom a mbəday faya, a gwaday: «Mbəlom kə tsəne maduwule me yak hay. Wu nakə ka vəlay a mətawak hay aye na, a yay a

gər haladzay. Neñgeye faya ma dzaliye ka nəkar, ma mətsiye kar ha gər bay. ⁵ Anəke na, slər ndo hay a gəma i Zope, tâ ye tâ zalayaw a ndoweye andaya məzele ŋgay Simonj nakə tə zalay Piyer aye. ⁶ Neñgeye mə gay i ndoweye andaya məzele ŋgay Simonj, a lambadawa mbal. Gay ŋgay na, ka me i dəlov.»

⁷ Gawla i Mbəlom niye a tsikay ka bo abəra na, a ye ŋgway. Korney a zalistay a ndo i məsler ŋgay hay sulo ada a zalay a sidzew nəte mə walaj i sidzew neheye tə gaway məsler aye. Sidzew eye niye na, ndo məpay na ha faya a Mbəlom. ⁸ A ye na ha a təkəratay wu nakə a ge bo tebiye aye. Tsa na, a slər tay ha a Zope.

Piyer a ŋgatay a wuye andza ma məsine

⁹ Yaw! Ndo niye hay tə həl bo, ti ye. Tədəe eye na, nəteye huya ka tsəved faya ta diye. Magərhəpat na, nəteye faya mazlambar ta ndisliye a Zope. Ta magərhəpat eye niye Piyer neñgeye dərmak a tsal ka gər i gay wuray fatata mata duwulay me a Mbəlom. ¹⁰ Tsa na, may a wur faya, a say mənde wu mənday. Ahəl nakə faya ta deye wu mənday aye na, wuye a gay andza məsine. ¹¹ A ŋgatay a mbəlom mahəndəka eye ada wuye faya ma mbəzlaweye abəra mə dəma. Wuye niye na, andza peteked mafətəla eye, bagwar eye, magəsa eye ka me eye wal wal təv fad, faya ma mbəzlaweye ka dala. ¹² Mə dəma na, wu hay haladzay. Wu i pesl hay, gənaw hay, wu neheye tə va tə huđ aye, ada tə diyen hay.

¹³ Piyer a tsəne mətsike me, a gwaday: «Lətse Piyer, kəđ wu neheye ada kâ həpəd!»

14 Ane tuk na, wu niye hay na, Yahuda hay tə ge faya me mənde. Hərwi niye Piyer a mbədəy faya, a gwaday: «Ah! A'ay Bəy Maduveñ ga, wu nakə tə ge faya me, ka təra tsədəñja bay aye na, na nda dəda bay. A señ bay.»

15 Mətsike me niye a tsikayaw sa, a gwaday: «Wu nakə Mbəlom a gwadətsədəñja eye na, kâ zəba faya andza mandzadək bay.»

16 A ma ahaya bazlam niye sik mahkar. Ma dəba eye na, kwayañja wu niye a ma ŋgay a mbəlom.

17 Piyer a tsətsahay a gər ŋgay, a gwadə: «Wu nakay na ŋgatay aye na, a say məgwede mey?»

Azlakwa ahəl nakə Piyer faya ma dzaliye andza niye na, ndo neheye Korney a slər tay naha aye ba ta tsətsah gay i Simonj ada nəteye anəke ka məged i məfələkwe. **18** Tə zal ta gədanj, ta tsətsah hərwi məsəre ha ta dedek Simonj ndo nakə tə zalay Piyer aye neŋgeye andaya kanañ daw.

19 Ane tuk na, Piyer neŋgeye faya ma dzaliye ka wu nakə a ŋgatay aye. Ahəl nakə neŋgeye faya ma dzaliye aye na, Məsəfəre i Mbəlom a gwaday: «Piyer, tsəne! Ndo hay ananj mahkar faya ta pəliye kar. **20** Lətse, mbəzla ka təv tay. Do ta nəteye. Kâ dzala faya gər sulo sulo bay, hərwi maa slərataya ahaya na, neŋ.»

21 Piyer a tsəne andza niye na, a mbəzlaw ka təv i ndo niye hay. A gwadətay: «Neŋ na, ndo nakə faya ka pəlumeye aye. Ka yumaw na, hərwi mey?»

22 Ta mbədəy faya, tə gwaday: «Nəmaa yaw, maa sləramaya ahaya na, bəy i sidzew, məzele ŋgay Korney. Neŋgeye na, ndo mədəslay ha gər a Mbəlom. Neŋgeye ndo i dedek ada Yahuda hay

tebiye tə gwad̄ faya neñgeye na, lele. Gawla i Mbəlom a gwaday: "Slər ndo hay ka təv i Piyer hərwi ada mā yaw a gay yak. Ki yaw na, pay zləm a wu nakə ma tsikiye aye."» ²³ Tsa na, Piyer a ye tay ha a gay, a vəlatay təv məhəne hərwi həvad̄ kə ge.

Tədəe eye na, tə həl bo ti ye ka bo dziye. Siye i ndo neheye ta təra ta malamar hay ma məpe mədzal gər ka Yesu aye, tə laka tay ha. ²⁴ Tədəe taday eye na, tə ndisl a gəma i Sezare. Korney neñgeye na, kə haya tay gər a ndo ɳgay hay, ta dzam ɳgay, nəteye faya ta həbiye. ²⁵ Ahəl nakə tə ndisl, Piyer faya ta fələkwiye a gay i Korney aye na, Korney a yaw ka təv tay. A guðuk ka dala kame i Piyer ta mədəslay ha gər. ²⁶ Ane tuk na, Piyer a lətse ha ka mbəlom, a gwaday: «Lətse, hərwi neñ na, ndo zezenj andza nəkar dərmak.»

²⁷ Tsa na, ti ye ka bo a gay ta Korney nəteye faya ta tsikiye me. Ti ye naħa na, ndo hay mahaya gər eye haladzay. ²⁸ A gwadatay: «Sərum ha na, i may Yahuda hay mede a gay i slala mekelej eye hay wal kəgəbay məndze ka təv manətə aye na, lele bay a wesl. Ane tuk na, Mbəlom kə deñ ha mazəbe ka ndo neñgeye tsəðanjña təbey kəgəbay mede a gay ɳgay lele bay na, kə deñ ha andza niye bay. ²⁹ Hərwi niye, ahəl nakə ka zalumej aye na, na kərah madayaw bay. Na yaw bəse. A señ məsəre ha, ka zalumejew na, hərwi mey?»

³⁰ Korney a mbəday faya, a gwaday: «Neñ nakə na zalaka naħa aye, anəke kə ge məhəne mahkar ta bəre mahkar andza nakay, faya na duwuleye me a Mbəlom kanaj mə gay ga. Neñ faya na duwuliye me na, kwayanjña ndo tə peteked eye ka

bo herre a yaw kame ga. ³¹ Tsa na, a gwedeñ: “Korney, Mbəlom kə tsəne maduwule me yak ada kə mətsa ha gər tə madzəne yak nakə ka dzənawa tay ha mətawak hay aye bay. ³² A gwedeñ slər ndo hay a gəma i Zope mata zalayaw a Simonj nakə tə zalay Piyer aye. Nenjeye mandza eye mə gay i ndo wuray a lambadawa mbal, məzele ŋgay Simonj. Gay ŋgay na, ka me i dəlov.” ³³ Hərwi niye, na slər naha fakaya ndo hay kwayañja ada kâ yaw. Sisœ yak, ka təma ka yaw bəse. Anəke nəkway tebiye kanañ kame i Mbəlom hərwi məpay zləm a bazlam i Bəy Maduweñ nakə a vəlaka, a gwadaka tsik aye.»

Piyer a da ha bazlam i Mbəlom

³⁴ Piyer a dazlay a mətsike me, a gwaday: «Anəke na, na sər tuk. Ndo hay tebiye kame i Mbəlom na, nəte, ka ŋgəna tay ha ka bo bəra bay. ³⁵ Ndo zezenj tebiye, kwa nenjeye na, ndo i gəma wuray wuray ka rəhay ha gər a Mbəlom ada kə ge wu nakə dedek aye na, nenjeye ka təv i Mbəlom na, lele. ³⁶ Ka sərum ha Mbəlom a sləraw bazlam ŋgay na, a Israyel hay ada tâ huta zay i Mbəlom tə həlay i Yesu Kəriste. Nenjeye na, Bəy Maduweñ i ndo hay tebiye. ³⁷ Bazlam nakay a dazlay ma Galile ahəl nakə Yuhana madzəhuþe ndo a yam a dzəhuþawa tay ha ndo hay a yam aye. A gwadawatay a ndo hay: “Dzəhuþum bo a yam.” Wu nakə a ge bo ma dəba eye, ma Yahuda ada ma təv mekeleñ eye tebiye na, ka sərum. ³⁸ Ka sərum ha labara i Yesu ndo i Nazaret. Mbəlom ka dzərif ha faya gədañ i Məsəfəre Tsəðaňja eye. Ada sa na, Yesu ka həhal gəma ha, kə ge ŋgwalak ada kə mbəl tay ha ndo

neheye Fakalaw a dzawa tay ha aye. A ge andza niye na, hərwi Mbəlom andaya tə neñgeye.

39 «Nəmay na, nəmaa təra ndo məhəle mbal i wu neheye a ge aye tebiye ma gəma i Yahuda ada ka dala i Zerozelem aye. Ta kəd na, ka mayako mazləlmbada eye. **40** Ane tuk na, a ge məhəne sulo, mamahkar eye na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma bəd. Kə vəlay tsəved mā bəzamay ha bo a nəmay ndo i maslanj ŋgay hay, **41** bəna ka bəzatay ha bo a ndo neheye tebiye ta ŋgatay aye bay. Ane tuk na, a bəz ha bo na, a nəmay neheye Mbəlom a pala may kurre andza ndo məhəle mbal ŋgay hay aye. Ma dəba eye nakə Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahanj aye na, nəmaa nda wu mənday ada nəmaa sa wu məse ta neñgeye ka təv manəte eye. **42** Neñgeye a gwadamatay: “Dum dumatay ha bazlam ga a ndo hay ada dumatay ha nej na, ndo nakə Mbəlom a pa na hərwi məgatay sariya a ndo neheye nəteye andaya tə dəre ada a ndo neheye ta mət aye hay.” **43** Ndo məde ha bazlam i Mbəlom tebiye ta tsik faya. Tadə ndoweye kə dzala ha ka Yesu na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay hay hərwi wu nakə Yesu a ge aye.»

*Məsəfəre Tsədañja eye mavəla eye a ndo neheye
Yahuda hay bay aye*

44 Ahəl nakə Piyer faya ma tsikiye me mba aye na, Məsəfəre Tsədañja eye a mbəzlaw ka ndo neheye nəteye faya ta pay zləm a bazlam ŋgay aye tebiye. **45** Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, neheye nəteye Yahuda hay ti yaw tage Piyer aye a gatay wadən wadən hərwi nakə tə ŋgatay a Məsəfəre Tsədañja eye a mbəzlaw ka ndo neheye

nəteye Yahuda hay təbey aye. ⁴⁶ Hərwi niye tə tsəne nəteye faya ta tsikiye me tə bazlam neheye nəteye tə tsəne bay aye ada faya ta zambadeye a Mbəlom bagwar eye.

Tsa na, Piyer a gwad: ⁴⁷ «Mata sle faya məge me ka madzəhuбе tay ha ndo neheye anake tə huta Məsəfəre Tsədənja eye andza nəkway na, wuye Mey?» ⁴⁸ Tsa na, a gwadatay: «Dzəhubum tay ha a Yam ta məzele i Yesu Kəriste.» Ndo niye hay ta tsatsah faya mā ndza ka təv tay məhəne tsakway tey.

11

Piyer a datay ha wu nakə a ge bo aye a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Zerozelem

¹ Ndo i maslaŋ i Yesu hay ta malamar tay neheye ma Yuda aye tə tsəne na, ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye ta təma bazlam i Mbəlom dərmak. ² Piyer a maw a Zerozelem na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu nəteye neheye Yahuda hay aye tə gay me a Piyer. ³ Tə gwaday: «Ka ye ka təv i ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye ada ka nda wu mənday ta nəteye na, hərwi Mey?»

⁴ Piyer a tsəne andza niye na, a təkəratay wu nakə a ge bo aye ka madazlay hus ka mandəve aye. A gwadatay: ⁵ «Kurre eye na, nej ma gəma i Zope. Ahəl nakə nej faya na duwuliye me aye na, wuye a gen andza məsine. Na əngatay a wuye faya ma mbəzlaweye ta təv ga. Wu niye na, andza petked mafətəla eye, bagwar eye, magəsa eye ka me eye wal wal təv fad, faya ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom. A yaw na, bəse ta təv ga. ⁶ Na zəba dəre

a dəma ada na ɳgatay a wu i pesl hay, a gənaw hay,
wu neheye tə va tə huđ aye, ada diyen̄ hay.

⁷ «Tsa na, na tsəne mətsike me, a gweden̄: “Lətse
Piyer, kəd wu neheye ada kâ həpəd!”

⁸ «Na mbəđay faya, na gwadəy: “Ah! A’ay Bəy
Maduweň, dəda na həpəd wu nakə tə ge faya me
aye kəgəbay wu nakə tsəđan̄ja bay aye na, na
həpəd dəda bay.”

⁹ «Na tsəne mətsike me sa, a gweden̄: “Wu nakə
Mbəlom a gwadət tsəđan̄ja aye na, kâ zəba faya
andza mandzađak bay.” ¹⁰ A mesen̄ ha bazlam sik
mahkar. Tsa na, wu niye a ma a mbəlom tebiye.

¹¹ «Azlakwa bay ndo hay mahkar ti ye naha
kwayan̄ja a həlay niye a gay nakə nəmay mə
dəma aye. Tə slərataya ahaya abəra ma Sezare.
¹² Məsəfəre Tsəđan̄ja eye a gweden̄: “Ka ge ma-
honok bay, do bəse.” Malamar neheye məkwa
na həlataya ahaya kanan̄ aye na, tə laka ga ahaya
a Sezare ada nəmaa ye a gay i Korney ta nəteye
tebiye. ¹³ Tsa na, a təkəramay kəkay nakə a ɳgatay
a gawla i Mbəlom aye. Gawla i Mbəlom a gwadəy:
“Slər ndo a Zope, tâ ye tâ zalayaw a Simonj nakə
tə pa faya məzele Piyer aye. ¹⁴ Ki yaw na, ma
tsikakeye bazlam i mətəme ada a ndo yak hay
tebiye.”

¹⁵ «Na dazlay a mətsike me na, Məsəfəre
Tsəđan̄ja eye a mbəzlaw fataya andza nakə a
mbəzlaw fakwaya ahəl niye aye. ¹⁶ Wu nakə
Bəy Maduweň a tsik ahəl niye na, a menjaw a gər:
“Yuhana a dzəhuđ tay ha ndo hay na, a yam dekđek
tsa. Ane tuk na, nəkurom na, ta dzəhuđiye kurom
a Məsəfəre Tsəđan̄ja eye.” ¹⁷ Ta dekđek, Mbəlom

kə vəlatay Məsəfəre ңgay, andza nakə a vəlakway ahəl nakə ka dzalakwa ha ka Bəy Maduweň Yesu Kəriste aye. Neň da məgay me a Mbəlom na, neň way?»

18 Tə tsəne bazlam niye na, ta may ha maňgok a Piyer sa bay. Ta zambaday a Mbəlom, tə gwad: «Mbəlom kə vəlatay tsəved a ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye mambəde ha mede tay ada tâ huta sifa nakə dedek aye.»

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Ańtiyos

19 Ahəl nakə tə kəd Etiyen aye na, ta dazlay məgatay dəretsətseh a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Nəteye, ta dazlay mahway a gəma mekelenj eye hay. Siye hay mə walań tay, ti ye a Fenisi, a Sipəre, siye hay a gəma i Ańtiyos. Ane tuk na, nəteye niye hay tə dawatay ha bazlam i Mbəlom a Yahuda hay dekdek. **20** Siye i ndo məpe mədzal gər neheye ma gəma i Sipəre ta Siren aye ti ye a Ańtiyos. Ti ye tə dəfatay ha labara i Bəy Maduweň Yesu a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye dərmak. **21** Gədanj i Bəy Maduweň andaya fataya. Hərwi niye ndo hay haladzay ta dzala ha ka Bəy Maduweň.

22 Ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye ma Zerozelem aye tə tsəne labara i malamar neheye ma Ańtiyos aye na, tə slər Barnabas ka təv tay. **23** Barnabas a həl bo, a ye a dəma, a ye naħa a ңgatay ma kəkay nakə Mbəlom a pa ңgama ka ndo məpe mədzal gər aye na, a yay a gər haladzay. Tsa na, a vəlatay gədanj a nəteye niye hay tebiye ta ndza huya ka tsəved i Bəy Maduweň. **24** Andza niye, Barnabas na, ndo lele eye. Neňgeye maraha eye ta

Məsəfəre Tsədənja eye ada kə pa mədzal gər peteh ka Yesu. Ndo hay haladzay ta səkah, tə pa mədzal gər ka Bəy Maduwenj.

25 Ma dəba eye na, Barnabas a həl bo a ye a gəma i Tarsis mata pəlaw Sol. **26** A ndisl naha a dəma na, a huta Sol. Ti yaw ka bo salamay a An̄tiyos. Nətəye salamay tə ndza ma An̄tiyos məve nəte ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Ta tətik tay ha ndo hay haladzay ka məpe mədzal gər ka Yesu. Tə lah məzele a ndo məpay bəzay a Yesu hay ndo i Kəriste hay na, ma An̄tiyos.

27 Pat wuray na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay tə həl bo abəra ma Zerozelem, ti ye a An̄tiyos.

28 Ndo nəte mə walaŋ tay məzele ŋgay Agabus, a da ha ta gədanj i Məsəfəre Tsədənja eye, a gwad: «Mandərzlaŋ ma giye ka məndzibəra tebiye.» Slala i mandərzlaŋ niye na, kə ge ahəl nakə Kəlod neŋgeye bəy i Roma aye. **29** A tsik andza niye na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, tə gwad: «Kwa way mā vəl wu nakə ma sliye faya məvəle aye hərwi məsləre tay naha madzəne a malamar neheye ma Yahuda aye.» **30** Tsa na, ta tsakal wu, tə sləratay naha a madugula neheye ma Yahuda aye tə həlay i Barnabas tə Sol.

12

Tə kəd na Yakuba ada tə gəs Piyer

1 A həlay niye na, bəy nakə tə zalay Herod aye a pa bo ka məgatay dəretsətseh a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. **2** A kəd na Yakuba malamar i Yuhana ta maslalam. **3** A zəba faya ka məkədəe Yakuba nakə a kəd na aye, a yay a gər a Yahuda hay.

A gəs na Piyer a həlay i magurlom nakə tə zalay magurlom i peñ nakə tə kwasa ha bay aye. ⁴ Herod a gəs na Piyer na, a pa na a dañgay. A həl sidzew hay fas fas madzəga fas matsəpe na. A dzala mə gər ŋgay na, aza mā gəsa ahaya kame i ndo hay ma dəba i magurlom ada ma geye sariya. ⁵ Sidzew hay faya ta tsəpiye na Piyer ma dañgay. Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom nəteye faya ta duwuleye me a Mbəlom pat pat hərwi Piyer.

Gawla i Mbəlom a təma ahaya Piyer abəra ma dañgay

⁶ Ta həvað eye niye dəre ma ta tsadiye na, Herod ma ta geye sariya a Piyer kame i ndo hay. Piyer mandzahəra eye ma wuzlah i sidzew hay sulo. Neñgeye madzawa eye tə tsalalaw hay sulo ada sidzewmekelen eye hay sulo faya ta tsəpiye məged i gay i dañgay niye. ⁷ Kwayanŋa gawla i Mbəlom a yaw a gay nakə Piyer mə dəma aye, wuye a dəv dzaydzay mə gay niye. Gawla i Mbəlom a lamay a Piyer, a dañgwazla ha, a pədeke ha. A gwaday: «Lətse bəse!» Tsa na, tsalalaw hay ta ŋgəzlah ndəruts ndəruts abəra mə həlay. ⁸ Tsa na, gawla i Mbəlom a gwaday: «Pa wu i bəzay i huſyak ada 6ar tahərak yak a sik.» Piyer a ge andza nakə gawla i Mbəlom a tsikay aye. Gawla i Mbəlom a gwaday sa: «Pa ka bo məkelkabo yak ada dara peñ bəzay.»

⁹ Piyer a zəngal ahaya gawla i Mbəlom, ti yaw abəra mə gay i dañgay. Kə dzala ha wu nakə gawla i Mbəlom faya ma giye dedek na, kə dzala ha bay. A dzala ha mə gər ŋgay na, məsine a gay. ¹⁰ Tə tawadaw abəra ka sidzew neheye ka məged makurre aye, tə ndislew ka masulo eye. Tsa na, tə

ndislew ka məged i ɓere nakə madayaw a walanj gay aye. Tə ndisl na ha faya na, məged niye a həndək bo mahəŋgeye bataŋ kame tay. Tsa na, tə ndohwaw abəra. Ti ye ka tsəved na, kwayanŋa gawla i Mbəlom a gər ha Piyer.

11 Wu nakə a ge bo aye na, Piyer a sər tuk. Tsa na, a gwad: «Anake na, na sər ta dedek Mbəlom kə sləraw gawla ŋgay ka təv ga, kə təma ga ahaya abəra mə həlay i bəy Herod ada mə dəretsətseh i Yahuda neheye tə dzala məgen aye.»

12 Ahəl nakə Piyer a sər ha wu nakə a ge bo aye lele tuk na, a ye a gay i Mari maya i Yuhana nakə tə zalay Markus aye. Mə dəma na, ndo hay mahaya gər eye haladzay, nəteye faya ta duwuleye me a Mbəlom. **13** Tsa na, Piyer a ye na ha a fay a məged. Ndo i məsler dem eye, məzele ŋgay Rodi a tsəne, a həndzəd na ha ka məged hərwi mahəndəke abəra ma məged. **14** A tsəne mətsike me i Piyer na, a sər ha bədiday ŋgay. Dərev ŋgay a ŋgwasa haladzay. Ka həndək abəra mə gay sa bay. Duh a hway mata datay ha a ndo hay, Piyer ma bəra.

15 Tə gwaday: «Gər a vuwaka daw?»

Ane tuk na, a gwadatay sa: «Ta dedek Piyer ma bəra, maraw me bay.»

Tə gwad: «Agəla ma giye na, gawla i Mbəlom nakə a həbawa na aye.»

16 Piyer na, neŋgeye faya ma feye a məged huya. Ta həndək abəra ma məged na, tə ŋgatay a Piyer. Tsa na, a gatay hərbəbəkka. **17** A gatay kət kət tə həlay, tâ bəbəl wuray bay, tâ ndza dikdik. Tsa na, a təkəratay ma kəkay nakə Bəy Maduwen a laka ahaya abəra mə gay i daŋgay aye. A gwadatay sa: «Dumay ha a

Yakuba* ada a siye i malamar hay.» Tsa na, a yaw abəra mə gay, a ye a təv eye.

18 Dəre a tsada na, sidzew hay ta ŋgatay a Piyer bay. Wadəŋ wadəŋ a ge mə waləŋ tay haladzay. Ta tsatsah ka bo mə waləŋ tay, tə gwad: «Piyer a təra mey?»

19 Herod a tsəne Piyer kə təmaw abəra ma daŋgay na, a gwadatay a ndo hay: «Dum ta pəlum ahaya.» Ndo hay ti ye ta pəla na, ta huta na bay. A zalatay a ndo matsəpe niye hay, a tsətsah fataya abəra, a gwadatay a ndo hay: «Kədsum tay ha sidzew neheye abəra mə dəma.»

Ma dəba eye na, Herod a lətse abəra ma Yahuda, a ye a Sezare. A ndza mə dəma tsakway.

Məməte i Herod

20 Ndo i wuzlahgəma i Tir ta Sidoŋ tə ndza ta dala i Herod. Tə huta wu mənday tay na, mə dəma. Ahəl niye na, wu a ndalay a Herod ka ndo i gəma i Tir ta Sidoŋ. Ndo hay tə ma ha ka bo bazlam. Tsa na, ti yaw ka təv i ndoweye andaya məzele ŋgay Bəlastus, neŋgeye ndo i sik i bəy. Tə slər na ka təv i Herod, mā ye mā gwaday: «Barakwa məndze zay mə waləŋ kway.»

21 Herod a tsəne bazlam tay niye na, a patay pat hərwi məma ha ka bo bazlam mə waləŋ tay lele. Məpesle həlay tay kə ndisl a dəma tuk. Pat eye niye na, Herod a pa ka bo peteked i mələve bəy ŋgay. A ndza ka təv məndze i bəy ŋgay, kame i ndo hay tebiye. A tsikatay bazlam neheye a ləva ha bo aye.

22 Tsa na, ndo hay ta wuda haladzay, tə gwad: «Maa

* **12:17** Kanaŋ a tsik na, ka bəy i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye.

tsik me na, mbəlom bəna ndo zezenj bay!» ²³ Herod a tsəne andza niye na, a dəslay ha gər a bo, kə dəslay ha gər a Mbəlom bay. Kwayanja gawla i Mbəlom a yaw a fay a Herod, sən̄ hay tə way a hud. Tsa na, a mət.

²⁴ Azlakwa dəuh, bazlam i Mbəlom a da a zləm kame kame haladzay.

²⁵ Barnabas tə Sol ta ndəv ha məsləre tay nakə tə slər tay ha a Zerozelem aye na, ta mbəda gər a Anjtiyos. Tə zla ahaya Yuhana nakə tə zalay Markus aye ka həlay.

13

Məsəfəre Tsədənja eye a zla Barnabas tə Sol

¹ Ahəl niye mə walaŋ i ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye ma gəma i Anjtiyos aye na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay ta ndo matətikawatay bazlam i Mbəlom a ndo hay andaya. Ndo i maslaŋ eye niye hay na, Barnabas, Simeyoŋ nakə tə zalay Zenzeŋ eye aye, Lukiyus ndo i Siren, Manayeŋ ndo nakə ta həhalawa ta Herod bəy i Galile ahəl nakə nəteye wawa eye hay mba aye, ada Sol. Herod a ləvawa na, gəma i Galile. ² Pat wuray nəteye faya ta dəsleye ha gər a Bəy Maduweŋ ada faya ta giye daliyam na, Məsəfəre Tsədənja eye a gwadatay: «Pum tay ha Barnabas tə Sol təv tay wal hərwi məge məsler ga nakə na zalatay faya aye.» ³ Ta ndəv ha daliyam tə maduwule me na, tə pa həlay ka Barnabas tə Sol. Tsa na, tə gər tay ha, ti ye mata ge məsler i Mbəlom tuk.

Barnabas tə Sol mə Sipəre

⁴ Andza nakə Məsəfəre Tsədañja eye a slər tay ha Barnabas tə Sol aye na, tə həl bo ti ye a gəma i Selosi. Mə dəma na, tə tsal a kwalalañ i yam, ti ye ha a gəma i Sipəre gəma nakə ma wuzlah i dəlov aye. ⁵ Tə ndisl a gəma wuray tə zalay Salamin na, tə pa bo ka məde ha bazlam i Mbəlom mə gay i maduwule me i Yahuda hay. Nəteye dziye ta Yuhana Markus, a dzənawa tay ha.

⁶ Tə tas abəra ma gəma niye ma wuzlah i yam aye na, tə husa a gəma i Pafos. Mə dəma na, tə ndzay a gər a maharam wuray tə zalay Bar-Yesu. Ndoweye niye na, neñgeye ndo i Yahuda, ndo nakə a gwad neñgeye ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye. ⁷ A ndzawa na, ka təv i bəy i gəma niye ma wuzlah i dəlov nakə tə zalay Sipəre aye. Bəy niye tə zalay na, Sergiyos Polus. Neñgeye na, a tsah lele, a sər wu. Barnabas tə Sol tə ndisl na ha na, a zalatay hərwi a say tâ tsikay bazlam i Mbəlom.

⁸ Ane tuk na, Bar-Yesu maharam nakə tə zalay Elenas dərmak aye, a ye a gaw maləved ka təv i bəy. A say bəy mā təra ndo məpe mədzal gər ka Yesu bay. ⁹ Məsəfəre Tsədañja eye a yaw a rah a bo i Sol nakə tə zalay Pol aye dərmak. A ndazl na maharam niye. ¹⁰ Tsa na, a gwaday: «Nəkar ndo nakə bəbərek mə bo yak haladzay aye ada nəkar sewed eye haladzay. Nəkar na, wawa i Fakalaw. Wu nakə lele aye na, ka nay dəre tebiye. Nəkar na, a saka matəra ha bazlam i Bəy Maduwenj maraw me na, hərwi mey? ¹¹ Tsəne, anəke! Bəy Maduwenj ma giye fakaya mevel. Ma təriye kar ha guluf eye, ka ndziye tsakway ka ŋgateye a pat sa bay.»

Tsa na, kwayanña Elanas a ge guluf dedek tətərgam həvad. A ŋgatay a dəre bay. A mbəda bo

teweleweli mapəle ndo məgəsay həlay.

12 Bəy niye a ŋatay a wu nakə a ge bo aye na, a dzala ha ka Yesu hərwi matətike i Pol nakə a tətik ka Bəy Maduweŋ aye kə gay hərbaňəkka.

Barnabas tə Pol ma Anjiyos i Pizidi

13 Pol ta ndo ŋay hay, tə həl bo abəra ma Pafos. Tə tsal a kwalalanj i yam, ti ye a gəma i Perge ka dala i Pamfeli. Mə dəma na, Yuhana Markus a gər tay ha, a mbəda gər a Zerozelem. **14** Barnabas tə Pol na, ti ye kame kame. Ti ye abəra mə Perge, ti ye a Anjiyos ka dala i Pizidi ta tsəved. Pat i mazəzukw bo na, ti ye a gay i maduwule me. Ti ye naħa tə ndza ka dala. **15** Ti ye naħa na, faya ta dzanġateye mə derewel i Musa ada mə derewel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay. Ma dəba eye ta ndəv ha mədzeňge na, bəy hay i gay i maduwule me niye tə gwadatay: «Malamar ga hay, tadə bazlam kurom andaya mətsikatay a ndo hay hərwi məvəlatay gədań na, ka slumeye faya mətsike me anəke tuk.»

16 Pol a lətse, a zla həlay ka mbəlom, a gataj həlay kət kət, andza məgwede: «Ndzum dikdik.» A gwadatay: «Nəkurom ndo i Israyel hay ada ta nəkurom siye i ndo neheye ka dzədzarumay a Mbəlom aye dərmak. Pumay zləm a bazlam nakə na tsikakumeye.

17 «Mbəlom kwaj nəkwaj ndo i Israyel hay kə pala bəba təte kwaj hay ahəl niye. Ahəl nakə nəteye tə ndzawa ma gəma i Ezipt aye na, Mbəlom ka səkah tay ha haladzay. Ma dəba eye na, kə həlatay ahaya ta gədań i həlay ŋay. **18** Mbəlom kə gataj gər ma kəsaf məve kuro kuro fad. **19** Ma dəba eye na, ka bəbazl tay ha gəma hay tasəla abəra ka

dala i Kanan. A vəlatay dala niye a ndo ŋgay Israyel hay andza i tay wu tay. ²⁰ Wu niye tebiye kə ndza ma giye məve kuro kuro fad gər eye zlam. Ma dəba eye na, kə pa tay ndo məge sariya hay a bəba təte kway hay. A ge andza niye na, hus a həlay nakə Samuyel neŋgeye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye.

²¹ «Ma dəba eye na, ta tsətsah bəy ka Mbəlom. Mbəlom a vəlatay Sayul, wawa i Kis, ma ləver i Bendzamenj. Sayul a ndza ma bəy məve kuro kuro fad.

²² «Tsa na, Mbəlom a kal ha Sayul, a patay Davit andza bəy. Mbəlom a gwad: “Na sər ha Davit wawa i Zese, neŋgeye na, a yen a gər. Ma giye na, wu nakə a seŋ aye tebiye.”»

²³ Pol a gwadatay sa: «Ndo nəte məwalaŋ i gwala i Davit hay Mbəlom a pa na ndo mətəme tay ha Israyel hay na, Yesu. Ba kə tsik kurre, a gwad ma vəliye. ²⁴ Ahəl nakə Yesu ki yaw zuk bay aye na, Yuhana madzəhuбе ndo a yam kə da ha bazlam i Mbəlom. Kə zalatay a ndo i Israyel hay tebiye tâ mbədə ha mede tay ada tâ dzəhuບ bo a yam. ²⁵ A ndisl a həlay nakə Yuhana madzəhuበ ndo a yam ma ndəviye ha məsler ŋgay aye na, a gwadawa: “Ka dzalum mə gər kurom, neŋ na, way? Neŋ na, ndo nakə nəkurom faya ka həbumeye bay. Ane tuk na, tsənum: Neŋgeye na, ma deywewe kame ga. Neŋ na sla da kwa məpəlay ha ləber i tahərak ŋgay bay.”

²⁶ «A nəkurom malamar ga hay, nəkurom wawa i Abraham hay ada a nəkurom siye neheye ka dzədzarumay a Mbəlom aye, Mbəlom a sləraw labara nakay na, a nəkway, kəkay nakə a təma kway ha aye. ²⁷ Andza niye, ndo i Zerozelem hay

ta bəy tay hay, Yesu nejgeye way na, ta sər ha bay. Bazlam i ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye tə dzanġawa pat i mazəzukw bo aye na, ta tsəne bay. Ahəl nakə tə kəd Yesu aye na, bazlam i ndo i məde ha bazlam i Mbəlom hay kə ge bo tuk. ²⁸ Kwa tadə ta huta faya abəra mənese nakə da məkəde aye bay bəbay na, ta tsətsah ka Pilat mā kəd na ka mayako mazləlmbada eye. ²⁹ Tə ge wu nakə Derewel i Mbəlom a da ha ka gər ŋgay aye. Ma dəba na, ti ye tə mbəzla ahaya mədahanj i Yesu abəra ka mayako mazləlmbada eye. Ti ye ha, tə pa na a tsəvay. ³⁰ Ane tuk na, Mbəlom kə mbəla ahaya abəra ma mədahanj. ³¹ Ma məhəne haladzay, ka bəzatay ha bo a ndo neheye ti yaw ka bo ma Galile, ti ye ka bo a Zerozelem aye. Anəke nəteye niye ta həhal ka bo dziye na, nəteye ta təra ndo məhəle mbal ŋgay hay kame i ndo i Israyel hay.

³² «Nəmay eye, nəmaa yakum ahaya Labara Ngwalak eye. Wu nakə Mbəlom a tsik kurre a gwad ma vəlateye a bəba təte kway hay aye na, ³³ kə ge na hərwi kway. A ge na, a lətse ahaya Yesu abəra ma mədahanj. Mawatsa eye mə Derewel i Dəmes hay 2, a gwad:

“Nəkar wawa ga.

Bəgom nej na təra Bəba yak.*,,

³⁴ «Mbəlom a lətse ahaya Yesu abəra ma mədahanj. A da ha kurre, a gwad ma ziye ma tsəvay bay. Kə tsik andza nakay, a gwad:

“Na ta vəlakumeye wu nakə tsədañja eye ada dedek eye andza nakə na tsikay a Davit, na gwaday na vəlakeye aye.†”

---

* **13:33** Dəmes hay 2.7. † **13:34** Ezay 55.3.

35 «Hərwi niye, kə tsik ma Dəmes hay sa, a gwad: “Nəkar Mbəlom na, ka gəriye ha ndo i məsler yak
mâ ze ma tsəvay bay.[‡]

36 «Davit a həlay i məndze ŋgay na, kə ge wu nakə
a yay a gər a Mbəlom aye. Ma dəba eye Davit a
mət. Ta la na ka təv i bəba təte ŋgay hay ada kə ze
ma tsəvay. **37** Ane tuk na, ndo nakə Mbəlom a lətse
ahaya abəra ma mədahanj aye na, kə ze ma tsəvay
təbey.

38 «Malamar hay, sərum na, nəmay faya nəmaa
dakumeye ha Mbəlom a pəsatay ha mezeleme i
ndo hay na, hərwi Yesu. **39** Ndoweye kə dzala ha
ka Yesu na, Mbəlom ma pəseye ha mənese ŋgay
tebiye. Bazlam i Musa mapala eye, neŋgeye na,
gədaŋ ŋgay andaya məpəsakum ha mənese bay.

40 «Gum metsehe, wu nakə ndo mədə ha bazlam
i Mbəlom hay tə watsa ahəl niye na, mâ ndzakum
a gər bay. Tə watsa na, tə gwad:

41 “A həlay kurom nakay, na giye məsler nakə ka
dzalumeye ha faya bay kwa tadə ndəray mâ
təkərakum aye.

Zəbum, nəkurom neheye ka zəbum ka bazlam ga
andza wu lele aye bay aye,
mâ gakum hərbəbəkkə, dum mətum.§”»

42 Pol ta Barnabas ta ndəv ha bazlam tay na, ti
yaw abəra mə gay i maduwule me. Ti yaw abəra
na, ta tsətsah fataya, tə gwadatay: «Mumaw pat i
mazəzukw bo mekelenj eye sa ada ka tsikumam-
eye ka gər i labara nakay sa.» **43** Ahəl nakə ndo hay
faya ta ŋəniye gər aye na, Yahuda hay haladzay
ta ndo neheye tə dəslaway ha gər a kule i Yahuda

[‡] **13:35** Dəmes hay 16.10.   § **13:41** Habakuk 1.5.

hay aye, tə patay bəzay a Pol ta Barnabas. Pol ta Barnabas tə vəlatay gədanj hərwi ada tâ gər ha ŋgalak i Mbəlom sa bay.

44 Pat i mazəzukw bo mekelenj eye a slaw na, həlay a vay a ndo i gəma niye hay tebiye tə haya gər hərwi mətsəne bazlam i Bəy Maduwenj. **45** Siye i Yahuda hay tə ŋgatay a ndo neheye hay haladzay tə haya gər aye na, a ndalatay haladzay. Tə ge fataya sələk. Ta dazlay mətsike wu nakə lele bay aye ka Pol ada tə tsaday pəleslesle.

46 Pol ta Barnabas tə tsik me tə zluwer eye bay tebiye, tə gwadatay: «Həfe nəmaa dakumeye ha bazlam i Mbəlom na, a nəkurom təday. Ane tuk na, ka dzalum na, lele bay nakə kâ hutum sifa nakə ma ndəviye bay aye. Anəke na, nəmaa diye wu may, nəmaa ta dateye ha a ndo neheye Yahuda hay bay aye. **47** Bəy Maduwenj a gwadəməy na, kəkay? A gwad:

“Nəkar na, na pa kar andza dzaydzay ma dəvateye
a ndo i məndzibəra hay tebiye,
hərwi ada kâ ye ka təv neheye dərenj eye ka
tsikatay a ndo hay,

neŋ Bəy Maduwenj na mbəliye* tay ha na,
kəkay?”»

48 Ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, tə tsəne bazlam niye na, dərev tay a ŋgwasa haladzay, a yatay a gər. Ta dazlay a mazambaday a bazlam i Bəy Maduwenj. Ndo neheye Mbəlom a pala tay ha hərwi məhute sifa nakə ma ndəviye bay aye na, nəteye tebiye tə dzala ha ka Mbəlom.

---

* **13:47** Ezay 49.6.

⁴⁹ Andza niye, bazlam i Mbəlom a ɳgəna gər ka gəma niye tebiye. ⁵⁰ Ane tuk na, Yahuda hay tə patay me a ɳgwas zlele eye neheye tə dəslaway ha gər a Mbəlom aye ta ndo neheye bagwar eye, tə gatay dəretsətseh a Pol ta Barnabas. Ta həhar tay ha abəra ka dala niye. ⁵¹ Pol ta Barnabas ta tətəkw ha burhway i gəma tay abəra ka sik tay.[†] Ti ye a gəma wuray tə zalay Ikoniyom. ⁵² Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye tə zaw ma Arñtiyos aye na, dərev tay a rah ta məŋgwese ada ta Məsəfəre Tsədaŋŋa eye.

14

Pol ta Barnabas ma Ikoniyom

¹ Pol ta Barnabas tə husa a Ikoniyom na, ti ye tə fələkwa a gay i maduwule me i Yahuda hay andza nakə ma Arñtiyos aye dərmak. Ta tətikatay bazlam i Yesu a ndo hay. Yahuda hay haladzay ta ndo neheye Yahuda hay bay aye tə dzala ha ka Yesu. ² Ane tuk na, Yahuda neheye ta təma bazlam i Yesu bay aye na, tə patay me a ndo neheye Yahuda hay bay aye hərwi ada tâ dzala wu nakə lele bay aye ka ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. ³ Duh Pol ta Barnabas tə ndza ma Ikoniyom haladzay. Tə tsikatay me tə zluwer eye bay ka gər i Bəy Maduweŋ. Tə dawa ha ɳgwalak ɳgay ada bəy Maduweŋ na, a vəlawatay gədaŋ ka məge masuwayan hay hərwi məde ha bazlam tay nakə faya ta tsikiye na, dedek. ⁴ Ndo i gəma niye

---

[†] **13:51** Matətəkw ha burhway abəra ka sik andza məgwede Pol ta Barnabas ta giye wuray hərwi ndo i wuzlahgəma nakay sa bay. Wu i wuzlahgəma niye ma mətsa fataya bay kwa burhway nakə ka sik aye.

hay ta ŋəna sulo. Ndo siye hay nəteye ta diye i Yahuda hay, siye hay ta diye i ndo i maslanj i Yesu hay.

⁵ Tsa na, Yahuda siye hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, tə ləva bo hərwi məge dəretsətseh a Pol ta Barnabas ada məkəde tay ha abəra mə dəma tə kwar. ⁶ Pol ta Barnabas tə sər, ta kədiye tay ha na, ta hway. Tə zla tsəved nakə a ye a gəma i Listəre ada a ye a gəma i Derbe. Gəma neheye sulo aye na, ka dala i Likawni salamay. ⁷ Tə dawa ha Labara Ngwalak eye ka dala eye niye.

Pol ta Barnabas mə Listəre

⁸ Ma gəma i Listəre na, ndoweye andaya matəra eye mə sik. Nenjeye matəra eye kwa ka məwe ŋgay. Kə lətse, ki ye dada tə sik ŋgay bay. ⁹ Pat wuray na, nenjeye faya ma pay zləm a bazlam i Pol, Pol a zəba faya. Kwayanŋja Pol a sər nenjeye na, tsəved andaya məmbəle ha hərwi kə pa mədzal gər ka Yesu. ¹⁰ Pol a tsikay me ta magala, a gwaday: «Lətse tə sik yak dzək lele.» Tsa na, a lətse tsəkwad, a mbərəzla tə sik ŋgay. A pa bo ka mede duwak duwak.

¹¹ Ndo hay tə ŋgatay a wu nakə Pol a ge aye na, ta wuda tə bazlam i gəma tay Likawni, tə gwad: «Mbəlom hay ta təra andza ndo zezeŋ, ta mbəzlaw ka təv kway.» ¹² Tə pa məzele ka Barnabas «Zeus», mbəlom tay ada ka Pol «Hermes»* hərwi nenjeye na, ndo i maslanj. ¹³ Gay i məvəlay wu a mbəlom nakə Zeus aye bəse ka tsəved məfəlkwe a gəma niye. Tsa na, ndo məvəlay wu a Zeus tay niye a ye

---

* **14:12** Mə kule i Gərek hay na, Zeus nenjeye bəy i mbəlom tay hay ada Hermes na, ndo i maslanj.

a gəsaw sla bagwar eye hay, a pa fataya məvurze i wu neheye lele haladzay aye. A gəsa tay ahaya ka məged i gay i məvəlay wu a mbəlom tay niye. A say na, ndo hay tâ vəlatay a Pol ta Barnabas andza wu nakə tə vəlawə kəriye a mbəlom tay aye. ¹⁴ Ane tuk na, Pol ta Barnabas tə tsəne na, a ndalatay haladzay. Ta ŋjurada ha petekəd tay, ti ye a walaj i ndo niye hay, ta wuda, tə gwadatay: ¹⁵ «Ndo neheye, ka gum wu nakay na, hərwi mey? Nəmay na, ndo zezenj hay andza nəkurom dərmak. Nəmaa yaw na, nəmaa zlakumaw Labara Ngwalak eye ada mədakum ha na, gərum ha kule kurom neheye ŋgama andaya mə dəma bay aye. Ada mbədumaw me ka təv i Mbəlom ma ndziye ka tor eye. Neŋgeye nakə a ge magərbəlom, dala, dəlov ada tə wu neheye mə dəma aye tebiye. ¹⁶ Ahəl niye na, kə gər tay ha ndo hay tâ pay bəzay a wu tay neheye faya ta paway bəzay aye. ¹⁷ Ane tuk na, kə datay ha a ndo hay na, neŋgeye andaya ta nətəye. A datay ha na, ta ŋgwalak ŋgay nakə faya ma gateye aye. A pakumaw yam ada kə palakumaw wu mənday abəra ma guvah tə həlay eye. Ka hutum wu mənday ada a ŋgasakum ha dərev kurom.» ¹⁸ Kwa Pol ta Barnabas tə tsikatay andza niye bəbay na, ta təma bay. A satay məkədə tay sla niye huya.

¹⁹ A həlay niye na, Yahuda hay ti yaw abəra ma An̄tiyos i Pizidi, siye hay ti yaw ma Ikoniyom, tə ndislew a gəma i Listəre. Tsa na, tə patay me a ndo hay. Tə kal na Pol tə kwar hərwi mədəke na. Tə vaha na dərenj abəra mə walaj gay. Tə dzala na, tə gwad ma giye kə mət. ²⁰ Ane tuk na, ndo məpe

mədzal gər hay ka Yesu tə haya faya gər, tə lawara na a wuzlah. Pol a lətse, a mbəda gər a walan gay. Tədəe eye na, a həl bo, ti ye ta Barnabas a gəma i Derbe.

Pol ta Barnabas tə ma a An̄tiyos

21 Pol ta Barnabas tə ndisl naha a dəma na, tə də ha Labara Ngwalak eye mə walan i gəma i Derbe. Ndo hay haladzay tə pa mədzal gər ka Yesu. Ma dəba eye na, ta mbəda gər a Listəre, ti ye abəra ma Listəre, ti ye a Ikoniyom. Ti ye abəra ma Ikoniyom, ti ye a An̄tiyos i Pizidi. **22** A gəma nakə ta ndisl a dəma aye na, tə vəlawatay gədanj a dərev a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka mədzele ha huya ka Yesu. Tə gwadawatay: «Ka deyekweye a Bəy i Mbəlom na, kutoj ka sakweye dəretsətseh haladzay.» **23** Tə pala ndo hay mə walan tay, ta təra tay ha madugula hay. Tsa na, tə ndza, tə ge daliyam, ta duwulay me a Mbəlom hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye. Tə pa tay ha a həlay i Bəy Maduwenj nakə tə dzala ha faya aye. Tsa na, ti ye wu tay.

24 Ti ye, tə tas abəra ma gəma i Pizidi, tə ndisl a gəma i Pamfeli. **25** Ti ye naha tə də ha bazlam i Mbəlom ma Perge. Tsa na, ti ye a gəma i Ataliya. **26** Tə tsal a kwalalaŋ i yam, ti ye a An̄tiyos. An̄tiyos na, gəma nakə tə pa tay a həlay i Mbəlom mə dəma aye hərwi ada mā vəlatay ngwalak ka məge məsler əngay. Anəke tə ge na, məsler eye niye tuk.

27 Tə ndisl naha a An̄tiyos na, tə hayatay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Ta təkəratay wu nakə Mbəlom a ge hərwi tay aye tebiye, ada ma kəkay nakə a həndəkatay tsəved a ndo neheye

Yahuda hay bay aye ka məpe mədzal gər ka Yesu aye dərmak. ²⁸ Pol ta Barnabas tə ndza haladzay ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Añtiyos.

15

Məkəde wuway ka mədəse bo

¹ Ma dəba eye na, ndo hay ti yaw abəra ma Yahuda a Añtiyos. Ti yaw na, ta dazlay a matətikatay a malamar hay. Tə gwadatay: «Ka dəsum bo andza i bazlam i Musa mapala eye nakə a tsik aye bay na, ka slumeye faya mətəme bay.» ² Pol ta Barnabas, tə gwadatay: «Ka tsikum andza niye na, ka rawum me.» Bazlam niye a zlatayaw məkəde wuway haladzay ta nəteye. Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay, tə gwad: «Anəke na, slərakwa Pol ta Barnabas ada ta siye i ndo i Añtiyos hay a Zerozelem hərwi mətsikaw ka wu nakay ta ndo i maslaŋ hay ada ta madugula hay.»

³ Tsa na, məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta dzəna tay ha hərwi mede tay. Tə həl bo, ti ye. Tə tas abəra ma gəma i Fenisi, tə tas a bəra ma Samari. Nəteye faya ta diye na, ta təkəratay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma kəkay nakə ndo neheye Yahuda hay bay ta təma bazlam i Bəy Maduwenj aye. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə tsəne labara niye na, dərev tay a ŋgwasa, a yatay a gər haladzay.

⁴ Tə ndisl a Zerozelem na, ndo məpe mədzal gər ka Yesu, ndo i maslaŋ hay ta madugula hay ta təma tay lele. Tsa na, ta təkəratay wu nakə Mbəlom a ge ta nəteye aye. ⁵ Ane tuk na, siye i ndo neheye ta təra nəteye ma bəruk i Farisa hay ta təra ndo məpe

mədzal gər ka Yesu aye na, tə zla bazlam, tə gwad: «Kutoŋ ndo neheye Yahuda hay bay aye, ta təra ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye na, tâ dəs bo ada tâ rəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye.»

⁶ Ndo i maslanj hay ta madugula hay tə haya gər hərwi mazəbe ka bazlam eye niye. ⁷ Tə kəd wuway ka bazlam eye niye haladzay. Piyer a lətse, a gwadatay: «Malamar ga hay, ka sərum ha Mbəlom a zla ga na, hərwi ada nâ datay ha Labara Ngwalak eye a ndo neheye Yahuda hay bay aye, hərwi ada tâ tsəne. Ta tsəne na, ta dzaliye ha ka Yesu bədfaw? ⁸ Mbəlom nakə a sər dərev i ndo zezeñ aye kə datay ha na, ka təma tay ha. Na gwađ kə vəlatay Məsəfəre Tsədañja eye andza nakə a vəlakway ahəl niye aye bədfaw? ⁹ Ka ŋəna ha ka bo abəra nəteye tə nəkway bay. A təra ha dərev tay tsədañja na, hərwi nakə tə dzala ha aye. ¹⁰ Anəke a sakum məgataj kutoŋ a ndo məpe mədzal gər neheye tə pa mədzal gər ka Yesu marəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye na, hərwi mey? Kwa bəba təte kway, kwa bo kway eye ka slakwa faya marəhay gər a bazlam i Musa mapala bay tuk na, kəkay? Kâ dzum ha Mbəlom bay. ¹¹ Dzalakwa ha əuh na, Bəy Maduwej a təma kway ha na, ta ŋgalak ŋgay andza nakə a təma tay nəteye.»

¹² Ndo hay tebiye tə ndza dikdik. Tsa na, Barnabas tə Pol ta təkəratay masuwayan ta wu neheye Mbəlom a ge ta nəteye mə walanj i ndo neheye Yahuda hay bay aye.

¹³ Ta ndəv ha mətsike me na, Yakuba a zla bazlam, a gwadatay: «Malamar gay hay, tsənum wu nakə na tsikakumeye təday. ¹⁴ Piyer ka təkər ma kəkay nakə Mbəlom a gatay gər a ndo neheye

Yahuda hay bay aye. Ahəl nakə bəruk kway a dazlay mba aye na, 6a tsiy a say a Mbəlom məpele siye i ndo hay hərwi ada tâ təra ndo ŋgay hay.
15 Bazlam i ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye tə tsik aye na, a ye ka bo tə wu nakə a ge bo aye:
16 “Aza kame na, gay i Davit ma mbəzliye.

Ane tuk na, aza kame, na ta dəzliye na.
 Kwa kə nas bəbay na, na lambadiye na.
17 Hərwi ada siye i ndo hay tebiye tâ pəla ga,
 ada ndo i gəma hay tebiye dərmak.

Nakay na, wu nakə Bəy Maduwenj a tsik aye.*
18 A da ha wu neheye na, kurre.”»

19 Hərwi niye, Yakuba a gwadatay sa: «Na dzala na, kâ kwasakwatay gər a ndo neheye Yahuda hay bay aye ta təma Mbəlom aye bay. **20** Watsakwatay naha hərwi məgwede tay na, kâ həpədum slo nakə ndo hay tə kədəy a kule aye bay. Hərwi slo niye na, tsədənja bay. Tâ ge mezeleme bay. Wu nakə ta mburod mamburode aye na, tâ həpəd slo eye bay, kâ ndayum bambaz bay.† **21** Hərwi bazlam i Musa mapala eye na, zla anəke bay, ndo hay faya ta diye ha mə walaŋ i gay ada mə gay i maduwule me i Yahuda hay pat i mazəzukw bo pat pat.»

Derewel i məvəle gədanj

22 Ndo i maslaŋ hay ta madugula hay ta məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə ma ha ka bo bazlam, tə gwad: «Palakwa ndo hay mə walaŋ tay ada kâ slərakwa tay ha a Aŋtiyos tə Pol ada ta Barnabas.» Tsa na, tə zla Yuda nakə tə zalay Barsabas aye ada ta Silas. Ndo neheye sulo

---

* **15:17** Amos 9.11-12.   † **15:20** Zəba ma Levitik 18.6-18 ada 17.10-16.

aye nəteye bagwar eye hay mə walaŋ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. ²³ Tə watsa derewel, tə vəlatay a həlay. Tə watsa derewel eye niye na, tə gwad:

«Nəmay ndo i maslaŋ hay ta madugula hay, nəmay na, malamar kurom hay. Nəmaa tsikakum na ha me a nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, ma slala mekeleŋ eye hay ma Añtiyos ada ma gəma i Siri ta Silisi.

²⁴ «Nəmaa tsəne ndo siye hay mə walaŋ may ta ye na ha ka təv kurom, ta kwasakum ha mədzal gər tə bazlam hay ada bazlam tay niye na, a gakum hiyem hiyem. Kwa tsekweŋ nəmaa vəlatay na ha tsəved bay. ²⁵ Hərwi niye, nəmaa dzapa ha mədzal gər may ka təv manəte eye, nəmaa pala ndo hay ada məsləre tay na ha. Ta lakiye na ha dzam kurom hay, Pol ta Barnabas. ²⁶ Nəteye neheye ta səkəm ha məsəfəre tay hərwi məsler i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste aye. ²⁷ Nəmaa sləriye na ha Yuda ta Silas, bo tay eye ta tsikakumeye wu nakə nəmaa watsa a derewel nakay aye.

²⁸ «Məsəfəre Tsədaŋja eye ta nəmay, nəmaa ma ha ka bo bazlam na, nəmaa gwad: Nəmaa piye fakuma wu mamba eye bay. A samay na, pumay bəzay a wu neheye dekdek tsa. ²⁹ Kâ həpədüm slo neheye ta təzay a kule aye bay, kâ ndayum bam-baz bay, kâ həpədüm slo i wu neheye ta mburod mamburode aye bay, kâ gum mezeleme bay‡. Ka gum wu neheye bay na, niye na, ka gum lele.

«Nəmay malamar kurom hay, nəmaa tsikakum na ha me.»

---

‡ 15:29 Zəba mə Məsler hay 15.20 ada zəba wu nakə tə watsa ka gər i bazlam eye nakay aye.

³⁰ Tə vəlatay dərewel niye a ndo neheye tə slər tay ha aye. Ti ye, tə ndisl a Arñtiyos na, tə hayatay gər a ndo məpe mədzal gər hay. Tsa na, tə vəlatay dərewel niye na, a vəlatay gədanj haladzay, dərev tay a ñgwasa. ³¹ Yuda ta Silas, nəteye neheye ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay aye, tə pa bo ka mətsike bazlam i məvəlatay gədanj a malamar hay məndze haladzay. Tə vəlatay gədanj məndze huya ka məpe mədzal gər ka Yesu.

³³ Tə ndza ma Arñtiyos məndze tsakway na, tə ləva bo mede wu tay, malamar hay tə tsikatay me, tə gwadatay: «Dum tə zay hərwi ada tâ maw ka təv i ndo neheye tə slər tay naha aye.» [³⁴ Ane tuk na Silas na, a gwadəma ndziye mə dəma.]

³⁵ Pol ta Barnabas tə ndza ma Arñtiyos. Nəteye ta siye i ndo hay haladzay ta tətikawatay a ndo hay ada tə dawa ha Labara Ngwalak eye i Bəy Maduwenj a ndo hay.

Pol ta Barnabas ta ñgəna gər

³⁶ Ma dəba eye na, Pol a gwaday a Barnabas: «Anəke na, mbədəma gər ta zəbamamatay dəre a malamar hay ma gəma neheye ka dama ha bazlam i Bəy Maduwenj mə dəma aye hərwi məsəre nəteye andaya zay bəbay daw?» ³⁷ Barnabas a gwaday faya ayaw a Pol, ada a say məzle Yuhana-Markus ka həlay.

³⁸ Ane tuk na, a say a Pol Barnabas mā zla Yuhana-Markus bay, hərwi kə gər tay ha ahəl niye ma Pamfeli. Mə mahəhele tay neheye faya ta həhaliye na, kə ge məsler ta nəteye sa bay. ³⁹ Tə kəd wuway haladzay. Tsa na, Pol ta Barnabas ta

ŋgəna gər. Barnabas a zla Markus, tə həl bo ti ye a Sipəre. ⁴⁰ Pol na, neŋgeye a zla Silas. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta duwulay me a Mbəlom hərwi ada Mbəlom mâ gatay ŋgwalak huya. Tsa na, Pol ta Silas tə həl bo, ti ye. ⁴¹ Ti ye, tə tas ta Siri ada ta Silisi. Tə vəlatay gədaŋ a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

16

Timote a laka ha Pol ta Silas

¹ Pol ta Silas tə ndisl a Derbe ada a Listəre. Mə dəma na, ndoweye andaya kə pa mədzal gər ka Yesu, məzele ŋgay Timote. May ŋgay na, dem i Yahuda hay, ka təra ndo məpay bəzay a Kəriste. Ane tuk na, zal ŋgay, bəba i Timote na, Gərek hay. ² Timote na, malamar neheye ma Listəre aye ada ma Ikoniyom aye na, tə tsikawa faya wu lele eye haladzay. ³ A say a Pol məzle na ta diye ka bo dziye. A zla na, a dəs na hərwi Yahuda neheye hay ma gəma niye hay aye. Ndo haladzay tə sər ha bəba i Timote na, Gərek hay. ⁴ Ahəl nakə ta diye na, ti ye ka gəma ka gəma. Tə dəfatay ha bazlam neheye ndo i maslaŋ i Yesu hay ta madugula hay ma Zerozelem tə tsik aye. Ta tsətsah fataya, tə gwadatay: «Rəhumay ha gər lele.» ⁵ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta huta gədaŋ ada ndo hay ta səkah pat pat tə dzala ha ka Yesu.

Ndo i Masedowan

⁶ Ma dəba eye na, a satay mede mata da ha bazlam i Mbəlom ka dala i Azi. Ane tuk na, Məsəfəre Tsədəŋja eye a gwadatay: «Kâ yum bay.» Tsa na, tə tas abəra ma gəma i Firigiya ada Galat. ⁷ Ahəl

nakə tə ndisl a gəma i Mizi aye na, tə dzala mə gər tay mede a Bitini. Ane tuk na, Məsəfəre i Yesu kə vəlatay tsəved mede a dəma bay. ⁸ Tsa na, tə tas abəra ma Mizi ada ti ye a wuzlahgəma i Tərowas.

⁹ Ta həvad na, məsine a gay a Pol. A əngatay a ndo i Masedowan, malətsa eye. Ndo i Masedowan niye a gay amboh, a gwaday: «Tasaw a Masedowan, ta məmay bo tey!» ¹⁰ Ma dəba i məsine niye na, kwayanŋja nəmaa pəla tsəved mede a Masedowan. Hərwi nəmaa sər ta dedek Mbəlom a zalamay mata da ha Labara Ngwalak eye a ndo i gəma niye hay.

Lidiya a pa mədzal gər ka Bəy Maduwej

¹¹ Tsa na, nəmaa həl bo abəra ma Tərowas, nəmaa ye kwayanŋja a Samotəras ta wuzlah i yam. Tədəe eye na, nəmaa həndzəd a Neyapoli. ¹² Abəra mə dəma na, nəmaa həl bo nəmaa ye a gəma i Filip, wuzlahgəma nakə a ze siye hay ka dala i Masedowan aye. Maa ndzawa ma gəma eye niye na, Roma hay. Nəmaa ndza məhəne haladzay mə walanj gay niye. ¹³ Pat i mazəzukw bo na, nəmaa yaw abəra mə walanj gay, nəmaa ye ka me i magayam. Nəmaa dzala na, nəmaa hutiye təv maduwulay me a Mbəlom i Yahuda hay. Ngwas wuray hay andaya mahaya gər eye ka təv niye. Nəmaa ndisl naha a dəma na, nəmaa ndza ka dala hərwi mətsikatay me.

¹⁴ Mə walanj i ngwas niye hay na, ngwas eye andaya tə zalay Lidiya. A yaw abəra ma gəma i Tiyatir. A səkəmawa peteked lele eye hay, ndozza mə luma. Neŋgeye na, a dəslaway ha gər a Mbəlom. Bəy Maduwej a həndəkay ha dərev hərwi ada mā pay zləm a bazlam i Pol. Tsa na, a dzala ha. ¹⁵ Pol

a dzəhuň ha a yam ta ndo neheye mə gay ŋgay aye tebiye. Lidiya a gwadatay: «Tadə ka dzalum, nəmaa dzala ha ka Bəy Maduwenj ta dedek na, dumara ta ndzum mə gay ga.» A gatay kutoň, ta təma məndze mə gay ŋgay.

Tə gəs Pol ta Silas a daŋgay

¹⁶ Pat wuray nəmay faya nəmaa diye a təv i maduwule me na, dem wuray a yaw mata dzəgər ta nəmay. Məsəfəre nakə lele bay eye mə bo ŋgay, a tsikawa wu nakə ma deyeweye kame aye. Ndo neheye a gawatay məsler aye na, tə hutawa suloy haladzay tə wu ŋgay nakə a tsikawa aye.

¹⁷ A dazlay məpamay bəzay a Pol ta nəmay. A gwadawa: «Ndo neheye na, ndo i məsler i Mbəlom nakə bagwar eye mə gər eye. Nəteye na, faya ta dəkumeye ha tsəved nakə Mbəlom ma təmiye kurom ha aye.» ¹⁸ A pamay bəzay ma giye məhəne haladzay.

Ka mandəve eye na, a ndalay a Pol. A mbəda bo ta təv i dem niye, a ŋgərəz ka məsəfəre niye lele bay eye, a gwaday: «Ta məzele i Yesu Kəriste, dara abəra mə bo i dem nakay bəse.» Kwayanŋja məsəfəre niye a yaw abəra mə bo i dem niye.

¹⁹ Ndo i gay ŋgay niye hay tə ŋgatay, məsəfəre niye tə hutawa ha suloy andaya sa bay na, tə gəs tay ha Pol ta Silas, ti ye tay ha kame i bəy i dala hay. ²⁰ Ti ye tay ha kame i sariya. Ti ye naħa, tə gwadatay: «Ndo neheye na, nəteye faya ta zlamayaweye mawesewes a gəma. Nəteye na, Yahuda hay, ²¹ ada nəteye faya ta tətikiye kule tay nakə nəkway Roma hay tə vəlakway faya tsəved məpay bəzay bay aye.»

²² Ndo hay tebiye ta mbəda fataya me tə bazlam. Bagwar tay hay ta buwa petiked abəra ka Pol ta Silas, tə gwadatay: «Ndabum tay ha ta mandalaba.» ²³Tə ndaba tay ha ledede. Ma dəba eye na, tə gəs tay ha, ti ye tay ha a dañgay. Tə gwaday a ndo matsəpe gay i dañgay: «Tsəpa tay ha lele.» ²⁴ Ndo matsəpe gay i dañgay a tsəne andza niye na, kwayanja a ye a pa tay ha a huđ i gay i dañgay. A tələkatay ha sik tay hay a səselek hay.

²⁵ Magərhəvad a ge na, Pol ta Silas tə əuwulawa me ada tə gawa dəmes hərwi mazambadəy a Mbəlom. Siye i ndo neheye ma dañgay aye nəteye faya ta piye fataya zləm. ²⁶ Ahəl nakə nəteye faya ta giye dəmes aye na, kwayanja dala a bəl. A bəl ha gay i dañgay niye hus ka mədok eye. Məged i gay i dañgay ta həndək tebiye ada tsalalaw i ndo neheye ma dañgay aye ta əgəzlah abəra mə sik tebiye.

²⁷ Tsa na, ndo matsəpe gay i dañgay niye a pədeke abəra ka məndzehəre. A əgatay a məged i gay i dañgay hay mahəndəka eye hay tebiye na, a zla maslalam əgay a say məkədə bo əgay abəra mə dəma, hərwi a dzala a gwad ma giye na, ndo neheye mə gay i dañgay aye ta hway. ²⁸ Pol a əgatay na, a wuda ta gədań əgay peteh, a gwaday: «Kâ kəd bo yak bay. Nəmay andaya tebiye kanań, ndəray ka hway bay.»

²⁹ A tsəne bazlam i Pol niye na, a tsətsah ako. Tsa na, a ye ha a huđ i gay i dañgay tə madzədzere eye haladzay, zluwer a gay. A ye nahə, a kal ha bo kame i Pol ta Silas. ³⁰ Tsa na, a həlatay ahaya abəra mə gay i dañgay, a tsətsah fataya, a gwadatay: «A nəkurom, na ta təmiye na, na giye kəkay?»

³¹ Ta mbəðay faya, tə gwaday: «Dzala ha ka Bəy Maduwenj Yesu ada ka təmiye ta ndo i gay yak hay tebiye.» ³² Tə tsikay bazlam i Bəy Maduwenj ada a ndo neheye mə gay ɳgay aye tebiye. ³³ Tsa na, ndo matsəpe gay i daŋgay niye a həl Pol ta Silas ta həvad eye niye, a ye a baratay na mbəlak i məndebe tay nakə tə ndaba tay ha aye. Pol ta Silas ta dzəhu6 ha ndo niye a yam ta ndo i gay ɳgay hay tebiye. ³⁴ Ma dəba eye a həl Pol ta Silas a gay ɳgay. A vəlatay wu mənday, tə nda. Ndo niye ta ndo i gay ɳgay hay tebiye, dərev tay a rah ta məŋgwese hərwi nakə tə dzala ha ka Mbəlom aye.

³⁵ Dəre a tsada na, bagwar i Roma hay tə slər ndo hay ka təv i ndo matsəpe gay i daŋgay, ta gwaday na, mā gər tay ha Pol ta Silas abəra ma daŋgay. ³⁶ Ndo matsəpe gay i daŋgay niye, a ye a tsikay a Pol, a gwaday: «Bagwar i Roma hay ta sləraw ndo hay, tə gwedeñ na, nā gər kurom ha. Anəke na, ka slumeye madayaw abəra ada dum kurom tə zay.»

³⁷ Ane tuk na, Pol a gwadatay a ndo neheye tə slər tay naħa aye: «Ta ndaba may kame i ndo hay tebiye, ta gamay sariya bay. Ada nəmay na, Roma hay dərmak tuk na, ta gəriye may ta məkal na, kəkay? Andza niye na, nəmaa wuda bay. Bo tay eye tâ yaw tâ gər may ha.»

³⁸ Ndo neheye tə slər tay naħa aye, ta mbəða gər ka təv i bagwar i Roma hay. Ti ye, ta təkəratay wu nakə Pol a tsik aye. Tə tsəne Pol ta Silas nəteye Roma hay na, ta dzədzar haladzay. ³⁹ Tsa na, ti ye tə gatay amboh. Tə həlatay ahaya abəra mə gay i daŋgay, tə gwadatay: «Amboh, dum kurom abəra ma walañ i gay.» ⁴⁰ Pol ta Silas ti yaw abəra

ma dañgay na, ti ye a gay i Lidiya. Ti ye nahā, tə ndzatay a gər a malamar hay. Tə vəlatay gədanj. Tsa na, ti ye wu tay.

17

Pol ta Silas ma Tesalonik

¹ Ma dəba eye na, Pol ta Silas ti ye ta gəma i Amfipolis ada ta gəma i Apoloni. Tə ndisl a gəma i Tesalonik. Mə dəma na, gay i maduwule me i Yahuda hay andaya. ² Pol a ye a dəma andza nakə a gawa aye. Pol a yawa, a mba ha ka bo pat i mazəzukw bo sik mahkar. Tə kədawa wuway ka Derewel i Mbəlom ta ndo neheye mə dəma aye. ³ A dawa tay ha, a gwadawatay: «Kəriste na, kutoŋ ma siye dəretsətseh, ta kədiye na. Ma lətseweye abəra ma mədahanj. Yesu nakə neŋ faya na dəkumeye ha anəke aye na, Kəriste.» ⁴ Tə tsəne bazlam niye na, siye mə walaj i Yahuda hay ta təma bazlam i Pol ta Silas. Tə patay bəzay. Siye i Gərek hay haladzay neheye tə dəslaway ha gər a Mbəlom aye ta ŋgwas neheye tə da a zləm aye, nəteye haladzay ta təma bazlam niye dərmak.

⁵ Ane tuk na, siye i Yahuda neheye ta təma təbey aye na, tə ge sələk ka Pol ta Silas. Ti ye ta pəlaw ndo neheye tə sər wuray bay nəteye faya ta həhaliye ka tsəved kəriye, tə hayatay gər. Tə ma ha ka bo bazlam ka gər i Pol ta Silas. Ta ŋəna ha bazlam niye a wuzlahgəma tebiye. Tsa na, ndo hay ti ye tə lawara na gay i Zason. Ta pəla Pol ta Silas hərwi məhəla tay ahaya kame i ndo hay. ⁶ Ta pəla tay na, ta huta tay ha bay. Tsa na, tə gəsatay ahaya Zason ta malamar neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye. Tə həlatay ahaya kame i ndo i sariya hay.

Tə ndislew ka təv tay na, ta wuda, tə gwad: «Ndo neheye na, nəteye faya ta kwasatay gər a ndo hay tebiye ka məndzibəra, ada anəke na, ta ndislew kanaŋ na, kəkay! ⁷ Zason a təma tay ha ada ndo neheye tebiye faya ta tsikiye na, wu nakə wal tə bazlam i bəy i Roma aye a gay ńgay. Nəteye tə gwad: Bəy bagwar eye andaya mekeleŋ eye, tə zalay Yesu.» ⁸ Siye i ndo hay ta ndo məge sariya hay tə tsəne bazlam niye hay na, a ndalatay haladzay. ⁹ Zason tə siye i ndo hay tə hamatay a ndo i sariya hay təday ada tə gər tay ha.

Pol ta Silas ma Bere

¹⁰ Həvad a ge na, malamar neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye, tə laka tay ha Pol ta Silas a gəma i Bere. Tə ndisl a dəma na, ti ye a gay i maduwule me i Yahuda hay. ¹¹ Ndo i gəma i Bere hay na, nəteye ńgwalak i ndo hay abəra ka Yahuda neheye ma gəma i Tesalonik aye. Ta təma bazlam i Mbəlom tə dərev tay peteh. Tə dzəngawa Derewel i Mbəlom pat pat hərwi məsəre ha wu nakə Pol a tsik aye na, dedək daw? ¹² Ndo hay haladzay mə walaŋ tay tə dzala ha ka Yesu ada mə walaŋ i Gərek hay ta ńgwas neheye məzele tay a da a zləm haladzay aye nəteye haladzay tə dzala ha ka Yesu dərmak.

¹³ Ane tuk na, Yahuda neheye ma Tesalonik aye tə tsəne Pol faya ma diye ha bazlam i Mbəlom ma Bere na, tə həl bo, ti ye mata kwasatay gər a ndo hay ka Pol. ¹⁴ Malamar neheye nəteye mapa mədzal gər eye ka Yesu aye ta zəba faya andza niye na, kwayanja, ti ye ha Pol ta diye i dəlov. Silas ta Timote na, tə ndza ma Bere. ¹⁵ Ndo neheye tə laka ha Pol aye, tə tsal a kwalalan i yam. Ti ye a

gəma i Aten. Tsa na, Pol a gwadatay: «Ka mbədum gər a Bere na, gwadumatay a Silas ta Timote na, tâ yaw, tâ ndza ga ahaya a kanaŋ bəse.» Tsa na, ndo neheye ta mbəda gər a Bere.

Pol ta Silas ma Aten

¹⁶ Ahəl nakə Pol faya ma həbiye Silas ta Timote aye na, a zəba ka gəma i Aten na, a ndalay hal-adzay hərwi maraha eye tə kule hay. ¹⁷ Tə kədawa wuway mə gay i maduwule me ta Yahuda hay ada ta ndo neheye Yahuda hay bay, nəteye tə dəslaway ha gər a Mbəlom aye. Ada ka təv məhay gər nakə tə hayawa gər a dəma aye na, tə kədawa wuway pat pat ta ndo neheye ta diye ta təv eye niye aye.

¹⁸ Ndoweye hay andaya tə pawa bəzay a matətike i Epikuriyen hay ta Sətosiyen hay. Pat wuray tə tsik me tə Pol. Siye hay mə walaŋ tay, tə gwad: «Ndo nakay faya ma bəbəliye wu andza nakay na, mbədaw bo na, kəkay?» Siye hay tə tsəne Pol faya ma diye ha labara i Yesu ada mədahanj hay ta lətseweye abəra ma mədahanj na, tə gwad: «Ma giye faya ma diye ha na, mbəlom i bərakəzanj hay kəla daw?» ¹⁹ Ma dəba eye na, ti ye ha kame i madugula hay ka təv nakə tə zalay Ayəropaz aye. Ti ye naha na, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Damay ha matətike nakay wedeye nəkar faya ka tsikiye tey. ²⁰ Nəkar faya ka tsikameye wu neheye dəda nəmaa tsəne bay aye. A say məgwede kəkay na, a samay nəmaâ sər tey.» ²¹ Ndo i Aten hay ta madurloŋ hay tə dzawa ha həlay i məndze tay tebiye ka məpay zləm a wu neheye wedeye tsa ada ka matəkəre wu wedeye hay.

22 Pol a lətse kame i ndo niye hay, a gwaðatay: «Nəkurom Aten hay, na zəba faya nəkurom na, a sakum məpay bəzay a mbəlom hay wal wal hal-adzay. **23** Hərwi na həhal ma wuzlahgəma kurom na, na ŋatay a təv neheye ka tawalawum kule kurom hay mə dəma aye. Na ŋatay a təv eye andaya nəte tə watsa faya: “Təv nakay na, hərwi mbəlom nakə ndo hay tə sər bay aye.” Ayaw! Mbəlom nakə nəkurom faya ka dəslumay ha gər ka sərum bay aye na, nej na yaw anaŋ mata dəkum ha.

24 «Maa ge məndzibəra tə wu neheye mə dəma aye na, neŋgeye. Neŋgeye bəy i magərbəlom ta dala. Neŋgeye na, ma ndziye mə gay neheye ndo hay ta dəzl aye bay. **25** Ada neŋgeye na, a say ndo zezen mə rəzlay a gər məvəlay wuray bay. Hərwi maa vəl sifa, məsəfəre ada tə siye i wu hay tebiye a ndo hay na, neŋgeye.

26 «Ta ndo nəte na, a ge slala hay tebiye hərwi ada tâ ndza ka məndzibəra tebiye. Ahəl nakə kə ge məndzibəra zuk bay aye na, ba kə pa na kokway i həlay i təv məndze tay, kə pa na kokway i gəma neheye ta ndziye mə dəma aye. **27** A ge andza niye na, hərwi ada ndo hay tâ pəla na. A say tâ bəzay naha həlay ada ta hutiye na. Ta dedek Mbəlom na, neŋgeye dərenj ta nəkway bay. **28** Andza ndoweye andaya a gwað:

“Maa vəlakway sifa na, neŋgeye.

Nəkway kanan, wu nakə faya ka gakweye na,
hərwi ŋgay.”

«Siye i ndo məvəde bazlam kurom hay 6a ta tsik:
“Ayaw, nəmay wawa ŋgay hay.”

²⁹ «Tadə nəkway tebiye wawa i Mbəlom hay na, kâ dzalakwa mə gər kway, Mbəlom na, a ndzəkit bo i kule i gura, i bəre kəgəbay i kwar bay. Wu neheye ndo zezen a lambad tə metsehe ŋgay hərwi matəre ha kule hay. Ane tuk na, wu neheye na, Mbəlom bay. ³⁰ Mbəlom na, kə pa mezeleme niye hay ahəl niye ka məda bay hərwi ahəl niye ndo hay tə sər wuray bay. Ane tuk na, anəke na, neŋgeye faya ma zalateye kwa məŋgay tâ yaw, tâ mbəda ha mede tay. ³¹ Ba Mbəlom ka mbərəm məpe pat i sariya nakə ma giye. Sariya nakə ma giye na, sariya i dedek. Ndo nakə ma gateye sariya a ndo hay aye na, Yesu. A da ha na, ahəl nakə a lətse ahaya abəra ma mədahanj aye.»

³² Tə tsəne bazlam i Pol nakə a tsik ma mələtsew abəra ma mədahanj aye na, siye hay tə ŋgwasa faya ada siye hay tə gwaday: «A samay na, ka tsikameye wu nakay nəmaa piye faya zləm pat mekelej eye sa.» ³³ Tsa na, Pol a yaw abəra mə walaj tay, a ye ŋgway. ³⁴ Siye i ndo mekelenj eye hay ta dzala ha ka bazlam i Pol, tə pay bəzay. Mə walaj tay niye na, Dənis ndo məgawa sariya ka təv i məge sariya tay nakə tə zalay Ayəropaz aye, ŋgwas eye andaya tə zalay Damaris ada siye i ndo mekelenj eye hay sa.

18

Pol ma gəma i Korinjtə

¹ Ma dəba eye na, Pol a lətse abəra ma gəma i Aten, a ye a gəma i Korinjtə. ² A ye nahə a dəma na, a ndzay a gər a Yahuda wuray məzele ŋgay Akelas. Neŋgeye tə wa na ka dala i Poňtus. A yaw abəra ma gəma i Itali ta ŋgwas ŋgay Pərisil hərwi Kəlod bəy

i Roma a gwad: «Yahuda hay tebiye tâ lətse, tâ ye abəra ka dala i Roma.» Pol a ye ka təv tay mata tsikatay me. ³ Pol na, a ŋgarawa peteked i məge ha madzawadzawa. Məsler i Akelas ta ŋgas ŋgay na, məŋgere peteked eye niye dərmak. Hərwi niye Pol a ndza mə gay tay, tə ge məsler diciye. ⁴ Pat i mazəzukw bo na, Pol a yawa a gay i maduwule me i Yahuda hay. A tsikawatay a Yahuda hay kwa a Gerek hay dərmak tâ dzala ha ka Yesu.

⁵ Ane tuk na, ahəl nakə Silas ta Timote ti yaw abəra ka dala i Masedowan aye na, Pol kə ge məsler i wuray sa bay. A dawa ha bazlam i Mbəlom dekdek tsa. A dawatay ha a Yahuda hay Yesu na, Kəriste. ⁶ Ane tuk na, Yahuda hay ta təma bazlam ŋgay bay. Tə tsaday pəleslesle. Tsa na, Pol a yaw abəra mə walaŋ tay. A bəzlum ha burhway i gəma tay abəra ka peteked ŋgay, a gwadatay: «Tadə ka dzum na, mənese ga sa bay. Mənese eye ka gər kurom. Anəke kwayanŋa na diye na ta datay ha bazlam i Yesu a ndo neheye Yahuda hay bay aye.»

⁷ A lətse, a ye abəra ma təv niye. A ye a gay i ndo wuray tə zalay Titus Zustus. Neŋgeye na, a dəslaway ha gər a Mbəlom ada gay ŋgay na, ka tsakay i gay i maduwule me i Yahuda hay. ⁸ Kərispus na, neŋgeye bəy i gay i maduwule me niye. A dzala ha ka Bəy Maduwenj ta ndo i gay ŋgay hay tebiye. Korinje hay haladzay, neheye tə pawa zləm ka bazlam i Pol aye tə dzala ha ka Yesu dərmak. Pol a dzəhuň tay ha a Yam.

⁹ Pat wuray ta həvad na, Bəy Maduwenj a tsikay me a Pol ma məsine, a gwaday: «Pol kâ dzədzar bay, da ha bazlam ga huya, kâ ndza tete bay.

10 Neñ andaya tə nəkar, ndəray ma sliye faya məgaka wuray kwa tsekweñ bay, hərwi ma gəma nakay na, ndo ga hay haladzay mə dəma.» **11** Tsa na, Pol a ndza ma Korinjtə məve nəte ta məzaw. A tətikawatay bazlam i Mbəlom a ndo hay tebiye.

12 A həlay wuray Gayonj neñgeye a ləva dala i Akay eye na, Yahuda hay tə haya gər ka Pol. Tə gəs na ti ye ha kame i Sariya. **13** Tə gwaday a bəy niye: «Ndo nakay na, faya ma tsəviye tay ha ndo hay a pesl tə matətikatay mədəslay ha gər a Mbəlom ta tsəvedəwedeye wal. Wu nakə faya ma tsikateye na, a ye ka bo tə bazlam mapala eye bay.»

14 A say habe a Pol mətsike me, Gayonj a mbədatay na ha faya a Yahuda hay, a gwadatay: «Tađə ndo nakay kə tsik wuray ka bəy i dala kəgəbay a ge mənese nakə ka zal na ha aye na, nəkurom Yahuda hay na sliye faya məzle həlay eye mətsənakum na. **15** Ane tuk na, ka kəđum wuway na, ka wu hay, ka məzele hay kəriye ada ka bazlam kurom mapala eye hay. Wu neheye a zəbakum na ha dəre aye na, a nəkurom eye kurom bəna, neñ na giye sariya i wu neheye andza nakay aye bay. A señ bay, bazlam ga mə dəma bay.» **16** Tsa na, a həhar tay ahaya abəra ma təv məge sariya. **17** Ti yaw abəra na, tə gəs Sosten bəy i gay i maduwule me, tə ndaba na kame i sariya. Ane tuk na, a gay mə gər kəset a Gayonj bay.

Pol a ma a Aŋtiyos

18 Pol a ndza məhəne haladzay ma Korinjtə. Ma dəba eye, a lətse abəra ma Korinjtə, a gər ha malamar hay. A ye a gəma i Seňkore ta Pərisil ada ta Akelas. Mə dəma na, Pol a həz na gər hərwi ba

kə gwad kurre: «Na vəl ha bo ka məge məsler i Mbəlom.» Tsa na, tə lətse abəra ma Sejkəre, tə tsal a kwalalanj i yam ti ye ta Akelas ada ta Pərisil a Anjiyos ka dala i Siri.

19 Tə ndisl a Efez na, Pol a gər ha Pərisil ta Akelas. Neñgeye a ye a gay i maduwule me mata kədəe wuway ta Yahuda hay. **20** Mə dəma na, Yahuda hay ta tsətsah faya, tə gwaday: «Ndza ka təv may məhəne haladzay.» Pol a wuda məndze bay.

21 A lətse, a gər tay ha, a gwadatay: «Tadə kə say a Mbəlom na, na maweye ka təv kurom mba.» A tsal a kwalalanj i yam ma Efez a ye a Sezare.

22 A lətsew abəra ma Sezare na, a ye a Zerozelem təday. A ye a tsikatayaw me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Tsa na, a ye a Anjiyos. **23** A ndza mə dəma məhəne tsakway. A mbədə gər ta dəba, a ye a tas ta Galat ada ta Firigiya. A vəlatay gədañ a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye mə dəma.

Apolos a da ha bazlam i Mbəlom ma Efez

24 A həlay niye na, Yahuda wuray andaya məzele ñgay Apolos, tə wa na ka dala i Aləgəzandəri. Neñgeye kə ndislew a Efez. Ndoweye niye na, a sər matətike wu a ndo hay lele. A sər Derewel i Mbəlom lele. **25** Neñgeye ka tətik bazlam i Yesu. A dawatay ha a ndo hay ada a tətikawatay na, ta tsətsub tsətsub eye lele. A dawa ha na, wu nakə a tsik ka Yesu ta dedek aye. Ane tuk na, a sər na, madzəhubə nakə Yuhana a dzəhubawa ha ndo hay a yam aye tsa. **26** A dazlay a mətsike me parakka mə gay i maduwule me i Yahuda hay, zluwer a gay bay. Pərisil tə zal ñgay Akelas tə tsəne bazlam ñgay

niye na, tə zla na ka təv tay. Tə dəy ha tsəved i Mbəlom peteh.

²⁷ Ma dəba eye na, a say a Apolos mede a gəma i Akay.* Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə vəlay gədanj ada tə watsay derewel a həlay hərwi ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Akay aye tâ təma na lele. Tə watsa a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Akay aye hərwi məgwadatay nahə: «Apolos ki ye naha na, təmum na lele.» Tsa na, Apolos a ye a Akay. A ye naha na, a dzəna tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta njwalak i Mbəlom. ²⁸ Hərwi niye, a dzaŋgawatay Derewel i Mbəlom a Yahuda hay, a dawatay ha parakka Yesu na, Kəriste. Andza niye a dərəzlawatay ka bazlam i Yahuda kame i ndo hay tebiye.

19

Pol ma Efez

¹ Ahəl nakə Apolos ma Korinjt aye na, Pol a ye a Efez. A ye ta mahəmba i dala i Galat. A ye naha na, a ndzatay a gər a ndo neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye. ² A ye naha a tsətsah fataya, a gwadatay: «Ahəl nakə ka dzalum ha ka Yesu aye na, ka hutum Məsəfəre Tsədənja eye daw?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Nəmaa tsəne dəda ndəray kə tsikamay ka Məsəfəre Tsədənja eye bay.»

³ Pol a tsətsah, a gwadatay: «Ka hutum na, madzəhuşə waray?»

---

* **18:27** Məsler hay 18.12.

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Madzəhubə nakə Yuhana a datay ha a ndo hay aye.»

⁴ Pol a gwadatay sa: «Yuhana a dzəhubawa na, ndo neheye a satay mambəde ha mede tay aye. A gwadatay a Israyel hay na: “Dzalum ha ka ndo nakə ma deyeweye kame ga aye”, andza məgwede, Yesu.»

⁵ Tə tsəne bazlam ŋgay na, Pol a dzəhub tay ha yam ta məzele i Bəy Maduwenj Yesu. ⁶ Pol a pa fataya həlay. Kwayanja kwa way a huta Məsəfəre Tsədaŋja eye. Tsa na, tə pa bo ka mətsike me tə bazlam i gəma hay wal wal, tə də ha bazlam i Mbəlom. ⁷ Ndoweye neheye na, ta giye kuro gər eye sulo.

⁸ Ahəl nakə Pol neŋgeye ma Efez aye na, a yawa a gay i maduwule me i Yahuda hay. Kiye mahkar na, a tsikawa me mə dəma, zluwer a gay bay. A tsikawatay a ndo hay ka gər i Bəy i Mbəlom. A say na, ndo neheye faya ta pay zləm aye tə təma bazlam ŋgay. ⁹ Ane tuk na, siye i Yahuda hay haladzay ta kula ha dərev tay. Ta təma bazlam i Pol bay. Tə tsik wu nakə lele bay aye ka tsəved i məpay bəzay a Bəy Maduwenj kame i ndo niye hay tebiye. Tsa na, Pol a gər tay ha, a həl ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a lekwal i ndoweye andaya tə zalay Tiranus. Nəteye niye tebiye, tə kədawa wuway ta ndo hay pat pat. ¹⁰ Niye na, kə ndza məve sulo. Ndo neheye nəteye mandza eye ka dala i Azi niye, Yahuda hay ada Gərek hay tə tsəne bazlam i Bəy Maduwenj Yesu.

Wawa i Seva hay

11 Mbəlom a gawa masuwayan neheye a gatay hərbañəkka a ndo hay aye tə həlay i Pol. **12** Tə zlawatay naħa a ndo i dəvats peteked neheye ta lamay a bo i Pol aye. Tə lamawatay ha a ndo i dəvats hay. Ndo i dəvats hay tə mbəlawə ada ndo neheye məsəfəre lele bay eye hay mə bo tay aye, ti yawa abəra mə bo tay.

13 Siye i Yahuda hay andaya ta həhalawa ka gəma ka gəma hərwi mahəhere fakalaw abəra ka ndo hay. Nəteye dərmak tə dze ha mahəhere fakalaw tə məzele i Bəy Maduwenj Yesu. Tə gwadawatay a məsəfəre neheye lele bay aye: «Ndo-humaw abəra mə bo i ndo nakay tə məzele i Yesu nakə Pol faya ma diye ha bazlam ŋgay aye.» **14** Tə gawa wu niye na, nəteye tasəla. Nəteye wawa i bagwar i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye, tə zalay Seva.

15 Pat wuray tə tsikay a məsəfəre nakə lele bay eye andza niye, a gwadatay: «Neŋ na, na sər Yesu, ada Pol neŋgeye way na, na sər. Nəkurom na, məhey tey?» **16** Tsa na, ndo niye fakalaw mə bo ŋgay aye a mbəzla fataya dədavdav ta gədaŋ. A ze tay ha ta gədaŋ, a gatay mbəlak ada a buwa fataya abəra peteked tay hay. Ta hway bo kəriye.

17 Yahuda hay ta Gərek neheye ma gəma i Efez aye tebiye tə tsəne wu nakə a ge bo aye na, ta dzədzar haladzay. Tə dəslay ha gər a məzele i Bəy Maduwenj Yesu haladzay. **18** Ndo hay haladzay ta təra ndo məpe mədzal gər hay. Ti yawa, tə dəwa ha mənese tay neheye tə gawa aye kame i ndo hay tebiye. **19** Ndo hay haladzay, nəteye neheye tə gawa maharam aye tə həlaw dərewel i maharam

tay, tə fəka tay ha kame i ndo hay tebiye. Tə pasla na andza ta səkəm ha na, suloy eye ma giye kwar i suloy gwezem kuro kuro zlam. ²⁰ Andza niye bazlam i Bəy Maduwenj a ye kame kame, a səkah ta gədaŋ.

Magazləga ma Efez

²¹ Ma dəba i wu neheye a ge bo aye na, Pol a dzala mə gər ɳgay mede a Zerozelem. Ma diye ta Masedowan ada ta dala i Akay.* A gwad: «Na ye a Zerozelem na, na diye a Roma dərmak.» ²² Tsa na, a slər ndo madzəne ɳgay hay, Timote ta Erast a Masedowan. Ane tuk na, bo ɳgay eye a ndza ka dala i Azi tsakway sa.

²³ A həlay niye na, magazləga a lətse haladzay ma gəma i Efez hərwi bazlam i Yesu Bəy Maduwenj. ²⁴ Ndoweye andaya a lambadawa wu hay ka suloy. Məzele ɳgay na, Demetəriyos. Wu neheye a lambadawa aye na, wawa i gay hay tsekwenj tsekwenj neheye a ndzəkit bo gay bagwar eye nakə ndo hay ta duwulaway me a mbəlom tay nakə a ndzəkit bo ɳgwas, tə zalay Artemis aye. Andza niye neñgeye ta ndo i məsler ɳgay hay tə hutawa ha suloy haladzay. ²⁵ A ye, a hayatay gər a ndo i məsler ɳgay hay ta ndo neheye tə gawa slala i məsler niye aye, a gwadatay: «Dzam ga hay sərum ha, ka hutakweye zlele haladzay na, hərwi məsler nakay. ²⁶ Ane tuk na, nəkurom faya ka ɳgatumeye ada faya ka tsənumeye wu nakə faya ma giye bo aye. Pol faya ma tsikateye a ndo hay na, kule neheye nəkway faya ka ɳgarakweye aye nəteye mbəlom hay bay. Ndo hay haladzay ta təma bazlam ɳgay. Kanan ma

---

* **19:21** Məsler hay 18.12.

gəma i Efez dekdek bay, ka dala i Azi tebiye. ²⁷ Tadə kə ge andza niye na, ndo hay ta tsikiye wu nakə lele bay eye ka məsler kway. Ada ta tsikiye na, ka məsler kway dekdek bay. Ta tsikiye wu nakə lele bay aye ka gay i maduwule me i bagwar i mbəlom kway Artemis. Kwa nənjeye na, ndo hay ta zəbiye faya bagwar eye sa bay. Azlakwa ndo hay tebiye ka dala i Azi ada ka məndzibəra tə dəslay ha gər na, a nənjeye duh.»

²⁸ Ndo hay tebiye tə tsəne andza niye na, a ndalatay haladzay. Ta wuda, tə gwad: «Bagwar eye na, Artemis mbəlom i Efez hay.» ²⁹ Gəma a ndza na, huşuya, huşuya. Ndo hay tə gəs Gayus ta Aristark. Nəteye neheye sulo aye na, Masedowan hay, tə lakawa ha Pol. Ti ye tay ha a təv i həbad tay nakə tə gawa mədəma aye. ³⁰ A say a Pol mede a təv i ndo niye hay. Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə gay me, ta vəlay tsəved mede bay. ³¹ Siye i ndo neheye nəteye ma məsler bagwar eye ka dala i Azi ta təra dzam i Pol aye, tə slər ndo ka təv i Pol, tə gwad mā ye a təv i həbad tay niye bay.

³² Nəteye niye hay tebiye mahaya gər eye na, nəteye mə wadən wadən hərwi siye hay faya ta wudiye wu mekeleñ, siye hay ta wuda hərwi wu nənjed. Siye haladzay mə walən tay niye tə haya gər hərwi mey na, tə sər bay. ³³ Ndo Yahuda wuray andaya ka təv eye niye. Məzele əngay Aləgəzandər. Siye i Yahuda hay ti ye ha Aləgəzandər kame. Ta təkəray bazlam eye niye. Tsa na, a zla həlay ka mbəlom, a say mətsike me ada mədatay ha. ³⁴ Ane tuk na, ndo niye hay ta zəba faya nənjeye ndo i Yahuda na, ta wuda tebiye tay eye, tə gwad:

«Bagwar eye na, Artemis i Efez hay.» Tə ndza faya ka mətsike andza niye bəre sulo.

³⁵ Ka mandəve ŋgay eye na, ndo mələve gəma niye kə sla faya məgwadatay tâ ndza tete. Ndo niye hay tebiye tə ndza tete. Tsa na, a gwadatay: «A nəkurom Efez hay, Efez na, gəma i mbəlom bagwar eye Artemis, maa sər bay na, way? Ada kwa way ma dəslay ha gər a mandzəkit bo ŋgay nakə a kalaw mə mbəlom aye. ³⁶ Kwa way na, a sər. Nəkurom ndzum dikkik. Kâ gum wu neheye lele bay aye bay. ³⁷ Ndo neheye ka gəsumatay ahaya kanaŋ aye na, tə gaw məkal mə gay i mbəlom kway bay ada ta tsaday a mbəlom kway wal bay tuk na, kəkay? ³⁸ Tađə Demetəriyos ta ndo i məsler ŋgay hay bazlam tay andaya mətsike ka ndo na, tâ ge ta tsəved eye. Ndo məge sariya hay andaya, tâ ye tâ wuda ka təv tay. ³⁹ Tađə wu mekeleŋ eye hay andaya a sakum bəbay na, bagwar neheye anəke kanaŋ aye tâ ŋgənakum ha bazlam eye. ⁴⁰ Ka gakwa metsehe bay na, Roma hay ta makway ha mənese, ta gwadakweye “Ka dazlumay na, a vəram.” Ka hutakweye gər i bazlam kwa tsekwenj mədatay ha nəmay haya gər hərwi wu nakay na, ka slakweye faya mətsikatay bay.» Tsa na, a gwadatay a ndo hay: «ŋgənum gər.» Ndo hay ta ŋəna gər, ti ye wu tay tuk.

20

Pol ma Masedowan ada ma Akay

¹ Haya haya i bazlam niye hay a ndəv na, Pol a hayatay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. A vəlatay gədaŋ tə məmatay na ha dərev. A gwadatay

na: «Ndze gwa.» Tsa na, a ye ŋgway ka dala i Masedowan. ² A həhal ma gəma niye, a vəlatay gədaŋ a ndo məpe mədzal gər hay ta məmatay naħa dərev. Ma dəba eye, a ye a gəma i Gerek. ³ Mə dəma na, a ndza kiye mahkar. Həbe a say a Pol mede a gəma i Siri. Ane tuk na, a tsəne a satay a Yahuda hay məkəde na. Hərwi niye a ma ŋgway ta Masedowan. ⁴ Ndo neheye tə laka ha aye na, Sopater wawa i Pirrus, neŋgeye ndo i gəma i Bere, Aristark ta Sekondus, nəteye ndo i gəma i Tesalonik hay, Gayus neŋgeye a yaw abəra ma Derbe, Timote ada Tisik ta Tərofime nəteye ka dala i Azi. ⁵ Nəteye neheye na, tə lahamay kame, ti ye a Tərowas mata həbe may mə dəma. ⁶ Ma dəba i magurlom i Pak, nəmay nəmaa tsal a kwalalan i yam, nəmaa ye abəra ma Filipi. Nəmaa ge məhəne zləm ka tsəved na, nəmaa ndisl a gəma i Tərowas tuk. Nəmaa ndza mə dəma luma nəte.

Awtis a lətsew abəra ma mədahan

⁷ Pat i luma i manjəzla ta huwa na, nəmaa haya gər hərwi mənde daf i matəkəre məməte i Yesu.* Tədəe eye na, Pol ma gəriye tay ha, ma diye ŋgway. Hərwi niye, a tsikatay bazlam i Mbəlom hus a magərhəvad. ⁸ Nəmay mahaya gər eye na, ka gər i gay neŋged. Gay nakə nəmay mə dəma aye na, lalam hay haladzay mavata eye. ⁹ Mə gay eye niye na, wawa eye andaya gawla eye, məzele ŋgay Aw̄tis. Neŋgeye mandza eye ka mavavar faya ma piye zləm ka bazlam i Pol niye a tərəts ha bay, faya ma tsikiye huya aye. Tsa na, məndzehəre a gəs na, a bərəzl a məndzehəre. A sər ka bo sa bay, səkwat

---

* **20:7** Məsler hay 2.42.

a dədaw abəra mə gay ka gər i gay mamahkar eye ka dala. Ndo hay tə mbəzlaw tə lətse ha ka mbəlom na, kə mət tsiy. ¹⁰ Pol a mbəzlaw, a ye ka təv ŋgay. A guduk naħa faya, a zla na a həlay, a gwadatay: «Dərev mā ye fakuma abəra bay, kə mət bay.» ¹¹ Tsa na, Pol a tsal a gay niye sa. A ye naħa a zla makwala, a ŋgəna ha. Tsa na, tə nda. A ma ka mətsike me haladzay sa hus a mekedoe, a ye ŋgway. ¹² Ndo hay tə laka ahaya gawla nakə meenenj aye a mətagay. Ndo hay tebiye dərev tay a ŋgwasa.

¹³ Nəmaa ye, nəmaa tsal a kwalalaŋ i yam hərwi məhəle may a Asos. Pol neŋgeye, a say mede tə sik. Nəmay, nəmaa gwad na, nəmaa zliye na ka me i dəlov mə dəma. ¹⁴ A ndzamay naħa a gər ma Asos na, a tsal a kwalalaŋ i yam, nəmaa zla na ka me i dəlov. Nəmaa ye a gəma i Metilen. ¹⁵ Tədəe eye na, nəmaa ndisl a Siyo. Tədəe taday eye na, nəmaa ndisl a Samos. Tədəe tadakay eye na, nəmaa ndisl a gəma i Melet. ¹⁶ Niye andza məgwede na, a say a Pol məndze ma Efez bay hərwi ma ta mətsiye ka dala i Azi, ma ndisliye a Zerozelem bəse bay. Taðə ma giye bo na, a say məndisle a Zerozelem pat i Peñtekot.†

Pol a tsikatay me a ndo i Efez hay

¹⁷ Ahəl nakə nəmaa ndisl a Melet aye na, Pol a slər ndo ka madugula neheye tə ndzatay kame a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Efez aye ada tâ yaw ka təv ŋgay. Ndo niye a ye, a zalatayaw. ¹⁸ Ndo niye hay tə həlaw bo, tə ndislew ka təv ŋgay na, a gwadatay: «Kwa i mede naħa ga a gay kurom ka dala i Azi na, ka sərum ha məndze ga mə

† **20:16** Məsler hay 2.1.

walaŋ kurom. ¹⁹ Na gay məsler a Bəy Maduwenj tə marəhay ha gər, tə mədzal gər eye ada na sa dəretsətseh haladzay hərwi Yahuda hay a satay məkəde ga. ²⁰ Ka sərum ha, wu nakə ma gakumeye ŋgama aye na, na ŋgaha na bay. Na ədakum ha tebiye. Na tətikakum kame i ndo hay ada mə gay kurom hay. ²¹ Na tsikatay a Yahuda hay ada a ndo neheye Yahuda hay bay aye, tâ gər ha mezeleme tay, tâ yaw ka təv i Mbəlom. Tâ yaw, tâ pa mədzal gər tay ka Bəy Maduwenj kway Yesu Kəriste.

²² «Anəke na, na diye a Zerozelem. Maa gen kutoŋ mede a dəma na, Məsəfəre Tsəðanŋja eye ada na sər wu nakə ma ta ndzeŋeye a gər mə dəma aye bay. ²³ Wu nakə na sər aye na, gəma nakə na ye a dəma aye na, Məsəfəre Tsəðanŋja eye faya ma deŋeye ha. A gwedenj: “Məgəse kar a daŋgay tə dəretsətseh faya ma həbiye kar.” ²⁴ Ane i ga na, na ndziye ma bəra mba, a’ay duh na mətiye na, wuray andaya a yeŋ a gər ka zal bay. Wu nakə a seŋ aye na, na ndəviye ha məsler i bəy Maduwenj Yesu nakə a vəleŋ aye hus ka mandəve ŋgay eye. Məsler nakə a vəleŋ aye na, məde ha Labara N̄gwalak eye i ŋgama i Mbəlom.

²⁵ «Məndze ga nakə na ndza mə walaŋ kurom aye, na tsikawakum na, labara i Bəy i Mbəlom. Na sər ha anəke na, ka ta ŋgatumenjeye dəda sa bay. ²⁶ Hərwi niye, na tiye mbal abəra ka gər kurom. Tadə ndərəy nəte kədze abəra mə walaŋ kurom na, mənese ga sa bay. ²⁷ Hərwi na ədakum ha wu nakə a say a Mbəlom məge aye tebiye. Na ŋgaha fakuma abəra wuray kwa tsekweŋ bay tebiye. ²⁸ Tsəpum gər kurom, ada wene wene eye na, tsəpum ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye Məsəfəre

Tsədañja eye a gwadakum tsəpum aye. Gumatay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Wawa i Mbəlom, bo ŋgay eye a mət na, hərwi ada tâ təra ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. ²⁹ Hərwi, na sər ha, na ye gwa na, ndo hay ta deyeweye a walanj kurom. Nəteye ta ndzəkit bo na, andza kəra i pesl hay, ta gəriye ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu bay. ³⁰ Ada kwa mə walañ kurom ndo hay ta dazleye a maraw me hərwi masəpete tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka məpatay bəzay. ³¹ Gum metsehe lele, sərum ha na, məve mahkar, ta həvadətə həpat neñ faya na dəy ha metsehe kwa a way nətətə ta hətətə ta mətuwe eye.

³² «Anəke na, na gəriye ha a həlay i Mbəlom. Neñgeye ma gakumeye ŋgalak andza nakə a tsik aye. Neñgeye na, ma səkahakumeye ha mədzele ka Yesu kame kame ta gədañ ŋgay ada ma vəlakumeye wu neheye a ləva ha bo ma ta vəlateye a ndo neheye ta təra i ŋgay hay aye. ³³ Nej na, dada na tsətsah suloy, gura kəgəbay peteked ka ndəray bay. ³⁴ Bo kurom eye ka sərum ha, na ge məsler na, tə həlay ga eye hərwi məhute wu mənday may a neñ ta ndo neheye tə lakawa ga ha aye. ³⁵ Na dəkum ha na, ada kâ gum məsler nakə ma dzəniye ndo i mətawak hay aye. Bazlam i Bəy Maduwenj kway Yesu nakə a tsik aye na, mā makumaw a gər. A gwadə: “Ka vəlay wu a ndo na, ka hutiye məñgwese a ze ndo nakə a təma aye.”»

³⁶ Pol a ndəv ha bazlam niye na, a dəkw gurmets, a duwulay naha me a Mbəlom ta nəteye tebiye.

³⁷ Ta ndəv ha maduwule me na, nəteye tebiye tə pa bo ka mətuwe haladzay. Ti ye naha, tə gəs na ka bo təmbolok təmbolok, tə tsikay me ta mətuwe

eye, tə gwaday: «Do tə zay.» ³⁸ Wu nakə a ndalatay wene wene aye na, Pol a gwadatay: «Dada ka ta ŋgatumerjeye sa bay» aye. Tsa na, tə laka ha Pol hus ka təv i kwalalanj i yam.

21

Pol ma diye a Zerozelem

¹ Nəmaa ŋgəna gər na, nəmaa ye, nəmaa tsal a kwalalanj i yam. Nəmaa ye kwayanja a gəma i Kos. Tədœ eye na, nəmaa ndisl a Rodes. Nəmaa lətse abəra ma Rodes, nəmaa ye a Patara. ² Nəmaa ye naħa a dəma na, nəmaa huta kwalalanj i yam nakə ma diye a gəma i Fenisi aye. Tsa na, nəmaa tsal a dəma, nəmaa ye ha. ³ Ahəl nakə nəmay ma wuzlah i dəlov aye na, nəmaa ŋgatay a gəma i Sipəre tə həlay i gula. Nəmaa ye a gəma i Siri. Nəmaa ndisl a gəma i Tir. Mə dəma na, tə mbəzla ahaya wu hay abəra mə kwalalanj i yam. ⁴ Nəmaa ndzatay a gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu mə dəma. Nəmaa ndza ka bo dziye luma nəte. Məsəfəre Tsədaŋja eye a datay ha wu nakə ma ta ndzay a gər a Pol aye. Tsa na, tə gwaday: «Pol, kâ ye a Zerozelem bay.»

⁵ Ane tuk na, məhəne tasəla ka ndəv tsiy, nəmaa həl bo, nəmaa ye. Tə laka may ha tebiye tay eye, ŋgwas tay hay, ta wawa hay hus ka me i bəlay dərenj tə walaŋ gay. Nəmaa ndisl ka me i bəlay na, nəmaa dəkw gurmets, nəmaa dūwulay me a Mbəlom. ⁶ Tsa na, nəmaa tsik me a bo nəte nəte. Nəmay nəmaa tsal a kwalalanj i yam, nəteye na, ta mbəda gər a mətagay tay hay.

⁷ Nəmaa ye abəra mə Tir tə kwalalanj i yam, nəmaa ye a Pətolmayis. Mə dəma na, nəmaa

tsikatay me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, nəmaa ndza mə dəma məhəne nəte ta nəteye. ⁸ Tədəe eye na, nəmaa həl bo, nəmaa ye ada nəmaa ndisl a Sezare. Mə dəma na, nəmaa ye a gay i Filip. Neñgeye ndo mətətikawa bazlam i Mbəlom. Neñgeye na, nəte mə walaj i ndo neheye tasəla tə pala tay ha ahəl niye ma Zerozelem aye.* ⁹ Dem əngay hay andaya fad, ta ye a zal zuk bay. Tə dawa ha bazlam i Mbəlom a ndo hay. ¹⁰ Nəmaa ndza məhəne haladzay na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom wuray tə zalay Agabus a yaw abəra ma Yahuda, a ye naha ka təv may. ¹¹ Tsa na, a zla wu məbəre bəzay i huđ i Pol. A dzawa ha sik tə həlay əngay. Tsa na, a gwad: «Məsəfəre Tsədaňja eye a gwad na, kəkay? A gwad na: “Ndo nakə na zla wu i bəzay i huđ əngay aye na, bəy i Yahuda hay ta dzawiye na andza nakay ma Zerozelem. Ta dzawa na na, ta vəlateye ha a həlay a ndo neheye Yahuda hay bay aye.”»

¹² Bo may eye ta malamar neheye ma Sezare aye nəmaa tsəne bazlam niye na, nəmaa gay amboh a Pol. Nəmaa gwaday: «Kâ ye a Zerozelem bay.»

¹³ Ane tuk na, a mbədəməy faya, a gwadamay: «Ka tuwumeye ada faya ka dədümənjeYE ha dərev na, hərwi mey? Neñ na, neñ maləva bo eye tə gəs ga a dangay kə ge duh bay tə kəd ga, nə mət hərwi Bəy Maduwenj Yesu ma Zerozelem.»

¹⁴ Nəmaa zəba faya na, ma gəsiye bazlam may bay. Nəmaa rəzlay a gər mətsikay sa bay. Nəmaa gwad: «Bəy Maduwenj mə ge wu nakə a say aye.»

---

* **21:8** Məsler hay 6.5 ada 8.5-40.

15 Nəmaa ndza məhəne tsakway ma Sezare na, nəmaa həl bo, nəmaa ye a Zerozelem tuk. **16** Siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə lakamay ha. Nəmaa ye a gay i ndoweye andaya məzele əngay Mənasaŋ. Neñgeye ndo i gəma i Sipəre, a pa mədzal gər ka Yesu na, kurre. Nəmaa ndziye na, mə gay əngay.

Pol ta Yakuba

17 Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta təma may tə məñgwese eye lele.

18 Tədəe eye na, Pol ta nəmay, nəmaa ye a gay i Yakuba. Mə dəma na, madugula neheye tə ndzatay kame a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye tə haya gər tebiye. **19** Pol a tsikatay me ada a təkəratay wu nakə Mbəlom a ge tə neñgeye ma məsler əngay nakə a ge mə walaŋ i ndo neheye Yahuda hay bay aye tebiye.

20 Tə tsəne andza niye na, ta zambaday a Mbəlom. Tsa na, tə gwaday a Pol: «Pol, malamar, zəba Yahuda hay haladzay ma pasliye bo bay, ta dzala ha ka Yesu, nəteye huya faya ta pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye nakə Mbəlom a vəlay a Musa aye. **21** Azlakwa bay, ta tsəne nəkar na, ka tətikateye a Yahuda neheye tebiye nəteye mandza eye mə walaŋ i bərakəzanj hay ta gər ha bazlam mapala eye nakə Mbəlom a vəlay a Musa aye. Ka gwadateye: “Kâ dəsum tay ha wawa kurom hay bay ada kâ pumay bəzay a kule i Yahuda hay bay sa.” **22** Ada məge kəkay? Ta səriye ha ta dedek nəkar andaya ka ndislew kananj. **23** Ge wu nakə nəmaa tsikaka anəke aye. Ndo hay anaŋ fad, ta vəl ha bo tay hərwi məsler i Mbəlom. **24** Həlay tay

mede hərwi məbere bo tsəðaŋja ada mahəze gər andza nakə tə gawa aye mazlambar kə sla. Dum ka bo dziye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom hərwi məbere bo yak dərmak. Səkəmumatay wu hay a həlay. Ka ge andza niye na, wu nakə ndo hay ta təkər ka nəkar aye na, andza dedek andaya mə bazlam tay niye ta təkər aye bay. Ada ta gwadiye nəkar dərmak faya ka rəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye. ²⁵ Ndo neheye Yahuda hay bay aye ada ta təra ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye na, bə nəmaa watsa tay naħa bəðaw? Nəmaa watsa tay naħa, nəmaa gwadatay: “Tâ həpəd slo nakə tə kəðay a kule aye bay. Tâ nda bambaz bay kwa gənaw nakə a mət məməte aye tâ həpəd slo eye bay. Tâ tsəpa bo tay abəra ka mezeleme.†”»

²⁶ Tədəe eye na, Pol a ye ta ndo neheye fað aye, ti ye mata bere bo tsəðaŋja. Tsa na, Pol a ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, a gwaday a ndo məvəlay wu a Mbəlom: «Məhəne tasəla ka ndəv abəra mə dəma na, məbere bo kway ma ndəviye, nəmaa maweye hərwi ada kwa way mā vəlay wu a Mbəlom.»

Tə gəs na Pol

²⁷ Məhəne niye tasəla eye ma ta ndəviye kəðayya na, Yahuda neheye ti yaw abəra ka dala i Azi aye tə ңgatay a Pol mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tə patay me a ndo hay ada tâ ye tâ gəs na. Ti ye faya tə gəs na. ²⁸ Ta wuda, tə gwad: «Israyel hay, hwayumaw! Ndo nakə a tsikawa wu nakə lele bay ka Israyel hay, ka bazlam i Musa mapala eye ada ka gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, neñgeye

---

† 21:25 Məsler hay 15.20.

anaŋ. Anəke na, neŋgeye faya ma zakiye ha wene wene eye na, kə həlaw ndo neheye Yahuda hay bay aye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Kə nas ha təv nakə tsədaŋja eye.» ²⁹ Tə tsik andza niye na, tə ŋgatay a Tərofime ndo i Efez tə Pol mə walaŋ gay. Tə dzala mə gər tay ma giye Pol kə zla ahaya a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom.

³⁰ Ndo hay tebiye mə walaŋ gay tə tsəne labara niye. Ndo hay ta hwayaw kwa məŋgay məŋgay. Tə gəs na Pol, tə vaha na abəra dəren tə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tsa na, kwayanŋja ta dərəzl na məged. ³¹ Ahəl nakə ta pəla tsəved a satay məkəde na Pol aye na, bagwar i bəy i sidzew i Roma a tsəne ndo hay tebiye ma Zerozelem mə wadəŋ wadəŋ. ³² Kwayanŋja, a ye ta bagwar i sidzew ada sidzew siye hay ta hway ka təv i ndo niye hay. Ndo hay tə ŋgatay a bagwar i bəy i sidzew ta sidzew siye hay na, tə gər ha məkəde Pol.

³³ Bagwar i bəy i sidzew niye a həndzəd naha ka təv i Pol, a gəs na. Tsa na, a gwadatay: «Dzawum na lele tə tsalalaw sulo.» Tsa na, a tsətsah ka ndo hay, a gwadatay: «Ndo nakay neŋgeye na, way? A ge na, mey?» ³⁴ Ane tuk na, ndo niye hay tebiye faya ta wudiye ta gədaŋ. Siye hay ta wuda, tə tsik wal, ada siye hay ta wuda, tə tsik wu mekelen. Bagwar i bəy i sidzew niye a sla faya mətsəne wuray dedek eye bay, hərwi faya ta wudiye haladzay. Tsa na, a gwadatay a sidzew hay: «Dum ha Pol a təv kway nakə ka ndzawakwa mə dəma aye.» Tsa na, ti ye ha Pol a dəma.

³⁵ Ahəl nakə faya ta diye na, Pol a ndisl ka təv nakə maga madədo aye na, sidzew hay tə zla na hərwi ndo hay faya ta ŋgədətsiye na ka

zal. ³⁶ Hərwi ndo hay tebiye faya ta pay bəzay tə mawude eye, tə gwad: «Kədum na!»

Pol a tsikatay me a ndo hay

³⁷ Ahəl nakə faya ta fələkwiye ha Pol a gay tay niye na, Pol a gwaday a bagwar i bəy i sidzew niye tə bazlam i Gərek: «Ka vəlenjeye tsəved ka mətsikaka wu ga andaya tədew?»

Bagwar i bəy i sidzew niye a tsətsah faya, a gwaday: «Nəkar na, ka sər bazlam i Gərek dəw?
³⁸ Na gwad nəkar ndo i Ezipt wuray patakay a zlaw mawesewes a hudgay aye ada a həlaw ndo hay gwezem fad tə wu həlay a patay ha a kəsaf hərwi mabəbazl tay ha ndo hay aye bədaw?»

³⁹ Pol a mbədəy faya, a gwaday: «Neñ na, ndo i Yahuda. Tə wa ga ma gəma i Tarsis ka dala i Silisi. Neñ ta dedek wawa i gəma niye lele eye. Amboh vəlenj tsəved ka mətsike me, na tsikateye me a ndo hay.»

⁴⁰ Bagwar i bəy i sidzew niye a vəlay tsəved ka mətsike me. Pol a lətse ka dakakal i gay, a gatay tə həlay kət kət ada ndo hay tebiye tâ ndza tete. Tsa na, ndo hay tebiye tə ndza tete. Pol a dazlay mətsikatay me tə bazlam i Yahuda hay.

22

¹ «Malamar ga hay ta bəba ga hay, bazlam ga nakə anəke na tsikakumeye, na mbədiye ha ka bo abəra me aye na, tsənum təday.»

² Ndo niye hay tə tsəne Pol faya ma tsikateye me tə bazlam i Yahuda hay na, ta səkah ha məndze tete sa.

Tsa na, Pol a gwadatay: ³ «Neñ na, ndo i Yahuda. Tə wa ga ma gəma i Tarsis ka dala i Silisi. Na gəl

na, kanaŋ ma Zerozelem. Ndo nakə a dzengeŋ aye na, Gamaliyel. Maa tətikerŋ məpay bəzay a bazlam mapala eye i bəba təte kway hay kəkay na, neŋgeye. Na vəlay ha bo peteh a Mbəlom andza nəkurom neheye anaŋ bəgom aye. ⁴ Na gatay dəretsətseh a ndo neheye tə pay bəzay a Bəy Maduwenj Yesu aye hus ka məkədə tay ha mədahanj eye. Na gəs tay ha haladzay. Kwa ŋgwas hay, na ye tay ha a daŋgay. ⁵ Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom ta madugula hay ta sliye faya məhəle mbal ga, na tsik na, dedek. Ta watsa dərewel hay, ta vəlenj a həlay hərwi mede ha ka təv i malamar neheye nəteye Yahuda hay ma gəma i Damas aye. Ada na ye a dəma na, mata gəse ndo neheye faya ta pay bəzay a Yesu aye hərwi ada nā həlatay ahaya kanaŋ a Zerozelem məgataj dəretsətseh.

⁶ «Ahəl nakə neŋ faya na diye, neŋ bəse na ndisliye a Damas aye na, mazlambar magərhəpat. Kwayanŋa dzaydzay bagwar eye a mbəzlaw abəra mə mbəlom. A lawara ga a wuzlah tuwzik, a dəv dzaydzay haladzay. ⁷ Tsa na, na dəd' ka dala. Na tsəne mətsike me, a ləvaw mə mbəlom, a gwedenjew: “Sol, Sol, nəkar faya ka geŋeye dəretsətseh andza niye na, hərwi mey?”

⁸ «Na tsətsah: “Nəkar way, Bəy Maduwenj?”

«Mətsike me niye a mbədəŋjew faya, a gwad: “Neŋ na, Yesu ndo i Nazaret nakə faya ka geye dəretsətseh aye.” ⁹ Ndo neheye faya ta lakiye ga ha aye ta ŋgatay a dzaydzay niye, ane tuk na, ta tsəne mətsike me i ndo nakə a tsikeŋjew me aye bay.

¹⁰ «Na tsətsah naha faya, na gwadəy: “Na giye na, kəkay, Bəy Maduwenj?”

«Bəy Maduweŋ a gwedenjew faya: “Lətse, do a Damas. Ka ndisl naha a dəma na, ta tsikakeye wu nakə Mbəlom ma gwadakeye ge aye.” ¹¹ Na lətse ka mbəlom na, na ŋgatay a dəre bay, hərwi dzaydzay nakə a dəv haladzay aye ka gulufeŋ ha dəre. Ndo neheye faya ta lakiye ga ha aye, tə gəsen həlay, ti ye ga ha a Damas.

¹² «Ma Damas na, ndoweye andaya məzele ŋgay Ananiyas. Neŋgeye ndo məpay naha faya a Mbəlom lele ada a rəhay ha gər a bazlam kway mapala eye lele. Yahuda neheye ma Damas aye ta rəhay ha gər lele. ¹³ A ye naha ka təv ga, a gwedenj: “Sol malamar ga, dəre yak mâ həndək!” A tsik andza niye na, kwayanja dəre ga a həndək. Na ŋgatay a bo ŋgay eye tuk. ¹⁴ A gwedenj sa: “Mbəlom i bəba təte kway hay kə zla kar kurre hərwi ada kâ sər wu nakə a say ka giye aye ada kâ ŋgatay a ndo nakə mənese andaya faya təbey aye ada kâ tsəne mətsike me i ŋgay eye ŋgway andza nakə anəke kə ge bo tsiy aye. ¹⁵ Anəke nəkar ka təra na, ndo məhəle mbal ŋgay. Mbəlom kə slər kar ha mədətay ha a ndo hay wu nakə ka tsəne aye tə wu nakə ka ŋgatay aye. ¹⁶ Anəke ka həba na, sa mey? Lətse ka mbəlom ta dzəhuš kar ha a yam ada tsətsah faya mâ dzəna kar hərwi ada Mbəlom mâ bara fakaya abəra mezeleme.”

¹⁷ «Ma dəba eye na, na mbəda gər a Zerozelem. Na yawa a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, na duwulaway me a Mbəlom. Pat wuray na, na ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Neŋ faya na duwuleye me na, məsine a genj. ¹⁸ Ma məsine ga niye na, na ŋgatay a Bəy Maduweŋ, a gwedenj:

“Lətse, do abəra ma Zerozelem hərwi ndo neheye na, ta tsəniye bazlam yak nakə ka nej aye bay.”

¹⁹ «Na mbədəy faya a Bəy Maduwenj, na gwadəy: “Dedək Bəy Maduwenj, tə sər ha lele na yawa a gay i maduwule me hərwi məgəse tay ha ndo neheye tə dzala ha ka nəkar aye a dançay ada məndebe tay ha. ²⁰ Ahəl nakə tə kəd na Etiyen, ndo məde ha bazlam yak aye na, nej andaya dərmak, a yen a gər. Na həba ka petekəd i ndo neheye tə kəd na Etiyen aye.”

²¹ «Ane tuk na, Bəy Maduwenj a gwədeŋ: “Do, na sləriye kar ha a gəma dəren eye hay, ka təv i ndo neheye Yahuda hay bay aye.”»

Pol kame i bagwar i sidzew i Roma

²² Ndo niye hay tə pay zləm a bazlam i Pol nakə faya ma tsikateye hus a ndisl ka bazlam nakə a gwad «Na sləriye kar ka təv i ndo neheye Yahuda hay bay» aye. Tsa na, ta wuda ta magala, tə gwad: «Dzum ha ndo nakay abəra mə dəma! Kədüm na abəra mə dəma mədahaŋ eye! Neŋgeye na, a ye ka bo ma ndziye ka bəra bay.»

²³ Ta wuda haladzay, ta kal ha petekəd tay a magərbəlom. Tə həl bətekew məkutse a magərbəlom dadukdukwe. ²⁴ Bəy i sidzew a zəba faya andza niye na, a gwadatay a sidzew hay: «Gəsum na, ada kâ yum ha a gay.» Tə gəs Pol, tə fələkwa ha a gay. Ti ye naħa na, a satay məndebe na Pol hərwi məgay kutoŋ ka mətsike me, mā datay ha Yahuda hay ta wuda na, hərwi mey?

²⁵ Tə dzawa Pol mata ndebe tuk na, Pol a gwadəy a bagwar i sidzew niye: «Nəkar na, tsəved yak

andaya məndeñe ndo i Roma nakə ta gay sariya zuk bay aye ta mandalañba daw?»

26 Bagwar i sidzew a tsəne bazlam i Pol na, a ye ka təv i bəy bagwar eye i sidzew hay, a ye a day ha bazlam i Pol nakə a tsik aye. A gwaday: «Ka giye tebiye na, kəkay? Ndo nakay na, ndo i Roma.»

27 Tsa na, bagwar i bəy i sidzew niye a ye ka təv i Pol. A ye naha a tsətsah faya, a gwaday: «Tsikenj ta dedek, nəkar na, ndo i Roma daw?»

Pol a mbəðay faya, a gwaday: «Ayaw! Neñ ndo i Roma.»

28 Bəy i bagwar i sidzew niye a gwad: «Neñ na təra ndo i Roma na, na vəl suloy haladzay.»

Pol a mbəðay faya, a gwaday: «Neñ tə wa ga na, ndo i Roma ńgway bəna na səkəm ta suloy andza nəkar bay.»

29 Kwayanjña ndo neheye maləva bo eye ta ndañiye Pol məgay kutoñ ka mətsike me aye, ta həndzəð faya abəra. Bo i bagwar i bəy i sidzew eye a sər ha Pol neñgeye ndo, a pay tsalalaw a ndo i Roma na, a dzədzar haladzay.

Pol kame i madugula i Yahuda hay

30 Bagwar i bəy i sidzew niye a say məsere ha Yahuda hay tə may ha mənese hərwi mey. Hərwi niye, tədəe eye na, a pəla ahaya tsalalaw abəra mə həlay a Pol. Tsa na, a zalatay a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tebiye. A hayatay gər. Tsa na, tə zla ahaya Pol, a lətse ha kame tay.

23

1 Pol a ndazl tay ha bagwar i Yahuda hay. Tsa na, a gwadatay: «Malamar ga hay, neñ na sər ha

məndze ga ka tsəved i Mbəlom na, lele. Mədzal gər ga mapa eye na, ka neñgeye.»

² Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom məzele ñgay Ananiyas, a tsəne na, a gwadatay a ndo neheye nəteye bəse ka təv i Pol aye: «Fumay ka bazlam.»

³ Pol a gwaday: «Mbəlom ma fakeye na, a nəkar. Ka ndza kanañ məgenj sariya na, andza nakə bazlam mapala eye a tsikaka aye. Ane tuk na, nəkar eye duh faya ka nasiye ha bazlam i Mbəlom mapala eye hərwi ka vəlateye tsəved a ndo hay tâ kəd ga.»

⁴ Ndo neheye nəteye bəse ka təv i Pol aye, tə gwaday a Pol: «Ka tsaday a bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom na, kəkay!»

⁵ Pol a mbədatay faya, a gwadatay: «Malamar ga hay, na sər ha neñgeye bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom bay. Hərwi mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: “Dada ka tsikiye wuray manasa eye ka bəy i gəma yak bay.*”»

⁶ Pol a sər ha, ndo neheye mahaya gər aye na, siye hay Saduke hay, siye hay Farisa hay. Hərwi niye a wuda kələrra kame tay, a gwadatay: «Malamar ga hay, neñ na, ndo Farisa ada gwala ga hay na, Farisa hay. Ka gumenjeye sariya anəke na, hərwi nakə na dzala ha ta dedek mədahanj hay ta lətseweye abəra ma mədahanj aye.»

⁷ Pol a ndəv ha bazlam ñgay niye na, kwayanja Saduke hay ta Farisa hay tə pa bo ka məma ha ka bo mañgok mə walañ tay. Ma məhay gər tay niye na, mədzal gər tay a ñgəna. ⁸ Saduke hay nəteye

---

* **23:5** Madayaw abəra ma Ezipt 22.27.

tə gwad na, mədahanj hay ta lətseweye abəra ma mədahanj sa bay, gawla i Mbəlom hay andaya bay ada kwa məsəfəre andaya bay. Farisa hay i tay na, ta pa faya mədzal gər tay. Tə gwad wu neheye tebiye andaya.

⁹ Ta səkah ha mawude haladzay sa. Tsa na, siye i ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, nəteye ma bəruk i Farisa hay dərmak, hərəm tə lətse, tə gwad: «Nəmay na, nəmaa hutə mənese kwa tsekwenj ka ndo nakay təbey. Ma giye maa tsikay me na, agəna gawla i Mbəlom kəgəbay məsəfəre.»

¹⁰ Ta səkah hay məbetse me huwwa mə walanj tay sa. Bagwar i Bəy i sidzew a zəba faya na, ta kədiye na Pol, a vəlay madzədzere haladzay. Tsa na, a gatay wiyaw a sidzew hay, a gwadatay: «Dum, gəsum ahaya Pol abəra ma wuzlah tay ada kâ yum ha a gay nakə a ndzawa mə dəma aye.»

¹¹ Ta həvad eye niye na, Bəy Maduwenj a yaw a bəzay ha bo a Pol, a gwaday: «Dərev mā ye fakaya abəra bay, tete yak. Ka həl mbal ga ma Zerozelem. A sen kâ həl mbal ga ma Roma dərmak.»

A satay a Yahuda hay məkəde Pol

¹² Tədəe eye na, siye i Yahuda hay tə haya gər, tə ma ha ka bo bazlam. Tə mbada, tə gwad: «Nəmaa kəd na Pol bay na, nəmaa ndiye daf bay, nəmaa siye yam bay. Kutoj nəmaa kədiye na təday.»

¹³ Ndo neheye tə haya gər, tə ma ha ka bo bazlam aye na, ta ziye kuro kuro fad. ¹⁴ Tə həl bo, ti ye ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay. Ti ye nahə, tə gwaday: «Nəmay na, nəmaa mbadaka kame i

ndo hay. Nəmaa ndiye daf bay, nəmaa siye yam bay. Kutorj nəmaa kədiye na Pol təday ada nəmaa ndiye daf, nəmaa siye yam. ¹⁵ Nəkurom ta bagwar i ndo mələve dala kway na, dum tsətsahum ka bagwar i bəy i sidzew, mā zlakuma ahaya Pol a bəra. Gwadumay na, a samay mazəbe ada mətsəne bazlam nakə a tsikawa aye lele. Nəmay na, nəmaa ləviye bo lele, ta zla ahaya, ma ta ndisleweye kanaq na, nəmaa kəd na.»

¹⁶ Ane tuk na, bazlam niye faya ta tsikiye na, wawa i malamar i Pol kə tsəne. A ye a gay i bagwar i bəy i sidzew nakə tə pa a dəma Pol aye. A ye nahə, a dəy ha a Pol.

¹⁷ Pol a tsəne andza niye na, a zalay a bəy i sidzew, a gwaday: «Laka ha wawa nakay ka təv i bagwar i bəy i sidzew hərwi bazlam əngay andaya a say mədəy ha.»

¹⁸ Bəy i sidzew ti ye ta wawa niye. A laka ha ka təv i bagwar i bəy i sidzew. A ye nahə a gwaday: «Nəmaa yaw ka təv yak na, Pol i daŋgay a zelenj. Na ye ka təv əngay na, a gwedenj nā lakaka ahaya wawa nakay hərwi wu andaya a say mədəka ha.»

¹⁹ Tsa na, bagwar i bəy i sidzew niye hay a gəs na wawa niye abəra mə həlay. A ye ha kətsah abəra ka təv i ndo hay. A tsətsah faya, a gwaday: «Ka gwedenj na, kəkay?»

²⁰ Wawa niye a gwaday: «Yahuda hay ta haya gər, tə ma ha ka bo bazlam, tə gwad ta deyeweye, ta tsətsahiye nahə fakaya Pol. Ka zlatay nahə tədəe kame i məhay gər i bagwar i ndo mələve dala tay andza agəna ta zəbiye ka bazlam əngay nakə a tsikawa aye. ²¹ Ane tuk na, ta yaw, ta tsətsah na,

kâ təma tay na bay. Hərwi ndo hay mə walaŋ tay, ta ziye kuro kuro fad ta pay bo a gobo. Nəteye na, ta mbəda tsiy. Tə gwad ta ndiye daf bay, ta siye yam bay. Kutoŋ ta kədiye na Pol təday. Anəke na, nəteye mahaya gər eye tsiy, ta həba na, bazlam yak nəte ŋweŋ.»

²² Bagwar i bəy i sidzew niye hay, a gwaday: «Kâ təkəray bazlam nakay a ndəray sa bay.» Tsa na, a gwaday: «Do wu yak.»

Tə slər ha Pol ka təv i Felikus

²³ Ma dəba eye na, bagwar i bəy i sidzew niye a zalatay a bəy i sidzew hay sulo, a gwadatay: «Hayumay gər a sidzew hay temerre sulo, ndo makukure pəles hay kuro kuro tasəla ada hasləka hay temerre sulo, ta həl suwal tay a həlay. Nəkurom tebiye ləvum bo lele ka mede a Sezare. Ka həlumeye bo ta bəre tsid i həvad. ²⁴ Ləvum ha bo tə pəles neheye ka zlumeye ha Pol aye. Ka deyumeye na, mā ndisl ka təv i Felikus ndo mələve dala i Sezare na, wuray kwa tsekwenj mā gay bay.»

²⁵ Tsa na, bagwar i bəy i sidzew niye hay a watsatay derewel a həlay, a gwad:

²⁶ «Neŋ Kəlod Lisiyas, na tsikaka naha me a nəkar Felikus.

²⁷ «Ndo nakay na sləraka naha na, Yahuda hay tə gəs na a satay məkəde na. Neŋ na tsəne neŋgeye ndo i Roma na, na zla na bazlam eye ka gər ga nəmay ta sidzew ga hay. Nəmaa təma ha, nəmaa gəs na nəmaa ye ha a gay may. ²⁸ Hərwi məsəre ha wu nakə ta kədiye na faya aye na, na zla, na ye ha kame i məhay gər i ndo mələve dala tay hay. ²⁹ Na ye ha, na pay zləm a bazlam tay eye na, tə tsik ka bazlam tay mapala eye. Gər i bazlam eye nakə da

məgwede kə nas ada məkəde na faya aye kəgəbay
 məgəse na a dəngay aye na, andaya bay. ³⁰ Ma dəba
 eye na, tə gwedenj Yahuda hay ta haya gər, ta ma ha
 ka bo bazlam. Hərwi niye, na ge mahonok bay, na
 sləraka naha bəse. Na gwadatay a ndo neheye tə
 may ha mənese aye na, tâ ye naha tâ wuda ka təv
 yak.»

³¹ Sidzew hay tə ge andza nakə tə tsikatay aye.
 Tə zla Pol, ti ye ha ta həvadhus a gəma i Anjipatəris.
³² Tədəe eye na, sidzew neheye tə laka tay tə sik aye,
 tə gər tay ha. Ta mbəda gər a dəba, tə ma a təv nakə
 tə ndzawa mə dəma aye. Ndo makukure tə pəles ti
 ye ha Pol. ³³ Tə husa a Sezare na, ndo makukure
 pəles hay tə vəlay dərewel nakə tə vəlatay naha a
 həlay a Felikus ada tə vəlay ha Pol a həlay.

³⁴ Bəy a təma dərewel niye a dzanja. Tsa na, a
 tsətsah ka Pol, a gwaday: «Nəkar na, ndo i dala
 waray?»

Pol a day ha, a gwaday: «Neñ ndo i dala i Silisi.»

³⁵ Bəy a tsəne andza niye na, a gwaday: «Na
 gakeye na sariya yak na, ndo neheye tə maka ha
 mənese aye tâ yaw təday.» Tsa na, a gwadatay a
 sidzew hay: «Dum ha Pol a gay nakə bəy Herod, bəy
 bagwar eye a əngar ahəl niye aye.»

24

Pol kame i Felikus

¹ Ma dəba i məhəne zlam na, Ananiyas bagwar
 i ndo məvəlaway wu a Mbəlom ta siye i madugula
 i Yahuda hay ada ndoweye andaya tə zalay Tertu-
 lus, ndo məsəre gər i bazlam i sariya i bəy i Roma,
 ti ye a Sezare. Ti ye ka təv i bəy niye tə zalay Felikus
 aye, ta wuda ka Pol. ² Bəy a slər ndo ka Pol. Ti

ye, tə zalay naħa. Pol a yaw na, Tertulus a dazlay məñgay naħa bazlam a gər a Pol. A gwaday a bəy: «Bəy bagwar eye, zay andaya məndze haladzay ka dala kway na, hərwi yak. Mələve i bəy yak nakə faya ka ləviye na, tə metsehe lele. Ka lambad tay ha wu hay lele hərwi madzane dala kway.³ Hərwi wu neheye tebiye nəmaa huta aye na, nəmaa gaka sisce kwa ahəl waray ada kwa kədəy. Nəmaa gaka sisce haladzay.

⁴ «A sen məmətse kar ha haladzay bay. Ane tuk na, amboħ hərwi ɻgwalak yak, pamay zləm ka bazlam may məndze tsekwej tey.⁵ Nəmaa sər ha, ndo nakay na, ndo mənese ha dala kway. Neñgeye na, bəy i ndo neheye faya ta pay bəzay a parasay i ndo neheye tə zalatay Nazaret hay aye. Neñgeye faya makwasatay ha gər a Yahuda hay tebiye ka məndzibəra.* ⁶ Ka pəla tsəved ka mənese ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Hərwi niye, nəmaa gəs na. [A samay məgħay sariya andza bazlam may mapala eye, ⁷ ane tuk na, Lisiyas bəy i sidzew a buwa famaya abəra ta gədanj a ɻgħaha na. ⁸ Tsa na, Lisiyas a gwadamay: “Dum ta wudum faya ka təv i bəy Felikus.” Nəmaa yaw ka təv yak na, hərwi mawude faya.] Taðə ka tsətsah faya bazlam na, nəkar tə gər yak ka səriye wu nakə nəmaa wuda ha faya aye na, dedek.»

⁹ Yahuda hay dərmak tə gwad: «Bazlam niye na, dedek andza niye. Wu neheye tə tsik ka Pol aye na, nəte.»

¹⁰ Ta ndəv ha bazlam tay na, bəy a vəlay tsəved a Pol ka mətsike me. A gay naħa a Pol wiyaw tə həlay. Tsa na, Pol a dazlay a mətsike me, a gwad:

---

* **24:5** Mata 2.23.

«Na sər ha, nəkar na, ndo məge sariya ka dala kway kə ndza məve haladzay. Hərwi niye dərev ga kə əngwasa haladzay hərwi na huta tsəved məge sariya kame yak. ¹¹ Bəy, nəkar tə gər yak ka sliye faya matsətsehe məndze ga ka ndo hay. Kə ge anəke na, ma ziye məhəne kuro gər eye sulo bay nakə na yaw a Zerozelem mata dəslay naha gər a Mbəlom aye. ¹² Ahəl nakə na ye a dəma aye na, nəmaa ge mahəmba kwa ta ndo hay bay ada kwa na pay me a ndo hay mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom bay. Ada kwa mə gay i maduwule me, kwa ma wuzlahgəma na pay me a ndo hay bay. ¹³ Ndo neheye anəke nəteye faya ta ndərbakiye na, wuray kəriye. Ta sla faya mətsike wu nakə ta dədiye ga ha ta sariya aye bay. ¹⁴ Nej na, na dakeye ha wu nakə na sər aye. Ta dedek, na pay bəzay a tsəved nakə nəteye tə gwad lele bay aye. Ane tuk na, nej faya na gay məsler na, a Mbəlom i bəba təte may hay. Ada na dzala ha ka wu nakə mawatsa eye mə derewel i Musa ada nakə mawatsa eye mə derewel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay aye. ¹⁵ Hərwi na sər ha ta dedek andza nəteye neheye tə sər ta dedek ndo neheye mənese andaya fataya bay aye ta ndo i mezeleme hay ta lətseweye abəra ma mədahaj. ¹⁶ Hərwi niye, nej na vəliye ha bo ga məndze tsədənja kame i Mbəlom ada kame i ndo hay pat pat.

¹⁷ «Na ndza mə slele məve haladzay, na ye a Zerozelem bay. Na ye a Zerozelem na, na zla madzəne a ndo ga hay ada hərwi məvəlay wu a Mbəlom. ¹⁸ Tə ndzenj a gər mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, na ndəv ha məsler i məbere bo

tsəðaŋja tsiy. Ndo hay andaya bay ada magazlæga andaya bay. ¹⁹ Ane tuk na, siye i Yahuda neheye ka dala i Azi aye, nəteye andaya. Hæbe tadə ta huta fagaya mənese na, mata dayaw mawude fagaya ka təv yak na, nəteye. ²⁰ Kəgəbay mənese nakə na ge tə gəs ga faya, ti ye ga ha kame i bagwar i Yahuda hay aye na, ta tsikaka. ²¹ Ma giye na, hərwi nakə na gwad̄ ta magala kame tay: “Ka gəsuma ga ahaya kame kurom bəgom na, hərwi nakə nen na dzala ha ta deðek mədahanj hay ta lətseweye abəra ma mədahanj aye.”»

²² Bəy Felikus na, a sər ha tsəved i məpay bəzay a Yesu lele. Hərwi niye, ka ndəv ha sariya bay, a gwadatay: «Lisiyas bəy i sidzew ki yaw na, na ndəviye ha sariya aye.» ²³ A gwaday a bagwar i sidzew: «Pa na Pol a daŋgay, kâ gay dəretsətseh bay, gəray tsəved a dzam ŋgay hay tâ zəbay dəre.»

²⁴ A ndza məhəne tsekwen na, Felikus ta ŋgwas ŋgay Duruzel tə ndisl naha. Ngwas ŋgay na, dem i Yahuda hay. A slər ndo ka Pol, mā zalayaw ada mā yaw ka təv tay. Ki yaw, ka təkəratay ka məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste, ta pay zləm. ²⁵ Tsa na, a dazlay mətsikatay ka məndze nakə ta ndziye mənese andaya fataya bay, ka məgay metsehe a bo ada ka sariya nakə Mbəlom ma gateye a ndo hay aye. Felikus a tsəne andza niye na, zluwer a gay. Tsa na, a gwaday a Pol: «Anəke na, do wu yak, aza na huta həlay eye na, na zalakeye sa.» ²⁶ Felikus a dzala mə gər ŋgay agəna Pol ma vəleye suloy. Hərwi niye a zalaway a Pol mətsike me.

²⁷ Tə ndza ka bo məve sulo na, ta mbəða ha Felikus ta Porsiyos Festus. Felikus na, neŋgeye a

say mayatay a gər a Yahuda hay. Hərwi niye a gər ha Pol ma dañgay.

25

Pol kame i bəy Festus

¹ Ahəl nakə tə pa na Festus a bəy, a dazlay a məsler, a ge məhəne mahkar na, a həl bo abəra ma gəma i Sezare, a ye a Zerozelem. ² A ndisl a Zerozelem na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta bagwar i Yahuda hay ti ye ka təv əngay hərwi mawude ka Pol. Ta tsətsah faya, tə gwaday: ³ «Amboh, zlamay ahaya Pol a Zerozelem ka məge sariya may kanaŋ.» Tə tsikay andza niye na, 6a ta nda faya me ada a satay mata kədə na ka tsəved.

⁴ Ane tuk na, Festus a mbədatay faya, a gwadatay: «Pol na, neŋgeye ma dañgay mə gay ma Sezare. Anəke na, na giye mahonok bay, na ndziye məhəne tsekwenj na, na mbədiye gər a mətagay.» ⁵ A gwadatay sa: «Kə sakum na, bəy kurom hay tâ pen bəzay a Sezare. Tədə ndo nakay kə ge wu nakə lele bay aye na, tâ ye naħa, tâ ge faya sariya.»

⁶ Festus a ndza ma Zerozelem na, məhəne tsamahkar hus a məhəne kuro tsa. Tsa na, a mbəda gər a Sezare. Bəy i Yahuda hay tə pay bəzay. Tədə eye na, a ye a təv məge sariya. A gwadatay: «Dum, zlumenjew Pol.»

⁷ Pol a ye ka təv məge sariya na, kwayanja Yahuda neheye ti yaw ma Zerozelem aye tə lawara na. Ta raw faya me ka mənese neheye a say a zləm mətsəne bay aye wal wal haladzay, ane tuk na, tə sla faya mətsike dedek əngay eye bay. ⁸ Ta

ndəv ha mətsike bazlam tay niye hay na, Pol a ge ka bo abəra me, a gwadatay: «Na ge mənese kwa tsekwenj bay tebiye, kwa ka bazlam mapala eye i Yahuda hay, kwa ka gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, kwa ka bəy i Roma eye, na ge mənese bay.»

⁹ Festus a say neñgeye mā yata yata a gər a Yahuda hay. Hərwi niye, a tsətsah ka Pol, a gwaday: «Ka deyekweye a Zerozelem na ta gakeye sariya yak mə dəma na, a saka daw?»

¹⁰ Pol a mbəday faya, a gwaday: «Neñ kame i sariya i bəy i Roma, tâ ŋgənenj ha sariya ga na, kanaŋ. Kwa nəkar tə gər yak ka sər lele, na gatay mənese a Yahuda hay bay. ¹¹ Tadə na ge mənese nakə da məkəde ga faya aye na, na may ha me a məməte wal bay. Ane tuk na, tadə maraw me i ndo neheye ta raw fagaya me andaya mə dəma bay na, ndəray ma sliye faya məvəlatay ga ha bay. Mata ge sariya ga na, bəy i Roma!»

¹² Festus a tsəne bazlam ŋgay niye na, tə ma ha ka bo bazlam mə walanj tay ta ndo ŋgay hay. Ma dəba eye, Festus a gwaday: «Ka gwad mata gaka sariya yak na, bəy i Roma ba! Ka diye ka təv ŋgay dedek.»

¹³ Ma dəba eye andza tsekwenj na, bəy bagwar eye nakə tə zalay Agəripa aye neñgeye ta malamar ŋgay ŋgas eye, tə zalay Berenis, ti ye a Sezare mata zəbayaw dəre a Festus. ¹⁴ Tə ndza mə dəma məhəne haladzay. Hərwi niye Festus a huta həlay eye məday ha labara i Pol a bəy bagwar eye. A gwaday: «Ndo wuray andaya kanaŋ Felikus a gər ha a dan̄gay, na yaw na ndzay a gər. ¹⁵ Na ye a Zerozelem na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay ti

ye na ha ka təv ga, ta wuda faya, tə gwedeñ: “Gəs na ta sariya.”¹⁶ Ane tuk na, na mbədəy faya, na gwadatay: “Dada Roma hay ta kədiye ndo ze mədzatay ha gər a ndo neheye ta wuda faya aye bay. Tə dzatay ha gər ta ndo neheye ta raw faya me aye ada nəngeye dərmak tadə dedek, dedek bay na, ma tiye mbal i gər ŋgay.”¹⁷ Tsa na, nəmaa yaw ka bo dziye. Nəmaa yaw na, na mətsa ka wuray bay. Tədəe eye na, na ye ka təv məge sariya. Tsa na, na slər ndo hay, na gwadatay: “Zalumay na ha a Pol mā yaw.”¹⁸ Pol a yaw na, ndo neheye ta wuda faya aye ti ye na ha. Ndo neheye ta wuda faya aye na, tə tsik faya wuray andza nakə na dzala aye bay.¹⁹ Wu nakə na tsəne aye, tə kəd' wuway na, ka kule tay nakə tə paway bəzay aye. Ada sa na, ka ndo nakə tə zalay Yesu a mət aye na, Pol a gwadawa kə lətsew abəra ma mədahañ aye.²⁰ Neñ na, a gen wadəñ wadəñ, na sər məge kəkay bay. Hərwi niye, na gwaday a Pol: “A saka na, takwa mata ge sariya i bazlam nakay ma Zerozelem kəla daw?”²¹ Ane tuk na, Pol a wuda andza niye bay. A gwad: “Mata ŋgəneñ ha sariya ga na, bəy i Roma.” Aya ane, na gwadatay a sidzew hay: “Pum na a gay i dañgay, tsəpum na hus a pat nakə na sləriye ha ka təv i bəy i Roma aye.”»

²² Agəripa a tsəne andza niye na, a gwaday a Festus: «Neñ dərmak a señ mətsəne bazlam i ndo niye tə zləm ga.»

Festus a mbədəy faya, a gwaday: «Tədəe na, ka tsəniye bazlam ŋgay.»

²³ Tədəe eye na, Agəripa ta malamar ŋgay Berenis ti ye na ha ta ndo neheye tə patay na ha bəzay

aye. Bəy i sidzew hay, ndo neheye bagwar eye ma gəma niye aye tə patay naħa bəzay. Ti ye naħa tə fələkwa a gay i məge sariya. Ti ye naħa na, Festus a gwadatay a ndo ŋgay hay: «Dum, zalumyaw a Pol, mā yaw.» Ndo niye hay ti ye, tə zalayaw a Pol. Pol a yaw ka təv tay. ²⁴Tsa na, Festus a gwad: «A nəkar Agəripa, bəy bagwar eye ada a nəkurom neheye tebiye kanañ aye. Ndo nakə Yahuda neheye ma Zerozelem aye ta Yahuda neheye kanañ aye ta wuda faya ka təv ga. Ta wuda faya, tə gwad nejgeye na, mā ndza sa bay, məkədə na. ²⁵Nej na, na huta faya mənese nakə da məkədə na aye bay. Ane tuk na, bo ŋgay eye tə gər ŋgay a gwad: “Bəy i Roma mā ŋgənenj ha sariya ga.” Hərwi niye, na dzala na, na sləriye naħa. ²⁶Nej na, gər i bazlam eye nakə da na watsay naħa a bəy i Roma na, na sər bay. Hərwi niye na slər naħa kame kurom tebiye ada wene wene eye kame yak Agəripa bəy bagwar eye. Tsətsah faya gər i bazlam eye. Ka tsətsah na, agəna nej dərmak na hutiyə gər i bazlam nakə na tsikiye aye hərwi ada nā huta wu nakə na watsay naħa a bəy i Roma aye. ²⁷Na zəba faya məsləre ha ndo i danġay ka təv i bəy i Roma ze məsəre mənese ŋgay eye na, lele bay.»

26

Pol kame i Agəripa

¹ Agəripa a gwaday a Pol: «Anəke na, na vəlaka tsəved ka mətsike me abəra ka bo yak.»

Tsa na, Pol a zla həlay a mbəlom, andza məgwede a say ma tsikiye me. A dazlay a mətsike me abəra ka bo ŋgay. A gwaday a bəy Agəripa: ²«A

nəkar bəy Agəripa, dərev ga kə ńgwasa haladzay, hərwi na huta tsəved mətsike me abəra ka bo ga bəgom kame yak hərwi bazlam neheye tebiye Yahuda hay tə ńgej naha a gər aye. ³ Dərev ga a ńgwasa wene wene eye na, hərwi nəkar ka sər məndze i Yahuda hay ada ta məkəde wuway nakə tə kəsfawa ka kule tay nakə tə paway bəzay tebiye aye na, ka sər. Neñ faya na gakeye amboh, bazlam ga nakə na tsikiye na, pay zləm tey.

⁴ «Yahuda hay tebiye tə sər məndze ga lele, kwa abəra ma wawa. Məndze ga mə walaŋ i gwala ga hay ma Tarsis ada ma Zerozelem, na ndza mə walaŋ tay ahəl niye kəkay na, tə sər. ⁵ Nəteye tə sər ga ha zla anəke bay, ta sliye faya mətə mbal i gər ga. Tadə a satay na, ta sliye faya mətsike dedek. Na pay bəzay a kule i Farisa nakə mawura bo aye. ⁶ Ada anəke faya ta geneye sariya na, hərwi nakə na pa mədzal gər ga ka wu nakə Mbəlom a tsik ahəl niye, a gwad ma vəlateye a bəba təte hay həlay ńgwalak eye. ⁷ Slala may hay kuro gər eye sulo ta pa mədzal gər tay ka wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye aye na, ta məgay məsler a Mbəlom tsekerkerre həvad ta həpat tebiye. Bəy Agəripa, Yahuda hay ta raw fagaya me na, hərwi nakə na pa faya mədzal gər aye dərmak. ⁸ Nəkurom Yahuda hay, Mbəlom ma ta təmiye tay ha ndo hay abəra ma mədahanj na, a sakum mədzele ha faya bay na, hərwi mey?

⁹ «Neñ tə gər ga, na dzala məge vəram ka bazlam i Yesu ndo i Nazaret andza nəkurom neheye ka dzalum aye dərmak. ¹⁰ Wu neheye tebiye na ge na, ma Zerozelem. Na huta gədaŋ na, abəra ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye. Na gəs ndo neheye tə paway bəzay a Yesu aye

haladzay a dañgay. Ahəl nakə tə gawatay sariya i məkədə tay ha aye na, na gwadawa faya yawa dərmak. ¹¹ Na yawa a gay i maduwule me hay wal wal, na gawatay dəretsətseh ada a sewen məgatay kutoŋ ada tâ gər ha məpe mədzal gər ka Yesu. A ndelen fataya turtur haladzay. Na pəlawə tay ha, kwa ma gəma neheye dəren aye. Na yawa fataya mata gatay dəretsətseh.

¹² «Andza niye, na həl bo na ye a Damas ta gədanj ada ta məsler nakə bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə slər ga ha aye. ¹³ Bəy bagwar eye, ma giye magərhəpat, neŋ faya na diye a Damas nakə na ŋgatay a dzaydzay faya ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom aye. A dəv na, a ze madəve i pat. Dzaydzay niye a lawara may ta ndo ga neheye faya ta lakiye ga ha aye. ¹⁴ Nəmay tebiye nəmaa dəd'ka dala. Tsa na, na tsəne mətsike me, a tsik tə bazlam i Yahuda hay. A gwad: “Sol, Sol, nəkar faya ka genjeye dəretsətseh andza niye na, hərwi mey? Nəkar faya ka giye gədanj kurtsətsa andza sla nakə faya ma giye gədanj ka sakwal i ndo nakə faya ma kədiye na aye.”

¹⁵ «Na mbədəy faya, na gwadəy: “Nəkar eye na, way, Bəy Maduweŋ?”

«Tsa na, Bəy Maduweŋ a gwədəŋ: “Neŋ na, Yesu nakə faya ka geye dəretsətseh aye. ¹⁶ Ane tuk na, lətse. Lətse dzək tə sik yak lele. Na bəzaka ha bo na, hərwi matəre kar ha ndo i məsler ga ada ka diye ha wu neheye ka ŋgatay aye ada neheye ka ta ŋgateye aye. ¹⁷ Na tsəpiye kar abəra ka Yahuda hay ada ndo neheye Yahuda hay bay aye. Na sləriye kar ha ka təv i ndo neheye Yahuda hay bay aye.

18 Ka diye ka həndəkatay na dəre tay hay hərwi ada tâ yaw abəra ma ləvoŋ, tâ ye a dzaydzay, tâ təmaw abəra ma gədaŋ i Fakalaw, tâ maw ka təv i Mbəlom hərwi tâ təma məpəse ha mənese tay ada ta hutiye təv məndze ka təv i Mbəlom andza ndo neheye tə pa mədzal gər tay ka neŋ aye.”

19 «Hərwi niye, Agəripa bəy bagwar eye, na kərah wu nakə na ŋgatay a yaw mə mbəlom aye bay. **20** Na da ha bazlam i Bəy Maduweŋ ma Damas təday, ma dəba eye ma Zerozelem, ka dala i Yahuda tebiye, ada a ndo neheye Yahuda hay bay aye. Na tsikatay, tâ gər ha mezeleme, tâ yaw ka təv i Mbəlom, tâ ge məsler nakə ma diye ha ta dedek ta gər ha mezeleme tay aye. **21** Anan, hərwi niye Yahuda hay tə gəs ga mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada a satay məkəde ga. **22** Na gay sisə a Mbəlom ka matsəpe ga, hus ka bəgom neŋ andaya faya na diye ha bazlam ŋgay kame i ndo makətsa eye hay kwa kame i ndo bagwar eye hay. Wu neheye Musa ta ndo məde ha bazlam i Mbəlom siye hay tə da ha parakka, ka wu nakə ma giye bo aye, neŋ na gər ha faya abəra kwa tsekwenj bay. **23** Tə da ha, tə gwad: “Kəriste ma ta siye dəretsətseh, ma mətiye ada nəngeye ma təriye makurre i ndo mələtsew abəra ma mədahanj. Ma datay ha dzaydzay i bazlam ŋgay a Israyel hay ada a ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye.”»

24 Pol faya ma tsikiye andza niye na, Festus a tsik ta magala, a gwaday: «Gər a vuwaka daw Pol? Məsəre wu yak nakə ka sər haladzay aye ka sər ha mətsike me ta tsəved eye sa bay daw?»

25 Pol a gwaday: «Gər a vuweŋ bay ŋgalaka Festus.

Na tsik duh na, bazlam neheye dedek aye ada bazlam neheye a tsəne bo aye. ²⁶ Wu neheye na, bəy bagwar eye kə tsəne ada na tsikeye parakka, hərwi na sər ha ta dedek wu nakə neŋgeye a sər bay aye ada kə tsəne bay aye na, andaya bay. Hərwi wu neheye tebiye a ge bo aye na, ta məkal bay. ²⁷ Nəkar, Agəripa bəy bagwar eye, ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye ahəl niye tə da ha bazlam i Mbəlom aye na, ka dzala ha ka bazlam tay niye tə da ha aye bədaw? Na sər ha, ka dzala ha.»

²⁸ Agəripa a gwadafay a Pol: «Ka dzala na, na təriye ndo məpe mədzal gər ka Yesu hərwi bazlam nakay anəke aye tsa daw?»

²⁹ Pol a mbədəy faya, a gwaday: «Anəke bəse, kwa aza bay. Faya na duwulay me a Mbəlom hərwi yak ada ta ndo neheye bəgom faya ta peñeye zləm tebiye aye kâ tərum andza neñ. Ane tuk na, a señ na, tâ dzawa kurom a dañgay andza neñ bay tey.»

³⁰ Bəy Agəripa, Festus, Berenis ada ta ndo neheye mandza eye ka təv tay aye tebiye tə lətse.

³¹ Ahəl nakə nəteye faya ta deyeweyle wu tay aye na, tə gwad nəte nəte mə walanj tay: «Ndo nakay na, kə ge wuray nakə da məkəde na kəgəbay məgəse na a dañgay aye bay.»

³² Tsa na, Agəripa a gwaday a Festus: «Ndo nakay tadə 6a ka tsətsah a say bəy i Roma mā ŋənay ha sariya bəna, habe na, məgər ha.»

27

Tə slər ha Pol a Roma

¹ Ma dəba eye na, bəy a pamay pat mede ka dala i Itali ta kwalalaŋ i yam. Ahəl nakə pat eye a ndisl

a dəma aye na, tə vəlay ha Pol ta ndo i daŋgay siye hay a həlay i bəy i sidzew wuray ada mā ye tay ha a Roma. Məzele i bəy i sidzew niye na, Zuliyus. Neŋgeye nətə məwalaŋ i sidzew neheye ta tsəpawa bəy i Roma aye dərmak. ² Nəmaa tsal a kwalalaŋ i yam nakə a yaw abəra ma gəma i Adramite aye. Sləlah i yam faya ma diye ta wuzlahgəma i Azi neheye ka me i bəlay aye. Tsa na, nəmaa ye tuk. Nəmay ka bo dziye ta ndoweye andaya tə zalay Aristark, ndo i gəma i Tesalonik ka dala i Masedowan.

³ Tədəe eye na, nəmaa ndisl a gəma i Sidon. Nəmaa ndisl naha na, bəy i sidzew niye tə zalay Zuliyus, neŋgeye a gay gər a Pol lele. A vəlay tsəved a Pol mā ye, mā zəbatay dəre a dzam ŋgay hay ada tâ vəlay wu hay, tâ gay gər lele. ⁴ Nəmaa həl bo abəra ka təv niye na, tə kwalalaŋ i yam sa. Nəmaa ye tə həlay i gula i Sipəre. Həbe nəmaa ye tə həlay i mənday, aya ane mətasl a vəlamay tsəved bay. ⁵ Nəmaa tas ta dəlov nakə bəse ta gəma i Silisi ada ta gəma i Pamfeli aye ada nəmaa ndisl a gəma i Mira ka dala i Lisiya. ⁶ Nəmaa ndisl naha a dəma na, bəy i sidzew niye a huta kwalalaŋ i yam nakə a yaw abəra ma Aləgəzandəri aye. Ma diye ka dala i Itali. Nəmaa mbəzlaw abəra ma neŋed, nəmaa tsal a dəma. Tsa na, nəmaa ye kwayanŋa.

⁷ Nəmaa ndza ka tsəved məhəne haladzay. Nəmaa ye tsəfetsəfe, nəmaa ndisl a wuzlahgəma i Kinidus na, ta gər eye. Nəmaa sla faya mede deder sa bay, mətasl a ma may ha a diye i həlay i gula. Nəmaa ye tə həlay i gula i Kəret nəmaa ndisle bəse ta gəma i Salmone. Kəret na, malawara eye ta yam. ⁸ Mede kame na, mawura bo eye haladzay.

Tsa na, nəmaa ndisl a təv eye andaya tə zalay Təv Ngwalak Eye Hay neheye ndo hay tə lətsawa ha a dəma kwalalanj i yam hay aye, bəse ta wuzlahgəma i Lase.

⁹ Nəmaa ndza ka tsəved haladzay. Ahəl i mede may nakə faya nəmaa diye na, pat i daliyam i Yahuda hay ka mbərəm mede abəra mə dəma. Hərwi kə ndisl ka kiye niye andza niye na, ndəray ma diye tə kwalalanj i yam sa bay. Ta əariye kwalalanj i yam tay hay ka dəkəl hərwi mətasl nakə a gawa haladzay yam a tsalawa ka bo dəngwala aye. Ta həbiye ka təv eye niye haladzay bəna ta dədiye a yam. Ane tuk na, Pol a zəba ka ndo niye hay a satay mələtse bay, ta diye kame na, a gatay daf. ¹⁰ A gwadatay: «Dzam ga hay, na zəba faya na, mede kway nakay faya ka deyekweye tə kwalalanj i yam aye na, mədze andaya mə dəma. Kwalalanj i yam tə wu neheye mə dəma tebiye aye na, ta nasiye. Ada nəkway dərmak na, agəna ka təmakweye bay, ka dzakweye.»

¹¹ Ahəl nakə tə həl bo, ndo məbəle kwalalanj i yam ta ndo i kwalalanj i yam, tə gwad: «Takwa ha ka bo kame.» Bəy i sidzew niye a tsəne bazlam i Pol nakə a tsik aye na, kwa ka təma bay. A təma na, i ndo neheye tə gwad «Takwa ha ka bo» aye. ¹² Ada sa na, təv niye məndze mə dəma a həlay i mətasl na, lele bay, hərwi mətasl a gawa haladzay. Hərwi niye matsəla ndo hay tebiye na, a satay mede kame. A satay tədə ma giye bo na, ta ndisliye a Fenikis təv məpe bo i kwalalanj i yam nakə ma Kəret aye. Bəlay andaya na, ta diye i məgəma dəkək tsa. Ta ndziye mə dəma təmad.

Mətasl bagwar eye

¹³ Mətasl a dazlay a mavəzle farfar. Mətasl nakə a yaw ma diye i Salawa aye. Tə dzala mə gər tay na, ta sliye faya məndisle a təv nakə ta ndisliye a dəma aye. Tə lətse ha bəre eye andaya mə kwalalanj i yam. Ti ye bəse ta tsakay i gəma i Kəret. ¹⁴ Ane tuk na, kwayarŋja mətsal bagwar eye a vəzl haladzay. Mətasl niye tə zalay na, mətasl nakə a yaw ma bəzay i gəma aye. ¹⁵ A zla na kwalalanj i yam. Tə dza bo ka məmay ahaya gər a kwalalanj i yam a diye i mətasl nakə a yaw aye na, tə sla faya bay. Nəmaa gər ha, mətasl mā ye may ha. ¹⁶ Nəmaa ye ta diye i Salawa i gəma wuray tə zalay Koda ma wuzlah i yam. Nəmaa zəzukw bo tsekwenj abəra ka mətasl. Andza niye, nəmaa bar na, kwalalanj nakə wawa eye ta gər eye, merəbe gwetsek hərwi mā dze bay. ¹⁷ Tə zla ahaya kwalalanj i yam niye tsekwenj eye tə pa na ka gər i kwalalanj i yam bagwar eye. Tsa na, ləber andaya maləva bo eye, ta ndewed ka kwalalanj i yam bagwar eye. Ta dzədzar haladzay hərwi hewiyen andaya bəse ka tsakay i Libiya, kwalalanj i yam ma ta ndəfiye faya sik. Ka ndəf faya sik na, ma dziye a yam. Hərwi niye tə kal ha təŋgel wuray mabara eye ka kwalalanj i yam hərwi ada kwalalanj i yam mā ŋərzla faya.

¹⁸ Huya, mətasl niye na, kə gər ha mavəzle bay, faya ma bəliye may ha ta gədanj haladzay. Tədəe eye na, tə pa bo ka məkutse tay ha wu hay abəra mə kwalalanj i yam a bəlay. ¹⁹ Tədəe eye sa na, tə kuts ha ləber, peteked nakə faya ma diye ha kwalalanj i yam. Tə kuts ahaya tə həlay tay eye. ²⁰ Məhəne haladzay nəmaa ŋətatay a pat bay, a wurzla bay.

Mətasl faya ma vəzliye ta gədanj huya. Nəmaa təmiye na, nəmaa pa faya mədzal gər may sa bay.

²¹ Ta nda wu mənday bay məhəne haladzay. Pol a lətse kame tay, a gwadatay: «Dzam ga hay, ka tsənumeñ na bazlam ga, ada ka yakwaw abəra ma Kəret bay na, ka sakweye dəretsətseh bay, wu kway hay ta dziye bay. ²² Ane tuk na, anəke na, faya na gwadakumeye dərev mâ ye fakuma abəra bay. Ndəray kwa nəte ma mətiye bay. Kwalalan i yam kway na, ma dziye. ²³ Ta həvad nakay, gawla i Mbəlom ga nakə faya na geye məsler aye, ki yaw ka təv ga. ²⁴ A gwedenj: “Pol, kâ dzədzar bay! Bəy i Roma ma gakeye sariya yak. Mbəlom ma təmiye tay ha ndo neheye faya ka deyumeye ka bo dziye hərwi yak.” ²⁵ Dzam ga hay, dərev mâ ye fakuma abəra bay. Na sər ha ta dedek wu nakə Mbəlom a tsikeñ aye na, ma giye bo. ²⁶ Ka təmakweye na, a dala eye andaya malawara eye ta yam..»

²⁷ Məhəne kuro gər eye fađ, mətasl niye faya ma diye may ha huya ka gər i bəlay i Mediterane. Ta magərhəvad na, ndo məbəle kwalalan i yam, tə sər ha nəteye faya ta həndzədiye bəse ta dala. ²⁸ Tə kal bəre məbara eye ka ləber a yam mələve ha zəbol i yam. Ta zəba faya na, zəbol ŋgay eye miter 40. Ti ye kame tsekweñ sa na, ta dazlay a mələve. Ta zəba faya kwetsetsik yam niye na, miter 30. ²⁹ Ta dzədzar haladzay, tə gwad kwalalan i yam ka ndəf sik ka hotokom na, ka dzakweye. Hərwi niye tə həl ləber hay fađ, tə ɓar ka təŋgel hay fađ, tə kal tay ha ta dəba. Tsa na, ta duwulay me a mbəlom tay hay hərwi ada dəre mâ tsada. ³⁰ Ndo məbəle kwalalan hay a satay mətəmaw abəra mə kwalalan i yam.

Ta pəla tsəved ka məzla ha kwalalaŋ niye wawa eye a yam ada tə gwad na, ta pəliye ha təŋgel hay, ane tuk ta raw me ka məhute gər i bazlam hərwi məzlaw abəra mə kwalalaŋ ada mətəme. ³¹ Pol a gwaday a bagwar i sidzew i Roma ta sidzew hay: «Tadə ndo neheye ta ndza ma kwalalaŋ i yam bay na, ka slumeye faya mətəme bay.»

³² Tsa na, sidzew hay ta tərəts ha ləber neheye tə bar ha kwalalaŋ i yam nakə wawa aye, tə gər ha a ye ka gər i yam.

³³ Mazlambar dəre ma tsadiye na, Pol a zalatay a ndo hay tebiye ka mənde wu mənday, a gwadatay: «Bəgom, kə ge məhəne kuro gər eye fad, faya ka həbumeye ze mənde wu mənday. ³⁴ Nenj faya na gwadakumeye, ndayum wu mənday hərwi kwa way a say mətəme. Andza niye, ndəray kwa nəte mə walaŋ kurom ma dziye bay, kwa məkwets i gər əngay ma dziye bay.»

³⁵ Ma dəba i bazlam niye hay na, Pol a zla wu mənday, a gay naħħa sisce a Mbəlom kame i ndo hay tebiye. Tsa na, a əngənatay wu mənday* niye a dazlay a mənde wu mənday. ³⁶ Nəteye tebiye tə ma ha a bo dərev, tə nda wu mənday. ³⁷ Nəmay tebiye mə kwalalaŋ i yam na, temerre sulo tə kuro kuro tasəla gər eye məkwa. ³⁸ Ahəl nakə kwa way a nda wu mənday ka mərehe aye na, tə kuts ha siye i wu mənday a yam hərwi kwalalaŋ mā mba ka gər i yam sa bay.

Kwalalaŋ i yam a həb

³⁹ Dəre a tsada na, ndo madzərwede kwalalaŋ i yam ta sər ha nəteye ka waray bay. Ane tuk na,

---

* **27:35** Məsler hay 2.42.

tə ŋgatay a təv lalon̄ eye ta hewiyen̄ eye. Tə gwad: «Tadə ma giye bo na, takwa ha a dəma, kwalalan̄ i yam mā gərzla a dəma.» ⁴⁰ Tə pəla ha ləber neheye tə ɓar ka ɓere mə hud i yam aye. Tə gər ha ɓere niye a yam. Ti ye naha tə pəla ləber neheye mazəva eye ka mayako nakə a may bo a kwalalan̄ i yam ka məday ha tsəved aye. Tə ɓar peteked ka mbəlom kame ŋgay eye ada mətasl mā təhay lele. Ahəl nakə faya ta diye na, mətasl a təhatay ta gədaŋ, a ye tay ha ka hewiyen̄ niye. ⁴¹ Ane tuk na, tə ndisl na, kwalalan̄ i yam a husa dənuts ka hewiyen̄. Kwalalan̄ i yam a sla faya məbəle sa bay. Me ŋgay eye a ye mbəzək a hewiyen̄, a sla faya madayaw abəra mə dəma sa bay. Tsa na, yam nakə a tsal ka bo aye, a ɓəl haladzay a həb ha dəba i kwalalan̄ niye.

⁴² A satay həbə a sidzew hay məkədə ndo i daŋgay hay hərwi ada ndəray mā təma ha bo tə mahuzluve bay. ⁴³ Ane tuk na, a say a bəy i sidzew i Roma mətəme ha Pol. A gatay me a sidzew hay ka məge wu nakə tə dzala aye. A gwadatay a ndo neheye tə sər mahuzluve aye, tâ lah mambəzle a yam ada tâ tas ka dala. ⁴⁴ A gwadatay a siye hay, tâ gəs həlay ka mayako kəgəbay ka wu neheye a həbw abəra ka kwalalan̄ i yam aye, tâ patay bəzay. Kwa way a təmaw abəra ma bəlay na, andza nakay.

28

Pol ka dala nakə tə zalay Malta

¹ Nəmaa təmaw abəra ma yam niye na, nəmaa tsal ka dakal na, nəmaa tsəne məzele i dala niye malawara eye ta yam. Tə zalay Malta. ² Ndo

neheye mə dəma aye ta təma may lele. Ma dəba eye na, yam a pa, mətasl a ge tsiyibəbe haladzay. Tsa na, tə vat ako ənjəh. Tə gwadamay: «Dumara, ndzum ka ako.» ³ Pol a ye, a həlaw mayako, a pa ka ako. Azlakwa ma mayako niye na, palas mə dəma. Ako a vəday na, a mbərزلaw abəra ma ako tsakwalak ka həlay i Pol, a naz na. ⁴ Ndo i dala niye hay tə ŋgatay a palas niye mağala eye ka həlay i Pol aye na, tə gwad mə walaŋ tay: «Ndo nakay na, ta dedek ndo məkəde ndo hay. Kə təmaw abəra ma bəlay, ane tuk na, ma təmiye abəra ka sariya i Mbəlom bay.»

⁵ Pol a gwatsaka ha palas niye abəra ka həlay a ako. Kwa tsekweŋ wuray kə wur faya bay tebiye. ⁶ Ndo hay tə dzala na, həlay i Pol ma dəsliye kəgəbay ma dədiye abəra ka mbəlom, ma mətiye. Ta həba məndze haladzay na, wuray a gay a Pol bay. Tsa na, ta mbəda ha mədzal gər tay, tə gwad: «Ndo nakay na, mbəlom!»

⁷ Bagwar tay eye andaya ka dala eye niye, məzele ŋgay Publiyus. Gay ŋgay ta guvah ŋgay andaya bəse ta təv nakə nəmay mə dəma aye. Ndo niye a təma may tə məŋgwese eye a gay ŋgay. Nəmaa həna mə gay ŋgay məhəne mahkar. ⁸ Bəba i Publiyus andaya, neŋgeye ŋgwalak eye bay, marabaraab ada zay a lohay. Pol a ye ka təv ŋgay, a pay həlay ka gər ada a ɖuwulay me a Mbəlom. Tsa na, a mbəl. ⁹ Ndo i dəvats neheye ka dala niye tə tsəne na, ti ye ka təv i Pol. Pol a mbəl tay ha. ¹⁰ Ndo hay tebiye ta bəzamay ha ta dedek ta rəhamay ha gər. Ahəl nakə nəmaa diye may aye na, tə vəlamay wu neheye ta gamay ŋgama ka tsəved aye.

Pol a ndisl a Roma

¹¹ Nəmaa ndza mə dəma kiye mahkar na, nəmaa həl bo, nəmaa ye tə kwalalan i yam nakə a yaw abəra ka dala i Aləgəzandəri aye. Məzele i kwalalan i yam niye na, Diyoskur. Kwalalan i yam nakay kə ndza kiye haladzay hərwi həlay niye həlay nakə ŋgalak eye bay mətasl a gawa haladzay aye. ¹² Nəmaa ndisl a gəma i Sirakus na, nəmaa ndza mə dəma məhəne mahkar. ¹³ Nəmaa lətse abəra mə dəma, nəmaa ye ta tsakay i dəlov, nəmaa ye a gəma i Regiyo. Tədəe eye na, nəmaa həl bo, nəmaa ndisl a gəma i Pozoles. Nəmaa ndza ka tsəved na, məhəne sulo tsa, mətasl a təhamay. ¹⁴ Ma gəma niye na, nəmaa ndzay a gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Tə zalamay, nəmaâ ndza mə gay tay luma nəte. Ada nəmaa ye a Roma na, andza nakay. ¹⁵ Malamar neheye ma Roma aye tə tsəne faya nəmaa diye naha na, ti yaw mədze gər tə nəmay. Ti ye hus a luma i Appiyus ada a təv nakə tə zalay Gay i Mbəlok Mahkar aye. Pol a ŋgatatay na, a gay sisə a Mbəlom ada dərev a may naha.

¹⁶ Nəmaa ndisl naha a Roma na, tə vəlay tsəved a Pol məndza mə gay ŋgay wal tə sidzew nakə ma tsəpiye na aye.

Pol a da ha bazlam i Mbəlom

¹⁷ Ma dəba i məhəne mahkar na, Pol a zalatay a madugula i Yahuda neheye ma Roma aye tə ye ka təv ŋgay. Ti ye, tə haya gər ka təv ŋgay na, a gwadatay: «Malamar ga hay, tə gəs ga ma Zerozelem, tə vəlatay ga ha a həlay a Roma hay. Tə gəs ga na, na tsik wuray nakə ŋgalak eye bay aye ka slala kway kəgəbay ka bazlam i bəba təte kway hay mapala eye, na tsik faya wuray bay. ¹⁸ Ndo

neheye ti ye ga ha ka təv tay aye ta tsətsah fagaya bazlam na, a satay habe məgər ga ha. Hərwi ta huta fagaya mənese nakə da məkəde ga faya aye bay. ¹⁹ Ane tuk na, a satay a bəy i Yahuda hay bay. Hərwi niye, na gwad kutoŋ na diye ka təv i bəy i Roma. Nejgeye ma genjeye na sariya ga. Wal a sen məmə tay ha mənese a gwala ga hay bay. ²⁰ Hərwi niye na zalakum na, a sen məngatakum ada mətsike me tə nəkurom. Ka sərum ha nej madzawa eye tə tsalalaw na, hərwi wu nakə Israyel hay tə pa faya mədzal gər aye.»

²¹ Madugula i Yahuda hay ta mbəday faya, tə gwaday: «Nəmaa huta dərewel nakə a yaw ma Yahuda a tsik ka nəkar aye bay. Ndəray nəte mə walaŋ i malamar kway hay ki yaw, kə tsikamay labara i wuray kəgəbay wu nakə ŋgalak eye bay aye ka nəkar bay. ²² Ane tuk na, a samay na, bo yak eye damay ha wu nakə ka dzala aye. Andza niye, nəmaa sər ha ndo hay kwa məngay andaya faya ta tsikiye wu nakə ŋgalak eye bay aye ka ndo i Yesu neheye.»

²³ Madugula i Yahuda hay tə pay pat nakə ta dziye gər tə Pol aye, pat eye niye ta maweye a gay ŋgay. Pat eye a slaw na, ndo hay haladzay ti ye a gay ŋgay. Pol a ndza hway ka mədatay ha Bəy i Mbəlom ta gədanj ada a pəla tsəved tə təma bazlam nakə ma tsikateye ka gər i Yesu aye mə dərewel i Musa ada mə dərewel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay. ²⁴ Siye i ndo hay na, ta təma bazlam i Pol nakə a tsik aye, ane tuk na, ndo mekelenj eye ta kərah mədzal ha. ²⁵ Ta kəd wuway haladzay mə walaŋ tay. A həlay nakə ta diye na, Pol a tsikatay bazlam nəte tsa, a gwadatay: «Wu nakə Məsəfəre

Tsəðanŋja eye a tsikatay a bəba təte kurom hay tə bazlam i Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye na, dedek. ²⁶ Mbəlom a gwad:

“Do zəbaw ka ndo neheye ada gwadatay:

Ka tsənumeye lele,

ane tuk na, ka sərumeye bay.

Ka zəbumeye faya lele,

ane tuk na, ka ŋgatumeye bay.

²⁷ Ndo neheye ta kula ha gər, a satay mətsəne bay.

Ta dərəzl na zləm,

ta dərəzl na dəre tay.

A satay məŋgatay tə dəre tay bay,

a satay mətsəne tə zləm tay bay,

a satay məsəre tə gər tay bay.

A satay məmaw ka təv ga bay.

Hərwi niye, na mbəliye tay ha bay.”^{*}

²⁸ Pol a gwadatay sa: «Sərum ha na, Mbəlom a sləraw Labara Ngwalak eye i mətəme ha ndo neheye Yahuda hay bay aye. Nəteye na, ta tsəniye na bazlam ŋgay.»

[²⁹ Ma dəba i bazlam neheye na, Yahuda hay ti ye wu tay. Ahəl nakə faya ta diye na, faya ta kədiye wuway mə walaŋ tay.]

³⁰ Pol a ndza məve sulo mə gay nakə a vəlawा faya suloy aye. A təmawa tay ha ndo neheye ti yawa ka təv ŋgay aye tebiye. ³¹ A də ha labara i Bəy i Mbəlom ada a də ha bazlam i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste a ndo hay. A tsikatay ta gədaŋ tə tsəbtsəb eye, ndəray kə gay faya me bay.

---

* ^{28:27} Ezay 6.9-10.

Dzam Wedeye New Testament in Merey

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Merey

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Merey

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
024cb559-a7ea-5bd1-9dc9-f33abc74bfec